Programma-begroting 2014

Waterschap
Roer en Overmaas

Inhoud

1 Inleiding / samenvatting ... 5
1.1 Inleiding ... 5
1.2 Samenvatting ... 6
2 Programmaplan ... 13
2.1 Programma Plannen ... 15
2.2 Programma Watersysteem ... 17
2.3 Programma Veiligheid ... 20
2.4 Programma Zuiveren ... 22
2.5 Programma Instrumenten ... 24
2.6 Programma Bestuur, externe communicatie en belastingen ... 27
2.7 Programma Bedrijfsvoering ... 29
2.8 Investeringskrediet ... 33
3 Kostendrager / kostentoerekening / dekkingsmiddelen ... 37
3.1 Kostentoerekening ... 37
3.2 Kostendrager ... 38
3.3 Dekkingsmiddelen ... 39
4 Begroting naar kosten en opbrengsten ... 43
4.1 Toelichting op kosten ... 45
4.2 Toelichting op opbrengsten ... 48
5 Overige paragrafen ... 53
5.1 Algemene ontwikkelingen en uitgangspunten ... 53
5.2 Ontwikkelingen ten opzichte van Meerjarenraming 2014-2018 ... 54
5.3 Incidentele opbrengsten en kosten ... 57
5.4 Onttrekkingen aan overige bestemmingsreserves en voorzieningen ... 58
5.5 De financiering ... 59
5.5.1 Rentevisie ... 59
5.5.2 Liquiditeitspositie ... 59
5.5.3 Treasurybeheer ... 61
5.6 Het weerstandsvermogen ... 63
5.7 Verbonden partijen ... 67
5.8 Bedrijfsvoering ... 67
5.9 EMU-saldo ... 68
6 Waterschapsbedrijf Limburg ... 73
6.1 Relatie ... 73
6.2 Ontwikkelingen ... 74
6.3 Begroting ... 74
7 Belastingsamenwerking Gemeenten en Waterschappen ... 77
7.1 Relatie ... 77
7.2 Ontwikkelingen ... 77
7.3 Begroting ... 78
7.4 Geldstroom ... 78
8 De tarieven ... 85
9 Voorstellen ... 91

Bijlagen

A Vaste activa
B Reserves en voorzieningen
C Vaste schulden
D Personeelslasten
E Berekening van het rente omslagpercentage
F Kostenverdeelstaat met toelichting
G Begroting Waterschapsbedrijf Limburg en BsGW
H Kostendragers, programma's en beleidsproducten inclusief dekkingsmiddelen
I Treasury
J Opbouw EMU-saldo
K Meerjarig investeringsplan

1 Inleiding / samenvatting

1.1 Inleiding

Hierbij treft u de programmabegroting 2014 aan. Dit is de vijfde begroting van de bestuursperiode 2009-2012, die met 2 jaar is verlengd.

Op 17 februari 2009 heeft het algemeen bestuur het bestuursprogramma 2009-2012 vastgesteld. Het bestuursprogramma is een richtlijn voor de in de bestuursperiode te nemen besluiten. Het betreft geen formulering van concreet beleid maar voornemens. Bij het opstellen van deze begroting is hiermee, samen met de op 25 juni 2013 vastgestelde meerjarenraming 2014-2018, rekening gehouden.

De aanhoudende schuldencrisis en de daarbij behorende verslechterende economische omstandigheden hebben zich op Rijksniveau vertaald in een aantal aanvullende bezuinigingen. Door de gedeeltelijke overname van de kosten van het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) dragen de waterschappen hier hun steentje al vanaf 2011 aan bij. Verder zal de financiële positie van het waterschap zich ook de komende jaren kenmerken door soberheid en kostenbewustzijn, waarbij de nadruk ligt op kostenbeheersing.

Ook dit jaar zijn weer de nodige inspanningen verricht om de stijgingspercentages van de waterschapslasten voor 2014 te beperken tot een acceptabel en maatschappelijk aanvaardbaar niveau waarbij nadrukkelijk rekening is gehouden met het voornemen om tot 2017 de nullijn te hanteren (AB 27 november 2012; vaststelling begroting 2013).

Rekening houdende met de aangehaalde aspecten is het dit jaar zelfs mogelijk om u in 2014 een begroting aan te bieden waarin de gemiddelde opbrengstontwikkeling van beide taken samen daalt met 0,30%. Hierdoor blijven we onder de nullijn die we ons hebben voorgenomen. Indien de opbrengstontwikkeling per taak inzichtelijk wordt gemaakt is bij de opbrengst watersysteemheffing sprake van een stijging met 0,77% en bij de opbrengst zuiveringsheffing sprake van een daling met 0,92%.
De daling van de gemiddelde opbrengstontwikkeling voldoet ruimschoots aan het bestuursprogramma waarin een gematigde ontwikkeling van de waterschapslasten een belangrijk voornemen is, en gelet op de huidige tijd ook op zijn plaats is.

Benadrukt dient te worden dat een opbrengststijging niet gelijk is aan een tariefstijging. De tarieven worden bepaald door de opbrengst watersysteemheffing en zuiveringsheffing te delen door de belastingmaatstaven, die aan fluctuaties onderhevig zijn. De opbrengststijging voor de watersysteemheffing en de belastingmaatstaven hebben voor alle categorieën van het watersysteembeheer een verhogend effect op het tarief 2014.
Het tarief 2014 van de zuiveringsheffing daarentegen is, ondanks de lichte daling van het aantal vervuilingseenheden, door de opbrengstdaling afgenomen (zie ook hoofdstuk 8).

Om een sluitende begroting te kunnen presenteren is conform de meerjarenraming € 1.420.000 ingezet vanuit de 'egalisatiereserve ontwikkeling waterschapslasten watersysteemheffing. Verder is om meerjarig de nullijn te kunnen blijven hanteren in 2014 € 825.000 toegevoegd aan de 'egalisatiereserve ontwikkeling waterschapslasten zuiveringsheffing'.

Het algemeen bestuur stuurt op hoofdlijnen op programmaniveau, zoals ook de intentie van de wet is.

Door het vaststellen van de programmabegroting machtigt het algemeen bestuur het dagelijks bestuur de opgenomen activiteiten uit te voeren en de middelen conform de begroting in te zetten. De begroting houdt voor het dagelijks bestuur de taakstelling in dat de opgenomen activiteiten binnen de beschikbaar gestelde middelen worden uitgevoerd. Om het algemeen bestuur goed zijn werk te laten doen rapporteert het dagelijks bestuur tweemaal tussentijds over de programma's: de voorjaarsrapportage, met peildatum 1 mei, en de najaarsrapportage, met peildatum 1 september.

1.2 Samenvatting

In deze paragraaf wordt op hoofdlijnen het resultaat van de exploitatie, de investeringen en de tarieven weergegeven en kort toegelicht.

Exploitatie

De begroting kan op basis van de netto kosten per programma als volgt worden weergegeven.

Programma	2014 Begroting
Plannen	3.774.341
Watersysteem	14.765.486
Veiligheid	2.106.961
Zuiveren	43.036.550
Instrumenten	6.898.936
Bestuur, externe communicatie en belastingen	6.823.254
Bedrijfsvoering	-
Programmatotaal	**77.405.528**
Onvoorzien Waterschap Roer en Overmaas	115.000
Onvoorzien Waterschapsbedrijf Limburg	179.805
Frictiekosten BsGW	352.180
Goodwill toetreders BsGW	1.039.100
Totaal netto kosten	**77.013.413**
Opbrengst waterschapsbelastingen, inclusief kwijtschelding en oninbaarverklaringen	76.418.413
Exploitatieresultaat	**-595.000**

Voor een nadere toelichting op de programma's wordt verwezen naar hoofdstuk 2.

Aangezien in deze begroting de verschillen ten opzichte van 2013 op kostensoorten-niveau wordt verklaard kan het gecomprimeerde resultaat van de begroting volgens de indeling van de kostensoorten als volgt worden weergegeven.

Kosten / Opbrengsten	2014 Begroting
Kosten	78.944.597
Opbrengsten	78.349.597
Exploitatieresultaat	**-595.000**

De opbrengsten zijn inclusief de heffingsopbrengsten, waarbij voor 2014 rekening is gehouden met daling van de gemiddelde opbrengstontwikkeling met 0,30% voor beide taken. Deze is lager dan de opbrengstontwikkeling zoals opgenomen in de meerjaren-raming 2014-2018 waarin nog uit werd gegaan van de nullijn.

In 2014 is hierdoor sprake van een exploitatietekort van € 595.000. Om een sluitende begroting te presenteren wordt voorgesteld in 2014 € 1.420.000 te onttrekken aan de 'egalisatiereserve ontwikkeling watersysteemheffing (conform meerjarenraming 2014-2018) en om de (meerjarige) nullijn te kunnen realiseren € 825. 000 toe te voegen aan de 'egalisatiereserve ontwikkeling waterschapslasten zuiveringsheffing'.

Mutatie exploitatie ten opzichte van gewijzigde begroting 2013
Op hoofdlijnen zijn onderstaand de mutaties van de kosten en de opbrengsten ten opzichte van de gewijzigde begroting 2013 (voorjaarsrapportage) weergegeven en kort toegelicht.

Kosten (afgerond op € 1.000)	
Rente en afschrijvingen	-41.000
Personeelslasten	376.000
Goederen en diensten van derden	326.000
Diensten WBL	1.545.000
Diensten BsGW	-128.000
Bijdragen aan derden	47.000
Toevoegingen aan voorzieningen/onvoorzien	-228.000

De ***rente en afschrijving*** nemen af. De afschrijvingen stijgen door het reguliere netto investeringsvolume 2014, de structurele doorwerking van het investeringsniveau 2013 en de beperkte extra afschrijving (boekwaarde kleiner dan € 2.500). De rentekosten echter dalen als gevolg van lagere externe rente.
De ***personeelslasten*** stijgen vooral als gevolg van de uitwerking van de CAO, zoals het individueel keuzebudget (IKB) en de vergoeding woon- werkverkeer. De sociale lasten nemen toe door hogere pensioenpremies.
De ***goederen en diensten van derden*** nemen toe als gevolg van de verantwoording van de bijdrage aan het Waterschapshuis (HWH) onder deze kostensoort (was bijdrage aan derden).
De verschuldigde bijdrage aan het ***Waterschapsbedrijf Limburg*** is gestegen als gevolg van de toename van de begroting.
De verschuldigde bijdrage aan de ***Belastingsamenwerking Gemeenten en Water-schappen*** daalt als gevolg van de schaalvergroting door toetreding van nieuwe deelnemers.
De ***bijdragen aan derden*** neemt met name af doordat de bijdrage aan HWH vanaf 2014 wordt verantwoord onder de kostensoort ‘goederen en diensten van derden’.
De ***toevoegingen voorzieningen/onvoorzien*** daalt door de in 2013 tussentijds (voorjaarsrapportage) bijgestelde post onvoorzien.

Opbrengsten (afgerond op € 1.000)	
Financiële baten	32.000
Personele baten	2.000
Goederen en diensten aan derden	-435.000
Bijdragen van derden	684.000
Waterschapsbelastingen	-496.000

De ***financiële en personele baten*** nemen toe als gevolg van hogere rente eigen financieringsmiddelen en de bijdrage wegens zwangerschap, bevalling en participatie in projecten.
De ***goederen en diensten aan derden*** nemen af door de in 2013 gerealiseerde boekwinst op de verkoop loods 'Aan de Fremme' en een grondverkoop. Verder is vorig jaar een hogere provinciale bijdrage verantwoord voor de implementatie van de nieuwe zwemwaterwetgeving (WHVBZ).
De ***bijdragen van derden*** dalen voornamelijk door de lagere bijdrage in de kosten van de beverratbestrijding. De afname wordt gedeeltelijk gecompenseerd door een stijging van de goodwill als gevolg van de toetreding van een 9-tal gemeenten tot de BsGW per 1 januari 2014.
De ***waterschapsbelastingen*** zijn als gevolg van de gemiddelde opbrengstdaling afgenomen ten opzichte van het niveau van 2013.

Voor een uitgebreide toelichting op de kosten en opbrengsten zie hoofdstuk 4.

Investeringen

De netto investeringsuitgaven in de begroting 2014 zijn gelijk aan de eerste schijf van de meerjarenraming 2014-2018 en kunnen als volgt worden weergegeven:

Programma	2014 Begroting
Plannen	-
Watersysteem	8.415.000
Veiligheid	5.412.000
Instrumenten	300.000
Bestuur, externe communicatie en belastingen	-
Bedrijfsvoering	600.000
Totaal netto investeringsuitgaven in 2014	**14.727.000**

De investeringsprojecten betreffende watersysteem en instrumenten zijn voor het merendeel gebaseerd op het Waterbeheerplan 2010-2015 en het Interimplan waterkeringen 2013-2015. Ook is rekening gehouden met de inspanningsverplichtingen zoals opgenomen in de Europese Kaderrichtlijn Water, Waterbeleid 21^{e} eeuw (WB21), het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW), de Vierde Nota Waterhuishouding (NW4) en het Provinciaal Omgevingsplan Limburg (POL) en de voorbereiding op de 4^{e} toetsingsronde van de primaire waterkeringen.

De investeringsuitgaven in het kader van veiligheid hebben betrekking op de bijdrage in de kosten van het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) en het budgettair neutrale project 'Bestuursovereenkomst Sluitstukkaden Maasdal'.

Ook is rekening gehouden met de uitvoering van een nHWBP-werk in Roermond. Doel van het nieuwe Hoogwaterbeschermingsprogramma (nHWBP) is om de primaire waterkeringen te versterken

De investeringen in het kader van de bedrijfsvoering hebben betrekking op informatie-voorziening, automatisering en de invoering van een samen met de andere waterschap-pen sectoraal E-HRM-systeem.

De uitgaven en inkomsten van de individuele investeringsprojecten, gerubriceerd per programma, zijn opgenomen in het meerjarig investeringsplan (MIP) wat integraal deel uitmaakt van de begroting (zie bijlage K). Ter bevordering van de inzichtelijkheid van het Meerjarig Investeringsplan (MIP) wordt vanaf 2014 de weergave van het MIP beperkt tot de splitsing van de investeringsbedragen in drie jaar, te weten de realisatie tot en met 2012, het begrotingsjaar 2013 en het begrotingsjaar 2014.
Verder is een applicatie (lees app) beschikbaar voor de project factsheets. Hierin wordt de inhoudelijke stand van zaken van alle relevante projecten zoals opgenomen in het MIP in beeld gebracht.

Tarieven
De tarieven 2014 kunnen als volgt worden weergegeven. Voor een uitgebreide toelichting op de tarieven wordt verwezen naar hoofdstuk 8.

Categorie	Watersysteem beheer	Zuiverings beheer	Verontreinigings heffing
Ongebouwd (per hectare):			
Openbare landwegen	125,60	-	-
Overig ongebouwd	25,12	-	-
Natuur (per hectare)	2,43	-	-
Gebouwd (percentage van WOZ-waarde)	0,0209%	-	-
Ingezetenen (per wooneenheid)	36,21	-	-
Zuiveringsheffing (per heffingseenheid)	-	49,35	-
Verontreinigingsheffing (per heffingseenheid)	-	-	49,35

Het waterschap

- **beschermt tegen wateroverlast**
- **zorgt voor schoon en voldoende water**
- **laat beken weer kronkelen**
- **onderhoudt beken en kades langs de Maas**
- **bestrijdt muskus- en beverratten**

2 Programmaplan

In het programmaplan wordt het naar de programma's onderscheiden en te realiseren beleid voor het waterschap in 2014 weergegeven.

Het programmaplan is opgebouwd uit zeven (vastgesteld 21 april 2008) programma's. Een programma is een samenhangend geheel van activiteiten op basis waarvan het bestuur het beleid van het waterschap vaststelt.

Programma	2014 Begroting
Plannen	3.773.519
Watersysteem	14.765.486
Veiligheid	2.106.961
Zuiveren	42.855.205
Instrumenten	6.898.842
Bestuur, externe communicatie en belastingen	6.821.935
Bedrijfsvoering	-
Programmatotaal	**77.221.948**

Het programma bedrijfsvoering heeft een bijzondere functie. Het bevat alle ondersteunde activiteiten bij het realiseren van de bestuurlijke doelstellingen. De kosten hiervan worden binnen bedrijfsvoering verantwoord en uiteindelijk doorberekend naar de overige programma's. Het betreft de kosten met betrekking tot de huisvesting, informatiebeleid en automatisering. Evenals de kosten van juridische, facilitaire, financiële en personele aangelegenheden. Ook de salariskosten en de rente en afschrijvingen worden in eerste instantie verantwoord binnen dit programma.

De netto investeringsuitgaven 2014 kunnen als volgt worden weergegeven.

Programma	2014 Begroting
Plannen	-
Watersysteem	8.415.000
Veiligheid	5.412.000
Instrumenten	300.000
Bestuur, externe communicatie en belastingen	-
Bedrijfsvoering	600.000
Totaal netto investeringsuitgaven in 2014	**14.727.000**

In onderstaande paragrafen wordt per programma de inhoud weergegeven en ingegaan op de volgende onderdelen:

- Wat willen we bereiken
- Wat doen we ervoor
- Wat mag het kosten; kosten
- Welk investeringsniveau is hiermee gemoeid; Investeringen

Om de leesbaarheid te bevorderen worden de onderdelen ‘wat willen we bereiken’ en ‘wat doen we ervoor’ als volgt gepresenteerd:

Wat willen we bereiken

- Wat doen we ervoor

Wat willen we bereiken wordt gepresenteerd als ‘kop’ en wat we vervolgens doen om dit te bereiken wordt puntsgewijs weergegeven.

Daarnaast is een aparte paragraaf (2.8) gewijd aan de procedure met betrekking tot het tot stand komen van een investeringskrediet van een individueel project.

2.1 Programma Plannen

Programma-inhoud
Dit programma is vooral gericht op het opstellen van eigen plannen en overige beleidsaspecten.

Ook de kosten voor studie en onderzoek voor het formuleren van nieuw beleid maken hier deel van uit. Het belangrijkste beleidsplan is het waterbeheersplan met de nieuwe beleidsaspecten zoals de Kaderrichtlijn Water, waterbeheer 21e eeuw / Nationaal Bestuursakkoord Water en Gewenst Grond- en Oppervlaktewater Regime (GGOR). Maar ook hiervan afgeleide werkprocessen en beleidsplannen, zoals plannen van derden, gebiedsgericht werken, landinrichting, watertoets en wateradvies, het beheersplan waterkeringen en het calamiteitenplan, het grondbeleid, recreatief medegebruik, cultuurhistorische waarden, visserij en jacht worden tot dit programma gerekend.

Op 29 september 2009 is het Waterbeheerplan (WBP) 2010-2015 vastgesteld waarin opgenomen de Kaderrichtlijn Water, waterbeheer 21e eeuw/Nationaal Bestuursakkoord Water, Gewenst Grond en Oppervlaktewater Regime (GGOR) en andere beleidsvelden die de komende jaren richtinggevend zijn voor onze werkzaamheden. Het waterbeheersplan maakt deel uit van de algemene plansystematiek, met onder andere het Provinciaal Waterplan en het Stroomgebiedsbeheersplan Maas. Op de maatregelen die voor de Kaderrichtlijn Water in het Stroomgebiedsbeheersplan Maas zijn opgenomen, is een resultaatverplichting van toepassing.
Aangezien het vigerende waterbeheersplan eind 2015 afloopt wordt in 2014 samen met Waterschap Peel en Maasvallei een nieuw ontwerp Waterbeheerprogramma 2016-2021 opgesteld.

Uitvoeren maatregelen WBP 2010-2015 en afgeleide processen en plannen

- Monitoring uitvoering WBP: een meer systematische monitoring van de beleidsdoelen en -uitvoering van het WBP onder andere ten behoeve van de bestuursrapportages 2014 en volgende jaren. Dit gebeurt o.a. door het bijhouden van stroomgebiedfactsheets.
- Onteigening inzetten als instrument: grondverwerving op minnelijke basis biedt niet in alle gevallen voldoende zekerheid over de realisatie van projecten. Bij grondverwerving van projecten voor veiligheid zal nadrukkelijker gekeken worden naar de mogelijkheden van het opleggen van gedoogplichten en onteigenen op grond van de Waterwet en Onteigeningswet.
- Uitwerken onderzoeken en acties uit WBP: het betreft onder andere onderzoek naar gebruiksmogelijkheden van nieuwe technieken op het gebied van het opstellen van hydrologische modellen, onderzoek naar verwijdering van hormoonverstorende stoffen en medicijnresten, onderzoek naar de waterkwaliteit van oppervlakkig afstromend water bij hevige neerslag, en voor het invullen van kennishiaten in het functioneren van het watersysteem. De uitvoering van deze onderzoeken valt financieel onder het Programma Watersysteem of Instrumenten.
- Voorbereiden inspraakprocedure Stroomgebiedbeheerplan en Waterbeheerprogramma: in 2013 is op landelijk- en Maasbreed niveau begonnen met de voorbereiding van de nieuwe beheerplannen. Dit betekent dat binnen ons beheersgebied gestart is met publieke participatie in de vorm van gebiedsprocessen tussen waterschap, provincie, gemeenten en extern betrokken partijen.

Veiligheid

- Implementatie Richtlijn Overstromingsrisico's (ROR): samen met de Provincie Limburg en de Waterdienst de ROR implementeren wat zal resulteren in een Overstromingsrisicobeheerplan (ORBP) voor het Maasstroomgebied in 2015.

Kengetallen programma plannen	2014 Begroting
Aantal adviezen / beoordelen plannen (watertoetsen)	200

Kosten

Programma plannen	2014 Begroting
Kosten	540.500
Opbrengsten	-
Netto, exclusief bijdrage aan het WBL en doorberekende kosten	**540.500**
Bijdrage aan het WBL	195.303
Doorberekende kosten programma bedrijfsvoering	3.038.538
Netto kosten programma plannen	**3.774.341**

Investeringen

Programma plannen	2014 Begroting
Uitgaven	-
Inkomsten	-
Netto investeringsuitgaven programma plannen in 2014	**-**

2.2 Programma Watersysteem

Programma-inhoud
Dit programma betreft het realiseren en onderhouden van waterhuishoudkundige werken van het watersysteem, zijnde het waterkwantiteit- en het passieve waterkwaliteitsbeheer.

Het programma omvat de inrichting van stromende en stilstaande wateren in zowel het landelijke gebied als de bebouwde omgeving. Hiertoe behoren ook beekherstel en maatregelen ten behoeve van de verbetering van vismigratie evenals duurzaam stedelijk waterbeheer, waterbodemsanering (baggeren), aanpak diffuse bronnen van watervervuiling en andere (fysieke) maatregelen voor de verbetering van de waterkwaliteit. Verder behoren de inrichting van het watersysteem op basis van de nieuwe normering, voorkomen van wateroverlast, aanleg regenwaterbuffers en retentie, aanpak van bodemerosie en oppervlakkige afstroming in hellend gebied, gewenst grond- en oppervlaktewaterregime (GGOR) en peilbeheer tot dit programma.

In de planperiode worden de maatregelen uitgevoerd die zijn opgenomen in het Waterbeheerplan 2010-2015. Hierin is opgenomen dat de wateren gedeeltelijk zijn, of worden, ingericht zodat ze voldoen aan de eisen uit de Kaderrichtlijn Water (KRW). Ook dient het watersysteem te voldoen aan de nieuwe normering Waterbeheer 21^{e} eeuw (WB21) en het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW).

Beschermen tegen wateroverlast / droogte

- Vergroting van regenwaterbuffers: de voorbereiding en uitvoering van circa 30 bestaande (stedelijke) regenwaterbuffers in de 2^{e} tranche en voorbereiding van de 3^{e} tranche.
- Deelname Deltaplan Hoge Zandgronden: van 2011 tot en met 2014 neem het waterschap deel aan dit project. Hierin wordt voor Zuidoost Nederland een visie ontwikkeld om te komen tot een klimaatbestendig regionaal watersysteem in 2050, vooral gerelateerd aan droogteproblematiek.
- Watersysteemtoets: in 2014 wordt getoetst waar onze beken en regenwaterbuffers nog niet voldoen aan de wateroverlastnormering. Maatregelen die hieruit volgen worden opgenomen in het nieuwe ontwerp Waterbeheerprogramma 2016-2021.
- Afronding landinrichtingen: de landinrichtingscommissie wordt in 2014 opgeheven waarmee de landinrichtingen zijn voltooid.
- Verbetering waterverdeling Maasnielderbeek-Vijverpartijen Roermond.
- Aanleg regenwaterbuffer Steegweg in Jabeek
- Aanleg regenwaterbuffer ’t Brook te Stein
- Aanleg regenwaterbuffer St. Janshof langs de Rode Beek te Schinveld

Oppervlaktewateren optrekbaar maken voor vissen

- Oplossen van de vismigratieknelpunten bij molens, onder meer de Baalsbruggermolen.

Waar mogelijk verwijderen van overkluizingen binnen stedelijk gebied

- Ontkluizing van de Caumerbeek in Heerlen.
- Herinrichting en ontkluizing Keutelbeek, kern Beek.

Optimaliseren kwaliteit oppervlaktewater en ecologie

- Stimuleren van het reduceren van de overstortfrequenties op (zeer) kwetsbare oppervlaktewateren.
- In het kader van het Gewenst grond- en oppervlakte regime (GGOR) bekijken hoe de waterhuishouding dient te zijn zodat de gewenste natuurwaarden zich kunnen ontwikkelen.

Sanering verontreinigde waterbodems

- Voorbereiding en uitvoering van het (sanerings)project Oude Kanjel en Kanjel benedenstrooms Kanaal.

(SEF-)beken dienen natuurlijk of bijna natuurlijk te worden ingericht

- Uitvoeren van een gedeelte van in het Waterbeheersplan opgenomen ca. 110 km ecologisch beekherstel, zoals:
  - Herinrichting van de Geul benedenstrooms kern Valkenburg fase 2 (Leeuw brouwerij),
  - Herinrichting brongebied Maasnielderbeek,
  - Herinrichting van de Middelsgraaf,
  - Herinrichting Vlootbeek, Aerwinkel - grens NL/DL,
  - Herinrichting Geleenbeek Corio Glana en Beekdalen Geleen,
  - Ontkluizing Rode Beek Brunssum.

Duurzaam stedelijk waterbeheer: uitvoering van het bestuursakkoord water, verbetering van kosten, kennis en kwetsbaarheid bij de betrokken organisaties

- Samenwerken in de afvalwaterketen: voor alle gemeenten moet een samenwerking operationeel zijn wat leidt tot besparingen op samenwerkingsniveau en doel-realisaties. Dit wordt vormgegeven door het programmamanagement stedelijke water en accountmanagement.
  Als waterschap participeren wij in de 4 samenwerkende regio's zijnde: Limburgse Peelen, Parkstad, Westelijke Mijnstreek en Maas en Mergelland.

Juist en goed afgestemd onderhoudsniveau van het watersysteem, rekening houdend met de hydrologische en ecologische functies

- Op een efficiënte wijze onderhouden van het complete watersysteem waarbij wordt gestreefd naar een goed werkend watersysteem en een positieve beleving van de omgeving.
- Implementeren van een Onderhoudsbeheersysteem waarin alle onderhoudsactivi-teiten (voor zover mogelijk) worden gepland en geregistreerd op basis van vooraf vastgestelde onderhoudsconcepten.
- Uitvoering van onderhoudsbaggerwerkzaamheden.

Voor muskus- en beverratbestrijding onder het gestelde landelijke normeringgetal blijven

- Effectief en efficiënt bestrijden van de muskus- en beverrat: met ingang van 1 januari 2011 is de taak van de bestrijding van de muskus- en beverraten formeel overgegaan naar het waterschap. Het waterschap blijft de komende jaren kritisch kijken naar de bestrijding in relatie tot de benodigde inzet, waarbij de borging van het bereikte niveau van de afgelopen jaren voorop staat.

Kengetallen programma watersysteem	2014 Begroting
Aantal projecten in voorbereiding	36
Aantal projecten in uitvoering	22
Aantal meldingen mbt het watersysteem	350
Aantal muskusrattenvangsten per km	0,20
Aantal beverrattenvangsten per km	0,06

Kosten

Programma watersysteem	2014 Begroting
Kosten	3.775.796
Opbrengsten	150.000
Netto, exclusief bijdrage aan het WBL en doorberekende kosten	**3.625.796**
Bijdrage aan het WBL	-
Doorberekende kosten programma bedrijfsvoering	11.139.690
Netto kosten programma watersysteem	**14.765.486**

Investeringen

Programma watersysteem	2014 Begroting
Uitgaven	12.688.000
Inkomsten	4.273.000
Netto investeringsuitgaven programma watersysteem in 2014	**8.415.000**

2.3 Programma Veiligheid

Programma-inhoud
Dit programma omvat de aanleg en onderhoud van waterkeringen, de hoogwater-activiteiten (dijkbewaking) en de calamiteitenbestrijding. Onder deze noemer zijn de (uitvoerings)maatregelen gebracht die voortkomen uit het Interimplan Waterkeringen 2013-2015.

Veilige keringen

- Start uitvoering van de verbetermaatregelen om de waterkeringen te versterken en gedeeltelijk te verhogen.
- Leveren van een bijdrage, capaciteit, aan het Delta programma voor het ontwikkelen en actualiseren van een nieuwe normering.

Daadkrachtig en efficiënt optreden bij calamiteiten

- Maken en actualiseren van bestrijdingsplannen voor bijzondere en dreigende situaties.
- De crisisorganisatie wordt verder opgeleid en geoefend op basis van het Meerjarig Beleidsplan Opleiding Training en Oefeningen (OTO) 2012-2015. Het aantal oefeningen/trainingen 2014 is afgestemd op de haalbaarheid (jaarplan OTO 2014).
- Integreren en afstemmen van activiteiten op het terrein van crisisbeheersing en rampenbestrijding.
- In 2014 verder uitvoering geven aan de in Programma Veiligheid en ISO calamiteitenzorg gedefinieerde actiepunten.

Optimaliseren onderhoud waterkeringen

- Uitvoeren van inspecties, regulier onderhoud en bijhouden van het beheerregister.
- Controleren en inspecteren van de waterkeringen en de kunstwerken op basis van een vastgesteld inspectie en onderhoudsplan. Alle primaire, regionale- en overige waterkeringen worden minimaal twee keer per jaar geïnspecteerd. Ook worden de waterkeringen geïnspecteerd op de aanwezigheid van muskus- en beverratten of andere schadelijke dierlijke activiteiten zoals mollen en konijnen.
- Ontwikkelen van een beheer en onderhoudsvisie waterkeringen.

Bevorderen bewustwording hoogwaterrisico's

- De risicobeleving en het beleid ten aanzien van risico-communicatie wordt nader onderzocht, waarbij de social media worden ingezet.

Kengetallen programma veiligheid	2014 Begroting
Aantal projecten in voorbereiding	1
Aantal projecten in uitvoering	2
Aantal opschalingen calamiteitenorganisatie waterkeringen	5
Aantal oefeningen / trainingen mbt calamiteitenbestrijding	1
Aantal meldingen / klachten mbt veiligheid	5

Kosten

Programma veiligheid	2014 Begroting
Kosten	277.030
Opbrengsten	31.250
Netto, exclusief bijdrage aan het WBL en doorberekende kosten	**245.780**
Bijdrage aan het WBL	-
Doorberekende kosten programma bedrijfsvoering	1.861.181
Netto kosten programma veiligheid	**2.106.961**

Investeringen

Programma veiligheid	2014 Begroting
Uitgaven	8.412.000
Inkomsten	3.000.000
Netto investeringsuitgaven programma veiligheid in 2014	**5.412.000**

2.4 Programma Zuiveren

Programma-inhoud
Dit programma omvat de investeringen en onderhoudskosten die gemaakt worden voor de waterketen, ofwel het zuiveringsbeheer. De investeringen, het beheer en onderhoud van zuiveringstechnische werken (rioolwaterzuiveringsinstallaties, BBP: gezuiverd afvalwater) plus slibverwerking, het rioleringsbeleid en de kosten voor het rioolwater-transportsysteem (BBP: transport afvalwater) maken hier deel van uit.
Ook de samenwerking in de waterketen behoort tot dit programma.

In het bestuursprogramma van het Waterschap Roer en Overmaas is met betrekking tot het Waterschapsbedrijf Limburg (WBL) opgenomen:

- de mogelijkheden voor samenwerking met gemeenten in de afvalwaterketen worden optimaal benut.
- duurzaamheid in de bedrijfsvoering wordt nagestreefd. Hierbij wordt de regio nadrukkelijk betrokken. Een en ander wordt nader uitgewerkt in relatie tot het amoveren van installaties, het gebruik van andere technieken, het besparen/ opwekken van energie, etc. Het gebruik van duurzame materialen en het realiseren van projecten waarbij zo min mogelijk onderhoud resteert, zijn aandachtspunt.

In het bestuursakkoord van het Waterschap Peel en Maasvallei is hiervoor opgenomen:

- het stimuleren van samenwerking met gemeenten en bedrijven in de afvalwaterketen.
- de bedrijfsmatige aanpak van het WBL moet versterkt worden voorgezet. Sturing vindt plaats op afstand.

In aansluiting hierop heeft het bestuur van het WBL onder andere de volgende uitgangspunten geformuleerd:

- versterking bedrijfsmatige focus.
- ambities in de afvalwaterketen zijn gericht op beheer en onderhoud van gemalen, databeheer, capaciteitsberekeningen en het projectmanagement van gemeenschappelijke projecten.

Op basis van de geformuleerde bestuurlijke uitgangspunten, zijn in de bestuurlijke notitie ‘Uitgangspunten Meerjarenraming 2014-2018 en begroting 2014’ de missie en de visie van het bedrijf geformuleerd.

Missie:

- **transporteren en zuiveren afvalwater, verwerken van slib**
- **een hoogwaardige bestemming voor gezuiverd water / ontwaterd slib**
- **het zuiveringsproces vergt een zo laag mogelijke energiebehoefte**
- **investeren in kwaliteitsorganisatie**
- **voldoen aan wet- en regelgeving**
- **bedrijfsvoering tegen zo laag mogelijke kosten**

Visie:
- **optimaliseren afvalwaterinfrastructuur**
- **bedrijfsvoering waarin centraal staat vernieuwing, innovatie en continu verbeteren**
- **samenwerken met sterke partners waardoor waarde gecreëerd wordt voor WBL**
- **samenwerken gericht op schaalvoordelen leidend tot lagere kosten en beter en duurzamer product**
- **organisatie inrichten naar model van high performance organisatie (betere financiële en niet-financiële resultaten dan vergelijkbare bedrijven voor periode van minimaal 5 jaar)**

- Optimale werking en capaciteit installaties; zuiveren.
- Transporteren afvalwater binnen gestelde normen.
- Verbruik grondstoffen verminderen en milieubelasting als gevolg van reststoffen beperken.
- Kostenreductie op alle processen met behoud van kwaliteit.
- Tevredenheid partners verbeteren.
- Kwaliteit organisatie aan top in branche met gemotiveerde medewerkers / management in veilige werkomgeving.
- Maatschappelijk verantwoord ondernemen.

Kengetallen programma zuiveren	2014 Begroting
Aantal m3 getransporteerd afvalwater (x 1.000)	155.000
% voldoen aan afnameverplichting	100%
Aantal ton slib ontwaterd en gedroogd	25.500
Afzet gedroogd slib: aantal ton naar Enci	14.000
Afzet ontwaterd slib: aantal ton naar verbrandingsinstallatie / stortplaats	11.500

Kosten

Programma zuiveren	2014 Begroting
Bijdrage aan het WBL	43.036.550
Netto kosten programma zuiveren	**43.036.550**

Investeringen

De investeringen worden uitgevoerd door het WBL. De kapitaallasten van deze investeringen maken integraal onderdeel uit van de te betalen bijdrage aan het WBL.

2.5 Programma Instrumenten

Programma-inhoud
Dit programma omvat een aantal (beheers)instrumenten die het waterschap tot zijn beschikking heeft om de taakuitoefening op een adequate manier te kunnen uitvoeren. Hieronder vallen de Leggers, vergunningverlening en handhaving op grond van de Waterwet en de keur.
Eveneens valt hieronder de veiligheidstoets van de waterkeringen. Daarnaast heeft het waterschap enkele financiële regelingen (stimuleringsregeling aanpak riooloverstorten 2010-2016 - zgn. overstortregeling - en de stimuleringsregeling afkoppelen verhard oppervlak). Tevens wordt de monitoring tot dit programma gerekend.

Een actueel en adequaat beleid, regelgeving en instrumentarium

- Het Keur-instrumentarium (de Keur, de Algemene Regels op grond van de Keur en de Beleidsregels Vergunningverlening) wordt actueel gehouden. Dit gebeurt op basis van geconstateerde behoeftes uit de praktijk en ontwikkelingen bij de Unie van Waterschappen.
- De herziene Legger kan nog functioneler gemaakt worden voor onze klanten. Daartoe wordt bezien of en hoe de presentatievorm meer dynamisch en interactief vorm kan worden gegeven. Ruimtelijke ontwikkelingen en vergunning consequenties worden snel in de Legger opgenomen.

Vergunningverlening en toezicht handhaving – klantgericht, samenwerkend, integraal en transparant

- Bij klantgericht werken worden in elk geval de instrumenten deregulering, voorlichting en communicatie ingezet. In 2014 wordt geïntensiveerd contact gezocht met gemeenten, in de vorm van creëren van partnerschap, om mee te kunnen sturen in ruimtelijke ontwikkelingen.
- Vergunningverlening, meldingsafhandeling, toezicht en handhaving blijven qua intensiteit en impact de bestuursrechtelijk meest maatgevende basisinstrumenten. Op vergunningsverzoek of melding van klanten wordt op een zo weinig mogelijk belastende en ondersteunende wijze meegewerkt aan de realisering van de klantenwens.
- Bij het toezicht worden in eerste aanleg de instrumenten preventie, informatie verstrekking en voorlichting ingezet. Waar nodig wordt handhavend opgetreden. Toezicht geschiedt, voor zover effectief en efficiënt, in samenwerking met handhavingspartners.
- De digitale dienstverlening aan de burgers en bedrijven blijft aandacht houden. Via het landelijke digitale Omgevingsloket (OLO) kunnen naast Omgevingswet vergunningen ook Waterwetvergunningen aangevraagd en behandeld worden. De regionale keuzes, als bijvoorbeeld vastgelegd in de Keur-instrumenten, zijn in het OLO door vertaald.
- De Regionale Uitvoeringsdiensten (RUD) voeren de taken uit voor de provincie Limburg en gemeenten in het kader van het omgevingsrecht. In samenspraak met de andere waterbeheerders in Limburg wordt verder inhoud gegeven aan het samen met deze RUD's bewaken van de wateraspecten.

Financieel stimuleren

- Gemeenten worden gestimuleerd om maatregelen te treffen die de kwaliteit van het oppervlaktewater ten goede komt. De afkoppelregeling is afgelopen. Voorgenomen is het resterende budget in te zetten voor het aanpakken van de meest risicovolle overstorten.

Veilige keringen

- In 2013 is de verlengde landelijke derde toetsronde afgerond. Naar verwachting start in 2017 de vierde landelijke toetsronde. In voorbereiding daarop verzamelen we in de komende drie jaar gegevens over objecten waarvoor we nu niet tot een oordeel hebben kunnen komen omdat deze gegevens ontbraken. Hiermee waarborgen we dat we goed voorbereid starten aan de vierde ronde.

Beschikken over een kennisbank met actuele gegevens over ons watersysteem – monitoring

- In 2013 is, voor een periode van vier jaar, een nieuwe overeenkomst gesloten voor het bemonsteren, analyseren en rapporteren van de kwaliteit van het water in oppervlaktewaterlichamen en de kwaliteit van geloosd afvalwater in het kader van vergunningverlening, toezicht en handhaving. Deze overeenkomst is gesloten in nauwe samenwerking en samenspraak met de waterpartners, WBL/WPM/BsGW.
- Het meetnet van het oppervlaktewater (kwaliteit en kwantiteit) wordt zo optimaal mogelijk ingezet. Door middel van monitoring worden gegevens verzameld noodzakelijk voor het uitvoeren van het dagelijkse waterbeheer, trenddetectie, effectiviteitbepaling van het gevoerde beleid, het KRW-beleid, inzetbepaling toezicht en advisering voor uitvoeringsprojecten.
- Implementeren DAWACO: met een nieuwe database voor ecologische en chemische gegevens zijn we beter in staat gegevens in samenhang te beheren en te interpreteren. In 2014 voeren we deze implementatie uit.

Kengetallen programma instrumenten	2014 Begroting
Aantal vergunningen	100
Nalevingspercentage bij toezicht en handhaving	85%
Aantal meldingen	200
Aantal toezichtacties - controles	1.250
Juridische juisheid bij rechterlijke toets vergunning/melding	95%
Aantal bestuursrechterlijke maatregelen	5
Aantal strafrechterlijke maatregelen	10
Aantal gegevensleveringen	60

Kosten

Programma instrumenten	2014 Begroting
Kosten	558.250
Opbrengsten	30.083
Netto, exclusief bijdrage aan het WBL en doorberekende kosten	**528.167**
Bijdrage aan het WBL	22.166
Doorberekende kosten programma bedrijfsvoering	6.348.603
Netto kosten programma instrumenten	**6.898.936**

Investeringen

Programma instrumenten	2014 Begroting
Uitgaven	300.000
Inkomsten	-
Netto investeringsuitgaven programma instrumenten in 2014	**300.000**

2.6 Programma Bestuur, externe communicatie en belastingen

Programma-inhoud
Dit programma bevat alle aspecten die gemoeid zijn met het bestuur, de externe communicatie en de belastingheffing. Het vaststellen van de belastingtarieven is expliciet een taak van het bestuur.

Bestuur
Op 11 september 2012 heeft de Eerste Kamer ingestemd met een wetsvoorstel dat onder andere regelt dat de zittingstermijn van het in 2009 aangetreden bestuur wordt verlengd tot 8 januari 2015. Omdat in het regeerakkoord staat vermeld dat de waterschapsverkiezingen gelijktijdig met de verkiezingen van Provinciale Staten worden gehouden, wordt de zittingstermijn naar verwachting verlengd tot 8 maart 2015, de datum waarop de eerstvolgende verkiezing van de leden van Provinciale Staten is voorzien.

Uitvoeren van het verlengde Bestuursprogramma 2009-2012

- De stand van zaken met betrekking tot het Bestuursprogramma 2009-2012 per 1 november 2012 is op 5 maart 2013 onderwerp van bespreking geweest in het algemeen bestuur. De uitvoering wordt gecontinueerd.

Externe communicatie

Vergroten bekendheid waterschap bij alle doelgroepen en bijdragen aan een positieve houding ten opzichte van dit waterschap

- Meer op de doelgroepgerichte communicatie door inzet van crossmediale communicatie.
- Intensievere inzet van social media zoals Twitter, Facebook, LinkedIn.
- Inzet van nieuwsbrieven en informatieverstrekking via website, afgestemd op informatiebehoefte van doelgroepen.
- Online burgerpanel als manier om burgers te betrekken en signalen uit de omgeving binnen halen.
- Watercafés organiseren als manier om signalen uit de omgeving binnen te halen en draagvlak voor beleid te vergroten.
- Het educatiebeleid continueren door continuering lespakket/leermethode voortgezet onderwijs; voortzetten Droppie Water, voortzetten Watch.
- Recreatief medegebruik en zichtbaarheid van het waterschap in het werkgebied: plaatsen van informatieborden bij waterschapswerken, watergangen en buffers, ontwikkeling van waterleerpaden.
- Aanbieden rondleidingen op rwzi's en langs beken onder leiding van een gids.

Belastingen

De belastingheffing wordt uitgevoerd door de Belastingsamenwerking Gemeenten en Waterschappen (BsGW). De BsGW zorgt als uitvoeringsorganisatie van de deelnemende waterschappen en gemeenten voor het volledig, tijdig, rechtmatig, juist en doelmatig heffen en innen van de lokale belastingen.

Kostenreductie en verbetering dienstverlening

- De BsGW werkt aan een verdere optimalisering van het maatschappelijk rendement door in te zetten op minimaliseren van de uitvoeringskosten, optimaliseren van de belastingopbrengsten, kwaliteit van de dienstverlening en risicospreiding in de bedrijfsvoering.
- Actief wordt ingezet op het uitbreiden van het aantal deelnemers in de BsGW.

Kengetallen programma bestuur, externe communicatie en belastingen	2014 Begroting
Abonnees digitale nieuwsbrief	600
Volgers op Twitter	1.800
#reTweets	100
Interactie op Twitter en Facebook (aantal gesprekken)	20
Gedownloade of gedeelde items via website of nieuwsbrieven	24
Doorkliks naar Droppie water	12
Gespeelde spellen online	12
Bezoek aan specifieke themapagina's van de afzondelijke doelgroepen	3.500
Rondleidingen Rwzi of langs beek	60
% Opgelegde aanslag	100%
% Afdracht ontvangsten	98,50%

Kosten

Programma bestuur, externe communicatie en belastingen	2014 Begroting
Kosten	2.318.025
Opbrengsten	9.500
Netto, exclusief bijdrage aan het WBL, de BsGW en doorberekende kosten	**2.308.525**
Bijdrage aan het WBL	315.465
Bijdrage aan de BsGW	2.976.325
Doorberekende kosten programma bedrijfsvoering	1.222.939
Netto kosten programma bestuur, externe communicatie en belastingen	**6.823.254**

Investeringen

Programma bestuur, externe communicatie en belastingen	2014 Begroting
Uitgaven	-
Inkomsten	-
Netto investeringsuitgaven programma bestuur, externe communicatie en belastingen in 2014	**-**

2.7 Programma Bedrijfsvoering

Programma-inhoud
Dit programma bevat alle activiteiten voor het managen, adviseren en ondersteunen van de organisatie met het oog op het behalen van de door het bestuur vastgestelde doelen binnen de aangegeven kaders.

Ons ontwikkelen tot een professionele partner voor onze omgeving. Dit betekent een organisatie die haar werkprocessen integraal beheerst en gericht is op externe en interne samenwerking en ondersteuning. Begrippen als efficiënt, effectief en rechtmatig zijn dan ook vanzelfsprekend. Kwaliteitsmanagement en control dragen bij aan het op peil houden van het prestatieniveau van onze organisatie.

Programmamanagement
- Oppakken van Programmamanagement voor proces overstijgende thema's: bijv. Programma Stedelijk Waterbeheer, Programma Veiligheid, Programma Dienstverlening.

Risicomanagement
- Actualiseren van de risico's en berekenen van het weerstandsvermogen ultimo 2014.
- Uitvoeren van onderzoek naar de effectiviteit van risico reducerende maatregelen.
- Inhoudelijk verbreden van de scope van risico-inventarisatie.

Integriteit
- Op peil houden van kennis over het eigen integriteitsbeleid, verzorgen van trainingen en waterschap brede afstemming van het integriteitsbeleid.
- Door middel van gerichte audits toetsen van de naleving van het integriteitsbeleid.
- Doorontwikkelen van integriteitsbeleid voor bestuurders en voorbereiden van integriteitsscan DB leden 2014.

Kwaliteitsmanagement
- Uitvoering geven aan het continu verbeterproces van het kwaliteitssysteem ISO.

Interne auditing
- Met inachtneming van het controleprotocol en conform het normen- en toetskader worden interne audits uitgevoerd.

Cultuur
- Institutionaliseren van soft controls in de bedrijfsvoering

Klimaatneutraliteit
- Inzichtelijk maken welke stappen WRO moet nemen om klimaatneutraal te opereren.

Subsidies en overige externe financiering
- Implementatie van subsidiebeleid 2014-2020.

Financiën

- Verder ontwikkelen van de planning- en control cyclus.
- Naast een verklaring in het kader van de getrouwheid dient de accountant ook een verklaring af te geven voor rechtmatigheid.
- Aanbesteding accountantscontrole voor de dienstjaren na 2014. Samen met WPM en WBL en voor meerdere jaren aanbesteden, waardoor sprake is van een Europese aanbesteding.

Buitenland, internationale samenwerking

- Bevorderen van het uitwisselen van kennis en ervaring met het waterschap Somes Tisa in Cluj Napoca. Uitgangspunt is dat de beoogde samenwerking tot wederzijds voordeel strekt.
- Op verzoek van de regering in Zuid Afrika werkt WRO samen met andere waterschappen, de Unie van Waterschappen en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten Internationaal aan het implementeren van (momenteel 3, uiteindelijk 9) Catchment Management Agencies in Zuid Afrika. Een samenwerking met wederzijdse leermomenten mede in het kader van Local Governance Capacity Program, mede gefinancierd door VNGi en het NBW Fonds.

Geografische informatievoorziening

- Onderzoeken, kiezen en implementeren van actuele softwareoplossingen ter vervanging/ aanvulling van de beschikbare IRIS software.
- Ontwikkelen van nieuwe en verbetering van bestaande middelen om de geografische gegevens te ontsluiten. Dit geldt voor zowel de eigen processen en toepassingen via het Intranet als ook voor derden via het Internet.
- Tussen 2013 en 2015 worden, gefaseerd per gemeente, de bronhoudersgrenzen van het waterschap voor de Basisregistratie Grootschalige Topografie (BGT) vastgelegd. Binnen deze grenzen worden bestaande gegevens, waar nodig opgewerkt, overgezet naar de BGT en door het waterschap in beheer genomen.

Automatisering

- Naast het reguliere beheer van de operationele ICT-infrastructuur wordt het activiteitenplan automatisering 2014 t/m 2015 uitgevoerd.

Facilitaire aangelegenheden

- In 2014 worden enkele noodzakelijke vervangingsinvesteringen uitgevoerd aangaande het gebouw en de installaties conform de het 10 jaar onderhoudsplan gebouw 2013-2022.

Buitendienst

- Optimaliseren en verder uitbouwen (vullen met onderhoudsdata) van het Onderhoud Beheersysteem (OBS).

Kengetallen programma bedrijfsvoering	2014 Begroting
% Ziekteverzuim exclusief zwangerschaps- en bevallingsverlof	3%
% Ziekteverzuim inclusief zwangerschaps- en bevallingsverlof	4%
Aantal poststukken	11.500
Aantal bijlagen bij poststukken	6.500
Beschikbaarheid ICT omgeving onder werktijd	95%
Aantal facturen	5.000
Aantal bezwaarschriften	145
Aantal fte's	136,93

Kosten

Programma bedrijfsvoering	2014 Begroting
Kosten	24.096.202
Opbrengsten	485.250
Netto, exclusief bijdrage aan het WBL en doorberekende kosten	**23.610.952**
Bijdrage aan het WBL	-
Doorberekende kosten	-23.610.952
Netto kosten programma bedrijfsvoering	**-**

Investeringen

Programma bedrijfsvoering	2014 Begroting
Uitgaven	600.000
Inkomsten	-
Netto investeringsuitgaven programma bedrijfsvoering in 2014	**600.000**

2.8 Investeringskrediet

In de voorgaande paragrafen zijn per programma de jaargebonden investeringsuitgaven en -inkomsten voor 2014 getotaliseerd weergegeven. Voor de specificatie, per individueel investeringsproject, wordt verwezen naar bijlage K, het Meerjarig investeringsplan (MIP).

Naast de jaarlijkse uitgaven en inkomsten zijn in het MIP per investeringsproject ook de beschikbaar gestelde kredieten en de in 2014 nog beschikbaar te stellen kredieten opgenomen. Immers, een krediet is noodzakelijk om gelegitimeerd uitgaven van investeringsprojecten te mogen doen. Omdat deze uitgaven over meerdere jaren kunnen worden verantwoord, zijn kredieten dan ook jaaroverschrijdend.

In de 'verordening ex artikel 108 beleids- en verantwoordingfunctie Waterschap Roer en Overmaas' (art.6 en 7) is de procedure voor de autorisatie van investeringskredieten opgenomen en kan voor 2014 als volgt worden weergegeven:

1. Bij de vaststelling van de programmabegroting 2014 wordt door het algemeen bestuur per programma een krediet gevoteerd (voor toelichting zie volgende alinea); kredietvotering geldt dan ook per programma.
2. De kredietverlening van een individueel investeringsproject binnen een programma is de verantwoordelijkheid van het dagelijks bestuur; kredietverlening geldt per individueel project.
3. Over de door het dagelijks bestuur verleende kredieten wordt in de voorjaars- en najaarsrapportage 2014 evenals de jaarrekening 2014 gerapporteerd aan het algemeen bestuur.
4. In de jaarrekening 2014 wordt door het algemeen bestuur het saldo van het gevoteerde krediet per programma ingetrokken. Dit saldo betreft de niet door het dagelijks bestuur verleende kredieten in 2014.

Kredietvotering per programma 2014 (H9 voorstellen):

- Voor de programma's plannen en bestuur externe communicatie en belastingen is geen kredietvotering noodzakelijk. Voor de verantwoording van de uitgaven zijn al kredieten beschikbaar, of niet noodzakelijk.
- Binnen het programma watersysteem wordt gestart met de uitvoering van investeringsprojecten waarvoor nog geen krediet beschikbaar is. Om de uitgaven in 2014, en komende jaren, van deze projecten te kunnen verantwoorden is € 8.756.000 kredietvotering noodzakelijk en kan als volgt worden gespecificeerd:
    - herinrichting landelijk gebied € 6.385.000;
    - herinrichting stedelijk gebied € 250.000;
    - vismigratie € 1.160.000;
    - bestrijding van wateroverlast € 961.000 en
- Voor de verantwoording van de uitgaven binnen de overige programma's zijn kredieten noodzakelijk:
    - veiligheid € 5.412.000 voor de bijdrage 2014 Hoogwaterbeschermings- programma (HWBP).
    - instrumenten € 1.075.000 voor de gegevensverzameling primaire waterkeringen, de optimalisatie en modernisering van het meetnet en aanvullend krediet voor de verlengde 3^{e} veligheidstoetsing.
    - bedrijfsvoering € 1.215.000 voor activiteiten in het kader van informatievoorziening en automatisering, en voor de implementatie van een E-HRM systeem.

Schematisch kan de autorisatieprocedure van investeringskredieten dan ook als volgt worden weergegeven.

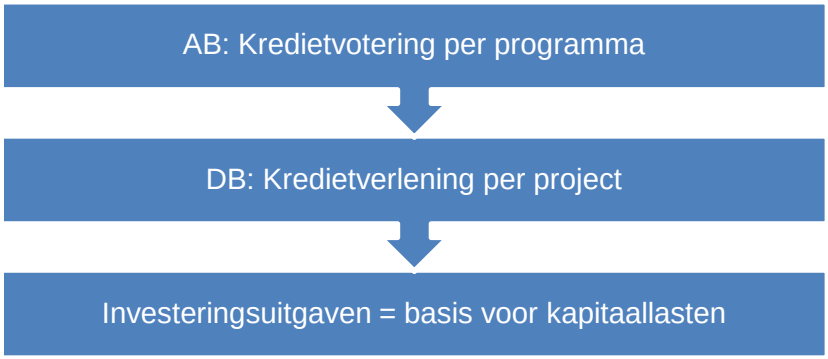

Het waterschap heeft de zorg voor het watersysteem-beheer en zuiveringsbeheer.

3 Kostendrager / kostentoerekening / dekkingsmiddelen

In dit hoofdstuk wordt de begroting naar kostendrager weergegeven. Het waterschap kent twee kostendragers, te weten het watersysteembeheer en het zuiveringsbeheer.

Watersysteembeheer
Het watersysteembeheer bevat de kosten van het waterkwantiteitsbeheer, het waterkeringsbeheer en van het passieve kwaliteitsbeheer (verbeteringen van de waterkwaliteit in de diverse waterlichamen). Deze kosten worden betaald door inwoners en eigenaren van gebouwde en ongebouwde onroerende zaken en natuurterreinen. Bovendien bevat het watersysteembeheer een deel van de kosten voor de aanslagoplegging en invordering van de belastingopbrengsten.

Zuiveringsbeheer
Het zuiveringsbeheer bevat de kosten voor het zuiveren en transporteren van afvalwater en de verwerking van het zuiveringsslib. Deze taak wordt uitgevoerd door het WBL. Ook het zuiveringsbeheer bevat een deel van de kosten voor de aanslagoplegging en invordering van de belastingopbrengsten. Verder wordt ook een gedeelte van de kosten van bestuur, externe communicatie en vergunningverlening en handhaving van de Wvo, uitgevoerd door het Waterschap Roer en Overmaas, tot het zuiveringsbeheer gerekend. De kosten van het zuiveringsbeheer worden opgebracht door zowel de huishoudens als de bedrijven op basis van het aantal vervuilingseenheden.

De wijze van toerekening van de kosten naar de beide kostendragers wordt onderstaand kort toegelicht. Bovendien wordt per kostendrager een toelichting gegeven op de dekking van deze kosten; de 'dekkingsmiddelen'.

3.1 Kostentoerekening

De principes die gehanteerd zijn bij de kostentoerekening bepalen hoe de kosten worden toegerekend aan de uiteindelijke kostendragers (lees taken). Deze kostendragers vormen de basis voor de opbrengst waterschapslasten. Omdat de kostentoerekening van groot belang kan zijn op de hoogte van de belastingtarieven en bestuurlijke aandacht vergt, is in de voorschriften opgenomen dat hier in de begroting expliciet aandacht aan dient te worden geschonken.

De interne kosten worden toegerekend op basis van bedrijfseconomische principes. Alle indirecte kosten worden doorberekend naar de producten die onderdeel uitmaken van programma's en bovendien onderdeel uitmaken van de taak watersysteembeheer en/of de zuiveringsbeheer. Een uitgebreide toelichting op de kostentoerekening is opgenomen in bijlage F.

De kosten van het zuiveringsbeheer bestaan enerzijds uit het aandeel van het zuiveringsbeheer van de aan het WBL en de BsGW te betalen bijdragen. Anderzijds bestaan de kosten van het zuiveringsbeheer uit een gedeelte van de kosten van bestuur, externe communicatie en vergunningverlening en handhaving.

In de bij deze begroting opgenomen bijlage G is de verdeling van de bijdrage aan het WBL en de BsGW over de beide kostendragers opgenomen. Van het WBL heeft € 43.749.289 (totale bijdrage) betrekking op het zuiveringsbeheer en van de BsGW € 1.069.762. Daarnaast wordt een deel van de kosten van bestuur, externe communicatie en vergunningverlening en handhaving Wvo, ad € 1.740.376, toegerekend aan het

zuiveringsbeheer. Verder wordt deze taak verlaagd met het de ontvangen goodwill van de toetreders in de BsGW minus de bijdrage in de frictiekosten aan de Libel gemeenten die op het zuiveringsbeheer betrekking heeft, groot € 246.604. Het totaal van de kosten van het zuiveringsbeheer komt hierdoor in 2014 uit op € 46.559.428 (zie bijlage H).

Het restant van de waterschapsbegroting is toegerekend aan het watersysteembeheer.

3.2 Kostendrager

Het resultaat van de bovengenoemde kostentoerekening naar de kostendragers kan volgens de programma-indeling voor 2014 als volgt worden weergegeven:

Programma	Kostendrager		Totaal
	Watersysteem beheer	Zuiverings beheer	
Plannen	3.579.038	195.303	3.774.341
Watersysteem	14.765.486	-	14.765.486
Veiligheid	2.106.961	-	2.106.961
Zuiveren	-	43.036.550	43.036.550
Instrumenten	5.772.590	1.126.346	6.898.936
Bestuur, externe communicatie en belastingen	4.555.226	2.268.028	6.823.254
Programmatotaal	**30.779.301**	**46.626.227**	**77.405.528**
Onvoorzien Waterschap Roer en Overmaas	115.000	-	115.000
Onvoorzien Waterschapsbedrijf Limburg	-	179.805	179.805
Frictiekosten BsGW	225.747	126.433	352.180
Goodwill toetreders BsGW	666.063	373.037	1.039.100
Totaal netto kosten	**30.453.985**	**46.559.428**	**77.013.413**

Voor een nadere opbouw van de programma's met bijbehorende beleidsproducten wordt verwezen naar bijlage H.

2014 versus 2013
Artikel 4.24 van het Waterschapsbesluit (regels met betrekking tot de waterschappen) geeft aan dat in de begroting naar kostendragers ook de bedragen van het vorige begrotingsjaar moeten worden opgenomen. Ter bevordering van de leesbaarheid is dit overzicht opgenomen in bijlage H en voorzien van een beknopte toelichting op de mutaties.

3.3 Dekkingsmiddelen

De netto kosten per kostendrager worden gedekt door de opbrengst waterschapsbelastingen en de onttrekkingen aan de egalisatiereserves ontwikkeling waterschapslasten en bestemmingsreserves, ook wel dekkingsmiddelen genoemd. Onder de dekkingsmiddelen worden ook de opbrengsten verantwoord die niet in het kader van bedrijfsprocessen worden gerealiseerd. De specificatie 2014 kan als volgt worden weergegeven:

Dekkingsmiddelen	Kostendrager		Totaal
	Watersysteem beheer	Zuiverings beheer	
Opbrengst waterschapsbelastingen	29.772.265	49.447.670	79.219.935
Correctie kwijtschelding	593.000-	1.816.000-	2.409.000-
Correctie oninbaarverklaringen	145.280-	247.242-	392.522-
Onttrekking egalisatiereserve ontwikkeling waterschapslasten watersysteemheffing	1.420.000	-	1.420.000
Toevoeging egalisatiereserve ontwikkeling waterschapslasten zuiveringsheffing	-	825.000	825.000
Totaal dekkingsmiddelen	**30.453.985**	**46.559.428**	**77.013.413**

Opbrengst waterschapsbelastingen
Voor een toelichting op de opbrengst waterschapsbelastingen, inclusief kwijtschelding en oninbaarverklaringen wordt verwezen naar paragraaf 4.2.

Toevoeging en onttrekking egalisatiereserve ontwikkeling waterschapslasten watersysteem- en zuiveringsheffing
Bij vaststelling van de meerjarenraming 2014-2018 is besloten om de opbrengstontwikkeling van de waterschapsbelastingen te beperken door € 1.420.000 te onttrekken aan de 'egalisatiereserve ontwikkeling waterschapslasten'.
Aangezien de bijdrage aan het WBL de komende jaren wijzigt en schommelingen in de exploitatie ontstaan die leiden tot fluctuaties in de opbrengstontwikkeling van de zuiveringsheffing is gekozen voor een bestendige beleidslijn waarbij de (meerjarige) nullijn voor de gemiddelde opbrengstontwikkeling leidend is. Hierdoor blijft de inzet van de egalisatiereserve zuiveringsheffing in 2014 achterwege en wordt het begrotingsoverschot toegevoegd aan de betreffende reserve (continuering beleid 2013).
Om een sluitende begroting te kunnen presenteren is dan ook rekening gehouden met een onttrekking van € 1.420.000 aan de 'egalisatiereserve ontwikkeling waterschapslasten watersysteemheffing' en een toevoeging van € 825.000 aan de 'egalisatiereserve ontwikkeling waterschapslasten zuiveringsheffing'.

2014 versus 2013
Artikel 4.24 van het Waterschapsbesluit (regels met betrekking tot de waterschappen) geeft aan dat in de begroting de verwachtte dekkingsmiddelen eveneens voor het begrotingsjaar en het vorige begrotingsjaar na wijziging worden weergegeven. Dit overzicht is eveneens opgenomen in bijlage H en voorzien van een beknopte toelichting op de mutaties.

De kosten en opbrengsten van het waterschap worden in beeld gebracht. Het is elk jaar een opgave om een sluitende begroting te presenteren.

4 Begroting naar kosten en opbrengsten

Naast de programmabegroting blijft de begroting naar kostensoorten een verplichting. De begroting naar kosten- en opbrengstsoorten is ingedeeld volgens de voorgeschreven groepen van kosten en opbrengsten.

	Kosten	2012 Jaarrekening	2013 Gewijzigde begroting	2014 Begroting
4101	Externe rentelasten	2.829.563	2.806.446	2.605.257
4102	Interne rentelasten	30.400	154.336	186.001
4103	Afschrijvingen van activa	7.191.544	7.186.524	7.314.665
41	**Rente en afschrijvingen**	**10.051.507**	**10.147.306**	**10.105.923**
4201	Salarissen huidig personeel en bestuurders	7.888.125	8.630.300	9.013.134
4202	Sociale premies	1.394.939	1.534.100	1.652.859
4204	Overige personeelslasten	363.016	366.300	365.713
4205	Personeel van derden	377.463	450.000	250.000
4206	Uitkeringen voormalig personeel en bestuurders	130.582	103.000	177.500
42	**Personeelslasten**	**10.154.125**	**11.083.700**	**11.459.206**
4301	Duurzame gebruiksgoederen	255.621	237.950	240.800
4302	Overige gebruiks- en verbruiksgoederen	354.305	427.687	410.050
4303	Energie	186.340	209.500	198.020
4304	Huren en rechten	131.864	421.000	475.750
4307	Verzekeringen	114.517	120.000	127.500
4308	Belastingen	68.967	65.950	61.450
4309	Onderhoud door derden	4.134.670	4.405.201	4.302.460
4310	Overige diensten door derden	2.076.896	2.266.466	2.663.814
4310	Overige diensten door derden WBL	46.171.769	42.204.427	43.749.289
4310	Overige diensten door derden BsGW	3.342.956	3.104.306	2.976.325
43	**Goederen en diensten van derden**	**56.837.905**	**53.462.487**	**55.205.458**
4402	Bijdragen aan overheden	2.086.493	1.533.897	1.923.010
4403	Bijdragen aan overigen	445.922	392.035	50.000
44	**Bijdragen aan derden**	**2.532.415**	**1.925.932**	**1.973.010**
4501	Toevoegingen aan voorzieningen	39.174	86.000	86.000
4502	Onvoorzien	-	342.925	115.000
45	**Toevoegingen voorzieningen / onvoorzien**	**39.174**	**428.925**	**201.000**
	Totaal kosten	**79.615.126**	**77.048.350**	**78.944.597**

	Opbrengsten	2012 Jaarrekening	2013 Gewijzigde begroting	2014 Begroting
8101	Externe rentebaten	19.349	-	-
8102	Interne rentebaten	30.400	154.336	186.001
81	**Financiële baten**	**49.749**	**154.336**	**186.001**
8201	Baten in verband met salarissen en sociale lasten	117.597	75.000	76.500
8202	Uitlening van personeel	81.859	-	-
82	**Personele baten**	**199.456**	**75.000**	**76.500**
8301	Verkoop van grond	57.868	173.880	-
8302	Verkoop van duurzame goederen	-	204.083	8.750
8304	Opbrengst uit grond en water	7.800	9.800	9.500
8306	Diensten voor derden	52.607	127.142	61.333
83	**Goederen en diensten aan derden**	**118.275**	**514.905**	**79.583**
8401	Bijdragen van overheden	214.801	200.000	150.000
8401	Bijdragen van overheden WPM	74.531	-	-
8401	Bijdragen van overheden WBL	2.904.020	-	-
8402	Bijdragen van overigen	152.687	304.900	1.039.100
84	**Bijdragen van derden**	**3.346.039**	**504.900**	**1.189.100**
8501	Opbrengst watersysteemheffing gebouwd	16.550.500	15.299.300	15.298.350
8502	Opbrengst watersysteemheffing ingezetenen	11.649.041	11.366.400	11.558.750
8503	Opbrengst watersysteemheffing ongebouwd	2.071.461	2.136.600	2.167.630
8504	Opbrengst watersysteemheffing natuur	33.162	31.720	31.960
8505	Opbrengst verontreinigingsheffing	983.000	795.680	715.575
8506	Opbrengst zuiveringsheffing bedrijven	13.292.500	12.805.475	12.682.950
8507	Opbrengst zuiveringsheffing huishoudens	36.456.500	37.103.420	36.764.720
8508	Oninbaarverklaringen	408.173-	394.871-	392.522-
8509	Kwijtscheldingen	2.502.899-	2.229.000-	2.409.000-
85	**Waterschapsbelastingen**	**78.125.092**	**76.914.724**	**76.418.413**
8601	Onttrekkingen aan voorzieningen	73.000	-	-
8603	Geactiveerde lasten	421.456	400.000	400.000
86	**Interne verrekeningen**	**494.456**	**400.000**	**400.000**
	Totaal opbrengsten	**82.333.067**	**78.563.865**	**78.349.597**
	Exploitatieresultaat: opbrengsten minus kosten	**2.717.941**	**1.515.515**	**595.000-**
	Negatief exploitatieresultaat dekken uit reserves	**-**	**-**	**595.000**
	Positief exploitatieresultaat toevoegen aan reserves	**2.717.941**	**1.515.515**	**-**

In de BBVW (lees voorschriften) is opgenomen dat de kostensoorten informatieve waarden hebben voor het algemeen bestuur waardoor een toelichting hierop niet verplicht is. Omdat een toelichting op kostensoorten het inzicht voor de besluitvorming ten goede komt wordt dit echter wel gedaan. Op hoofdlijnen wordt per kostensoort de begroting 2014 kort toegelicht en worden de mutaties van de begroting 2014 versus de gewijzigde begroting 2013 (afgerond op duizendtallen) geanalyseerd

4.1 Toelichting op kosten

Onderstaand is de verdeling van de kosten grafisch weergegeven.

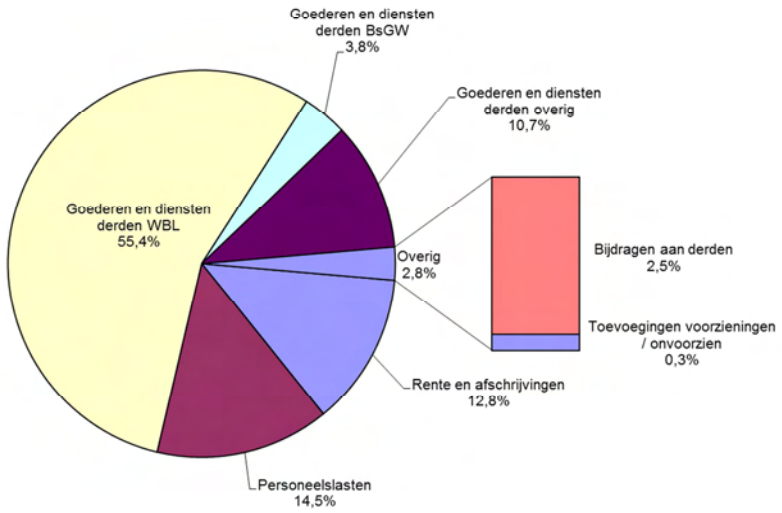

Rente en afschrijvingen

Voor rente en afschrijving (kapitaallasten) is € 10.106.000 begroot, waarvan € 2.791.000 rente en € 7.315.000 afschrijvingen. De kapitaallasten hebben hoofdzakelijk betrekking op investeringen in materiële activa.

De netto investeringen 2014 van € 14.727.000 zijn grotendeels gebaseerd op het Waterbeheersplan 2010-2015. Bij de berekening van de kapitaallasten is evenals voorgaande jaren rekening gehouden met een structurele onderuitputting van € 1.000.000.

Investeringen worden in principe gefinancierd met langlopende geldleningen.
De kapitaallasten worden vervolgens verdeeld over de relevante producten.
Het beleid betreffende de financiering wordt in paragraaf 5.5 nader toegelicht.

2014 versus 2013

De rente en afschrijvingen nemen af met € 41.000. De externe rente daalt als gevolg van lagere rentepercentages. De interne rente stijgt doordat de reserves zijn toegenomen (zie financiële baten). De afschrijvingen zijn toegenomen als gevolg van het investeringsniveau 2014, de structurele doorwerking van de investeringen 2013 en de extra afschrijvingen van boekwaarden kleiner dan € 2.500 conform de 'nota activabeleid 2012'.

Personeelslasten
Tot de begrote personeelslasten van € 11.459.000 behoren alle lasten van het huidige en voormalige bestuur en personeel. Hiertoe worden gerekend: het salaris met vaste toelagen, de uitkeringen en pensioenen inclusief de daarop betrekking hebbende sociale lasten. Ook de uitgaven die voortvloeien uit diverse vergoedingsregelingen en de kosten voor de tijdelijke inhuur van personeel worden tot deze kostensoort gerekend.

Voor 2014 is de begroting van de personele lasten gebaseerd op 136,93 fte (2013 was 136,97 fte). In juli 2012 is de CAO Waterschappen afgesloten die een looptijd heeft van 1 januari 2012 tot 1 januari 2014. Voor 2014 is, naast de reguliere verhogingen, rekening gehouden met een salarisstijging van 2%.

2014 versus 2013
De personeelslasten zijn gestegen met € 376.000, ofwel 3,4%. Deze toename is opgebouwd uit twee componenten, te weten hogere salariskosten en uitkeringen met € 576.000 en lagere kosten voor de tijdelijke inhuur van personeel van € 200.000:

- De toename van de salariskosten is vooral het gevolg van de uitwerking van de CAO, zoals de toename van het Individueel Keuzebudget (IKB) en de stijging van de vergoeding woon- werkverkeer. Ook de sociale lasten stijgen, en dan vooral de pensioenpremies.
- De afname van de kosten voor de inhuur van personeel wordt veroorzaakt doordat in 2013 sprake was van extra tijdelijk ingehuurd personeel voor vervanging wegens ziekte en nog niet vervulde vacatures.

Goederen en diensten van derden
Voor de diensten van derden wordt € 55.205.000 begroot en is als volgt samengesteld:

- de bijdrage in de kosten van het WBL € 43.749.000 en de BsGW € 2.976.000.
  In bijlage G zijn de bijdragen onderverdeeld naar de beleidsproducten, conform de vastgestelde begrotingen 2014 WBL en 2014 BsGW, inclusief het financiële voordeel als gevolg van de toetreding van 9 gemeenten met ingang van 1 januari 2014 (zie hoofdstuk 7).
- de resterende kosten van € 8.480.000 hebben betrekking op 'onderhoud door derden'; zoals het onderhoud van waterlopen en waterkeringen, het onderhoud van software en het onderhoud van het kantoorgebouw en de loodsen. Evenals 'overige diensten door derden'; zoals de juridische, financiële en technische advisering derden, contributies, lidmaatschappen, bijdragen aan verenigingen (STOWA en Unie van Waterschappen) en de bijdrage aan het Waterschapshuis (HWH).

2014 versus 2013
De kosten van ‘goederen en diensten van derden’ stijgen met € 1.743.000, ofwel 3,3%:

- de bijdrage aan het WBL neemt toe met € 1.545.000 (3,7%) en de bijdrage aan de BsGW daalt met € 128.000 (4%), zie hoofdstuk 6 en 7 voor een nadere toelichting.
- de resterende kosten stijgen met € 326.000 (4%). Een deel van de kosten is als gevolg van een kritische beoordeling gedaald. Dit betreft vooral advieskosten, organisatie breed, en brandstofkosten. Ook de aanbesteding van de laboratoriumdiensten heeft een positieve uitwerking.
  De afname wordt echter teniet gedaan doordat de bijdrage aan HWH vanaf 2014 geheel wordt verantwoord onder deze kostensoort (voorheen bijdrage aan derden).

Verder stijgen de energiekosten van de loodsen omdat de nieuwe loods meer technische installaties bevat dan de voormalige loodsen. Onder andere als gevolg van de uitbreiding van het aantal regenwaterbuffers zijn de onderhoudskosten van waterschapsobjecten eveneens toegenomen. Ook zijn in 2014 bedrijfsauto's voor de buitendienst geleased.

Bijdragen aan derden
De bijdragen derden zijn begroot op € 1.973.000. Het grootste deel, 57,9%, betreft de bijdrage voor de kostenverrekening wet WOZ aan het ministerie van Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelaties van € 1.143.000. Verder draagt het waterschap € 352.000 bij in de frictiekosten van de 8 (LiBel) gemeenten die vanaf 1 januari 2014 toetreden tot de BsGW, zie hoofdstuk 7, en heeft € 300.000 betrekking op kosten van de 'stimuleringsregeling aanpak riooloverstorten 2010-2016'. Ook worden de kosten van de samenwerking om besparingen te realiseren in de afvalwaterketen (de besparing wordt naar verwachting op termijn gerealiseerd en leiden tot lagere kosten voor het WBL) verantwoord op deze kostensoort.

2014 versus 2013
De stijging van € 47.000 is het gevolg van de bijdrage in de frictiekosten ad. € 352.000 van de 8 (LiBel) gemeenten die tot de BsGW toetreden. Deze stijging wordt gecompenseerd door een daling van € 305.000, voornamelijk veroorzaakt doordat de bijdrage aan HWH vanaf 2014 wordt verantwoord onder de kostensoort 'goederen en diensten van derden'.

Toevoegingen voorzieningen/onvoorzien
Het betreft een toevoeging aan de voorziening onderhoud kantoorgebouw van € 86.000. Voor de dekking van onvoorziene uitgaven is € 115.000 opgenomen.

2014 versus 2013
Onvoorzien neemt af met € 228.000 omdat in de gewijzigde begroting 2013 rekening is gehouden met het positief resultaat in de eerste vier maanden van 2013, zoals opgenomen in de voorjaarsrapportage 2013.

4.2 Toelichting op opbrengsten

Grafisch kan de verdeling van de opbrengsten als volgt worden weergegeven:

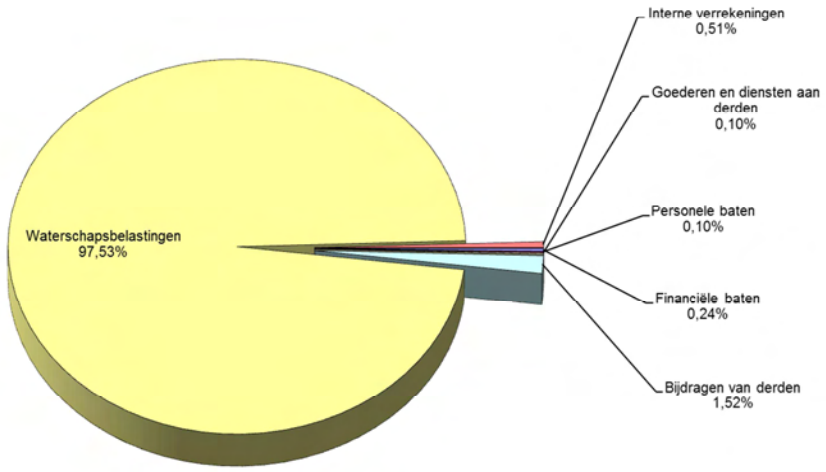

Financiële baten

De financiële baten van € 186.000 hebben betrekking op de interne renteopbrengsten van reserves en voorzieningen.

2014 versus 2013

De toename van de interne renteopbrengsten met € 32.000 zijn het gevolg van de stijging van de reserves door de toevoeging van het rekeningresultaat 2012 aan de tariefs-egalisatiereserves.

Personele baten

Deze opbrengsten van € 77.000 hebben betrekking op bijdragen van de Uitkeringsinstantie voor Werknemers Verzekeringen (UWV) in de kosten wegens zwangerschap en looncompensatie voor participatie in projecten.

2014 versus 2013

De opbrengsten nemen marginaal toe met € 2.000.

Goederen en diensten aan derden

Van de opbrengsten ad € 80.000 heeft 77% betrekking op een bijdrage in de kosten van het beheer en onderhoud van ‘Ooldervestе’ en de provinciale bijdrage voor de controle van zwemwater. Daarnaast worden opbrengsten verwacht voor de verkoop van bedrijfsauto’s en materieel en voor het verleende jacht- en visrecht.

2014 versus 2013

De opbrengsten nemen af met € 435.000 omdat in 2013 de boekwinst van de verkoop van de loods ‘Aan de Fremme’ en de boekwinst van een grondverkoop is gerealiseerd. Bovendien is in 2013 een provinciale bijdrage verantwoord voor de implementatie van de nieuwe zwemwaterwetgeving (WHVBZ).

Bijdragen van derden
De bijdragen van afgerond € 1.189.000 hebben betrekking op de te ontvangen goodwill van tot de BsGW toegetreden gemeenten (zie hoofdstuk7) en de vergoeding van de Landelijke Coördinatie Commissie Muskusrattenbestrijding (LCCM) voor de beverratten-bestrijding.

2014 versus 2013
De opbrengsten stijgen met € 684.000. De goodwill neemt toe als gevolg van de toetreding van 9 gemeenten tot de BsGW vanaf 2014. De bijdrage in de kosten van de beverrattenbestrijding neemt af, in 2014 is de bijdrage gebaseerd op 1 fte (2013 4 fte).

Waterschapsbelastingen
De opbrengst waterschapsbelastingen van € 79.220.000 is als volgt samengesteld:

Watersysteemheffing	
Gebouwd	15.298.350
Ingezetenen	11.558.750
Ongebouwd	2.167.630
Natuur	31.960

Verontreinigingsheffing	
Verontreinigingsheffing	715.575

Zuiveringsheffing	
Zuiveringsheffing bedrijven	12.682.950
Zuiveringsheffing huishoudens	36.764.720

Deze opbrengst wordt voor € 2.802.000 gecorrigeerd voor kwijtscheldingen en oninbaar-verklaringen:

Correctie belastingopbrengsten	
Kwijtscheldingen	2.409.000
Oninbaarverklaringen	392.522

2014 versus 2013
De opbrengst waterschapsbelastingen is afgenomen met € 496.000.
De heffingen zijn afgenomen met € 318.000. Daarnaast is de post kwijtscheldingen en oninbaarverklaringen toegenomen met € 178.000. Het percentage voor de oninbaarheid is niet gewijzigd.

Interne verrekeningen
De interne verrekeningen van € 400.000 hebben betrekking op geactiveerde lasten. De uren van projectleiders, medewerkers projecten, landmeters en grondaankopers worden conform de nota activabeleid 2012 geactiveerd voor de tijd die direct aan een investe-ringsproject in het kader van het proces aanleg en verbetering is toe te rekenen.

2014 versus 2013
De raming van de te activeren uren 2014 is ongewijzigd ten opzichte van de bijgestelde begroting 2013.

Om aan de wettelijke verplichtingen te voldoen dient aandacht te worden besteed aan de meerjaren-raming, de risico's en de financiering.

5 Overige paragrafen

5.1 Algemene ontwikkelingen en uitgangspunten

Het algemeen bestuur heeft op 25 juni 2013 de meerjarenraming 2014-2018 inclusief de uitgangspunten vastgesteld. Voor een uitgebreide toelichting op de uitgangspunten wordt verwezen naar deze meerjarenraming. In de begroting 2014 is met onderstaande interne en externe factoren rekening gehouden.

Onderdeel	Uitgangspunt 2014
Interne factoren	
Basis	• Bestuursprogramma 2009-2012 • Waterbeheersplan 2010-2015 • Jaarrekening 2012 • Begroting 2013, inclusief de wijzigingen tot en met de AB-vergadering van 5 maart 2013 • Meerjarenraming 2014 - 2018 • Nadere inzichten vanaf het moment van opstellen van de meerjarenraming 2014-2018 tot het opstellen van de begroting 2014
Verplichte uitgaven	• Begroting Waterschapsbedrijf Limburg 2014 (WBL) • Begroting Belastingsamenwerking Gemeenten en Waterschappen 2014 (BsGW)
Afschrijving	Nota activabeleid 2012
Reserves	Nota reserves en voorzieningen 2012
Oninbaarheid	0,50% van het belastingvolume
Onvoorzien	0,40% van het begrotingstotaal
Investeringsniveau	€ 14.727.000 en is als volgt samengesteld: - € 8.915.000 netto investeringsniveau - € 5.412.000 bijdrage in de kosten van het HWBP - € 400.000 te activeren uren
Externe factoren	
Basis	• Waterschapswet artikel 77, 100 en 101 • Bepalingen Beleidsvoorbereiding en Verantwoording Waterschappen (BBVW) • Burgerlijk Wetboek BWII • EMU verplichtingen voor waterschappen
Kosten / Inflatie	2,00%
Personeelskosten	2,00%
Rente langlopende leningen	4,00%
Rente kortlopende leningen	0,75%
Rente reserves en voorzieningen	0,75%

5.2 Ontwikkelingen ten opzichte van Meerjarenraming 2014-2018

De eerste jaarschijf van de meerjarenraming 2014-2018 is in principe de begroting 2014. Ontwikkelingen tussen het moment van het opstellen van deze meerjarenraming en de begroting kunnen er toe leiden dat de eerste jaarschijf van de meerjarenraming niet volledig correspondeert met de begroting 2014. Nadere inzichten hebben geleid tot een positieve bijstelling van de begroting ten opzichte van de eerste jaarschijf van de meerjarenraming.

Programma	2014 / 2018 Meerjarenraming	2014 Begroting
Plannen	3.807.000	3.774.341
Watersysteem	14.897.000	14.765.486
Veiligheid	2.078.000	2.106.961
Zuiveren	42.790.000	43.036.550
Instrumenten	6.870.000	6.898.936
Bestuur, externe communicatie en belastingen	6.956.000	6.823.254
Programmatotaal	**77.398.000**	**77.405.528**
Onvoorzien Waterschap Roer en Overmaas	115.000	115.000
Onvoorzien Waterschapsbedrijf Limburg	185.000	179.805
Frictiekosten BsGW	-	352.180
Goodwill toetreders BsGW	335.000	1.039.100
Totaal netto kosten	**77.363.000**	**77.013.413**

In de begroting 2014 zijn de netto kosten van de diverse programma's ten opzichte van de meerjarenraming afgenomen met afgerond € 350.000. Onderstaand wordt op hoofdlijnen de mutaties in de kosten en opbrengsten weergegeven.

Kosten / Opbrengsten (afgerond op € 1.000)	Bedrag
Kosten	
Rente en afschrijvingen	-126.000
Personeelslasten	268.000
Goederen en diensten van derden	188.000
Bijdrage aan het WBL	168.000
Bijdrage aan de BsGW	-218.000
Bijdragen aan derden	19.000
Opbrengsten	
Financiële baten	-9.000
Goederen en diensten aan derden	6.000
Bijdragen van derden	650.000

Rente en afschrijvingen
In de begroting 2014 is het netto investeringsniveau gelijk aan het investeringsniveau waarmee rekening is gehouden in de meerjarenraming. Desondanks dalen de kosten van rente en afschrijving door een lager rentepercentage en de afschrijvingstermijnen van de individuele investeringsprojecten.

Personeelslasten
De hogere personeelslasten zijn vooral het gevolg van de uitwerking van de CAO waterschappen, zoals de toename van het Individueel Keuzebudget (IKB) en de vergoeding woon- werkverkeer. Van de sociale lasten stijgen vooral de pensioenpremies.

Goederen en diensten van derden
De stijging is vooral het gevolg van de gewijzigde verantwoording van de bijdrage aan Het Waterschapshuis (HWH). Deze wordt vanaf de begroting 2014, evenals de bijdrage aan WBL en BsGW, geheel verantwoord onder deze kostensoort.
Enkele kosten nemen af, zoals de leasekosten, de kosten van de laboratoriumdiensten en waakvlamovereenkomsten.

Bijdrage aan het WBL
De bijdrage is gebaseerd op de ve-verdeling WRO, WPM (prognose opbrengst waterschapsheffingen 2014 BsGW).

Prognose vervuilingseenheden (ve's) Waterschapsbedrijf Limburg	Waterschap		Limburg
	Roer en Overmaas	Peel en Maasvallei	
Meerjarenraming 2013 - 2017	1.000.000	575.000	1.575.000
Begroting 2014	1.002.000	569.500	1.571.500
Afwijking	**2.000**	**5.500-**	**3.500-**

Bijdrage aan de BsGW
Door de toetreding van 9 gemeenten per 1 januari 2014 als deelnemers tot de BsGW daalt de bijdrage (zie hoofdstuk 7).

Bijdragen aan derden.
De bijdrage HWH werd tot 2014 gedeeltelijk verantwoord onder deze kostenpost.
Vanaf 2014 wordt deze bijdrage geheel verantwoord onder de kostenpost ‘goederen en diensten van derden’. Echter is in de begroting sprake van een bijdrage in de frictiekosten BsGW (zie hoofdstuk 7).

Financiële baten
Door een lager gehanteerd rentepercentage voor bespaarde rente zijn de financiële baten (verloopt budgettair neutraal, zie ook rente en afschrijvingen) lager uitgevallen.

Goederen en diensten aan derden
De toename is voornamelijk een gevolg van de incidentele provinciale bijdrage voor de aanschaf en het onderhoud van zwemwaterborden.

Bijdragen van derden
Enerzijds neemt de goodwill toe omdat per 1 januari 2014 negen gemeenten toetreden tot de BsGW (zie hoofdstuk 7). Anderzijds daalt de bijdrage in het kader van de beverrattenbestrijding; in de begroting is rekening gehouden met een bijdrage gebaseerd op 3 fte, in de meerjarenraming met 4fte.

5.3 Incidentele opbrengsten en kosten

Incidentele opbrengsten en kosten kunnen leiden tot minder inzicht in het reguliere meerjarig beeld van opbrengsten en kosten, en dus de netto kosten. Daarnaast zijn deze elementen relevant voor het beoordelen van de financiële positie. In de voorschriften is opgenomen dat incidentele opbrengsten en kosten in een aparte paragraaf dienen te worden toegelicht. Bij de hantering van het begrip incidenteel worden de kosten en opbrengsten opgenomen die maximaal drie jaar na het begrotingsjaar vrijvallen.

Incidentele opbrengsten en kosten	Jaar van vrijval	Bedrag
Opbrengsten		
Beheer en onderhoud Oolderveste	2016	31.250
Kosten		
Deltaplan Hoge Zandgronden	2015	33.500
Deltaprogramma Rivieren	2016	22.300
Stimeleringsregeling aanpak riooloverstorten	2017	300.000

Beheer en onderhoud Oolderveste
Het beheer en onderhoud van Oolderveste is overgedragen aan het waterschap. Tussen het waterschap, de gemeente Roermond en Oolderveste BV is overeengekomen dat Oolderveste over 2008 tot en met 2015 hiervoor € 250.000 verschuldigd is aan het waterschap. Jaarlijks wordt € 31.250 verantwoord.

Deltaplan Hoge Zandgronden
Het project beoogt een klimaatbestendige watervoorziening op de hoge zandgronden van Zuid-Nederland. Een belangrijk onderdeel van dit project is hoe om te gaan met de waterverdeling vanuit de Maas naar het Noord-Limburgse en Brabantse achterland. Verder wordt de invloed van klimaatverandering op de hoge zandgronden onderzocht, vooral gerelateerd aan droogteproblematiek (kennisontwikkeling, analyse van kansen en knelpunten, strategieontwikkeling) en wordt een visie geformuleerd voor een klimaatbestendig regionaal watersysteem in 2050. Vanaf 2011 tot en met 2014 neemt het waterschap voor € 113.500 deel aan het project Deltaplan Hoge Zandgronden.
In 2014 draagt het waterschap € 33.500 bij.

Deltaprogramma Rivieren
Het Deltaprogramma Rivieren richt zich primair op veiligheid tegen overstromingen op de zeer lange termijn (zichtjaar 2100 met bijbehorende afvoer van 4600 m^3/s voor de Maas). De Stuurgroep Deltaprogramma Maas (SDM) heeft ingestemd met het werkprogramma Deltaprogramma Rivieren, inclusief de daarin vervatte capaciteitsclaim. Voor het deelprogramma Maas betekent dit een bijdrage van 1,25 fte uit de regio (Provincie Limburg, Waterschap Roer en Overmaas en Waterschap Peel en Maasvallei). Tot en met 2015 draagt het waterschap jaarlijks € 22.300 bij.

Stimuleringsregeling aanpak riooloverstorten.
In 2010 is de 'stimuleringsregeling aanpak riooloverstorten' vastgesteld voor de periode 2010-2016. Deze stimuleringsregeling heeft ten doel om het saneren van overstorten op kwetsbare beeksystemen door middel van de aanleg van groene bergingen aanvullend op de basisinspanning te bevorderen. Vanaf 2012 tot en met 2016 wordt hier jaarlijks € 300.000 voor geraamd.

5.4 Onttrekkingen aan overige bestemmingsreserves en voorzieningen

In de voorschriften is opgenomen dat onttrekkingen aan overige bestemmingsreserves en voorzieningen expliciet dienen te worden toegelicht.
In 2014 wordt € 18.150 onttrokken aan de ‘voorziening onderhoud kantoorgebouw’.
De onttrekking aan de overige bestemmingsreserves is nihil.

Voorziening onderhoud kantoorgebouw
Op 27 november 2012 heeft het dagelijks bestuur ingestemd met het meerjaren-onderhoudsplan 2013-2022 van het kantoorgebouw Parklaan 10, totale kosten € 640.000. Doordat de kosten per jaar aanzienlijk verschillen ontstaan fluctuaties in de exploitatie waardoor het instellen van een voorziening wenselijk is. Een voorziening strekt tot een gelijkmatige verdeling van de kosten over een aantal jaren. Verder is het kenmerk van een voorziening dat deze gevormd wordt voor specifieke kostenposten die kwantificeerbaar zijn. Vooral onderhoud waaraan een onderhoudsplan ten grondslag ligt is hier bij uitstek een voorbeeld van.

Het doel en de omvang van de voorziening ‘onderhoud kantoorgebouw’ kan als volgt worden weergegeven:
Doel: het uitvoeren van effectief en doelmatig onderhoud aan het gebouw en installaties van Parklaan 10 te Sittard voor 2013-2022 op basis van een meerjarenonderhoudsplan.
Omvang: de totale kosten van dit meerjarenonderhoudsplan bedragen afgerond € 640.000. Van 2013 tot en met 2019 wordt jaarlijks € 86.000 toegevoegd, in 2020 en 2021 € 19.000 en in 2022 is geen toevoeging meer noodzakelijk.

In 2014 wordt naar verwachting € 18.150 aan deze voorziening onttrokken.

Een uitgebreid overzicht van de mutaties in de reserves en voorzieningen is opgenomen in bijlage B.

5.5 De financiering

De treasuryfunctie ondersteunt de uitvoering van de programma's. De basis van treasuryfunctie wordt gevormd door het op 1 maart 2011 vastgestelde treasurystatuut 2011 Waterschap Roer en Overmaas.

Treasury is het sturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op de financiële vermogenswaarden, de financiële geldstromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's.

De treasuryfunctie omvat de financiering van beleid en het uitzetten van geldmiddelen die niet direct nodig zijn. De uitvoering hiervan verreist adequaat handelen in een steeds complexere geld- en kapitaalmarkt. Drie componenten zijn bij de financiering van belang, te weten:

1. rentevisie;
2. liquiditeitspositie;
3. treasurybeheer.

5.5.1 Rentevisie

In de meerjarenraming 2014-2018 is voor de rekenrente 2013 uitgegaan van een rentepercentage van 0,75%. In de begroting 2014 is dit rentepercentage gehandhaafd.

Ondanks het bescheiden economisch herstel in de Eurozone is de korte rente nog altijd laag. Bij een doorzettend herstel en de hiermee gepaard gaande inflatie zou de kortlopende rente voor 2014 kunnen oplopen. Het moment waarop het economisch herstel echter daadwerkelijk doorzet is onzeker. Hierdoor is de renteontwikkeling moeilijk te voorspellen. Op basis van de huidige rentestand en de diverse financiële indicatoren kan worden geconstateerd dat het gehanteerde percentage voor de korte rente van 0,75% voor 2014 wellicht nog iets te hoog is, echter gelet op het voorzichtigheidsprincipe verantwoord.
Als gevolg van de negatieve liquiditeitspositie van het waterschap in 2014 heeft een eventuele verhoging van de korte rente boven de 0,75% uiteraard een financieel effect.

In de meerjarenraming 2014-2018 is voor de lange rente voor 2014 uitgegaan van een rentepercentage van 4%. De ontwikkeling van de lange rente is moeilijker in te schatten, omdat deze niet wordt bepaald door de ECB, maar door de markt.

5.5.2 Liquiditeitspositie

Liquiditeitspositie
Wat betreft de liquiditeitspositie kan worden opgemerkt dat in 2014 het hele jaar sprake is van een negatieve liquiditeitspositie die echter binnen de kaders van de wet Fido blijft.

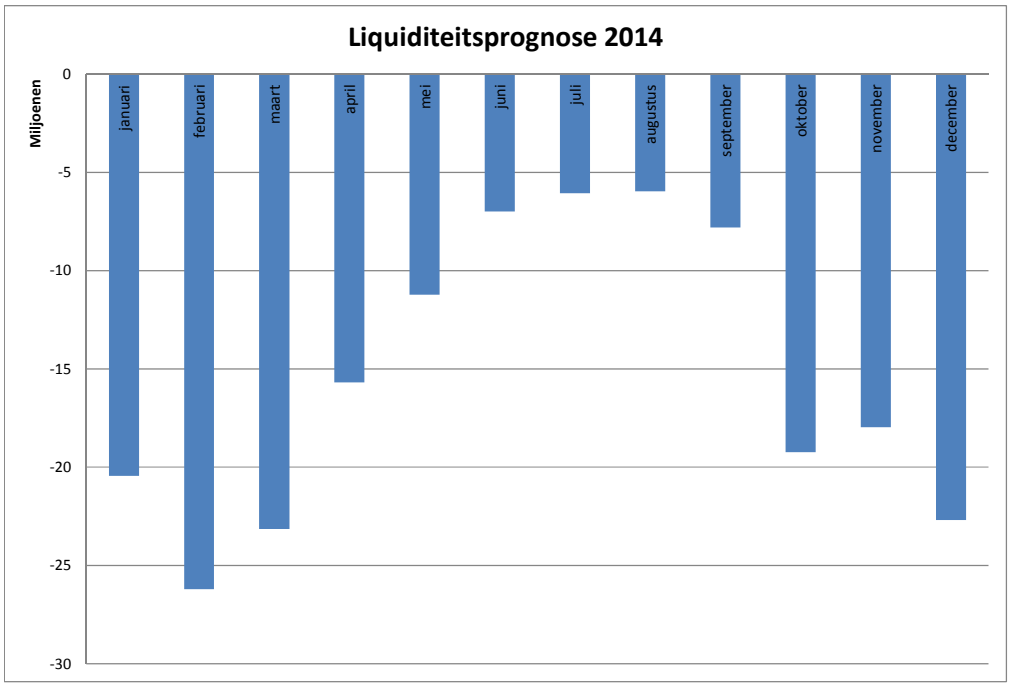

Evenals voorgaande jaren is het beleid gericht op de beperking van de rekening-courantrente. Indien (tijdelijke) liquiditeitstekorten, binnen de kaders van de Wet Fido, de kasgeldlimiet niet overschrijden kunnen deze door middel van het instrument van kasgeldleningen worden gefinancierd.

Schatkistbankieren

Met ingang 1 januari 2014 doet het verplicht schatkistbankieren voor decentrale overheden zijn intreden. Schatkistbankieren houdt in dat tegoeden worden aangehouden in de Nederlandse schatkist. Hierdoor zal de Nederlandse staat minder geld hoeven te lenen op de financiële markten en zal de staatsschuld dalen. Het schatkistbankieren wordt ingevoerd voor gemeenten, provincies, waterschappen en gemeenschappelijke regelingen (w.o. de regionale belastingkantoren). De decentrale overheden ontvangen op deposito's een rentevergoeding die gelijk is aan de rentes die de Nederlandse staat betaald op leningen die ze op de markt aangaat.
Voor de uitvoering hiervan wordt de rekeningcourant van een decentrale overheid bij het ministerie van Financiën gekoppeld aan een betaalrekening die deze overheid heeft bij de huisbank, in het geval van ons waterschap de NWB-bank. Decentrale overheden moeten zelf de overtollige middelen naar deze rekening overmaken. Een drempelbedrag van 0,75% van het jaarlijks begrotingstotaal mag buiten de schatkist worden gehouden. De beoordeling hiervan vindt plaats per kwartaal.
Doordat (tijdelijke) liquiditeitsoverschotten met ingang van 1 januari 2014 bij het Rijk moeten worden uitgezet, zijn de richtlijnen van het 'treasurystatuut 2011' op dit onderdeel niet meer van toepassing.

Kasgeldlimiet

Indien bij een negatieve liquiditeitspositie van het waterschap de kasgeldlimiet, die voor 2014 € 18.157.000 bedraagt (te weten 23% van het begrotingstotaal) drie opeenvolgende kwartalen wordt overschreden, is het op grond van de wet Fido verplicht de vlottende schuld te consolideren door middel van een vaste geldlening. Indien dit aan de orde is, dient het negatieve rekening-courantsaldo, dat uitstaat tegen de lage debetrente, te worden omgezet in een vaste geldlening.

5.5.3 Treasurybeheer

Risicobeheer

Dit onderdeel geeft inzicht in het te verwachten risicoprofiel van het waterschap. Onder risico's worden renterisico's, kredietrisico's, liquiditeitsrisico's, koersrisico's en voor zover relevant valutarisico's verstaan. Het renterisico op de vlottende schuld wordt ingeperkt door het hanteren van de kasgeldlimiet. Als grondslag van de wettelijk toegestane omvang van de kasgeldlimiet wordt het begrotingstotaal aangehouden, vermenigvuldigd met het vigerende percentage zoals dat bij ministeriële regeling is vastgesteld.
Dit kan als volgt worden weergegeven.

Kasgeldlimiet 2014 (x € 1.000)	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Ruimte (+) / Overschrijding (-)	5.108-	6.862	11.544	1.806-

De kasgeldlimiet wordt op basis van de huidige inzichten in 2014 in het eerste en vierde kwartaal overschreden. Omdat deze overschrijding beperkt blijft is het in het begrotingsjaar niet noodzakelijk om een langlopende geldlening aan te trekken.
De berekening van de kasgeldlimiet is opgenomen in bijlage I.

Naast de kasgeldlimiet geeft de renterisiconorm inzicht in de feitelijke risico's op de vaste schuld. In de wet Fido is de renterisiconorm voor de waterschappen bepaald op 30% van het begrotingstotaal. Dit betekent dat de jaarlijks verplichte aflossingen en de rente herzieningen niet meer mogen bedragen dan 30% van het begrotingstotaal.
De renterisiconorm kan voor 2014 als volgt worden weergegeven:

Toets renterisiconorm	2014
Renterisiconorm	23.684
Renterisico op vaste schuld	21.036
Ruimte (+) / Overschrijding (-)	**2.648**

** Ondanks dat alleen sprake is van een renterisico op de variabele kredietopslag, die een fractioneel deel uitmaakt van het totale rentepercentage, dient de stand van de basisrentelening ad € 15,64 miljoen te worden meegenomen als renterisico op de vaste schuld.*

Uit bovenstaand overzicht kan worden afgeleid dat het waterschap voldoet aan de toets van de renterisiconorm. De berekening van de renterisiconorm is eveneens opgenomen in bijlage I.

Kredietrisico's op verstrekte geldleningen zijn niet aan de orde, omdat geen leningen van dien aard aan derden zijn en naar verwachting ook niet worden verstrekt.

Het liquiditeitsrisico wordt beperkt door de treasuryactiviteiten te baseren op een liquiditeitsprognose met een looptijd van minimaal een jaar.

Het koersrisico op buitenlandse valuta is voor de reguliere activiteiten nihil aangezien het waterschap betalingen en ontvangsten verricht in euro's.

Waterschapsfinanciering
Conform het treasurystatuut gelden bij het aantrekken van financieringen voor een periode van een jaar en langer de volgende uitgangspunten:

- slechts voor de uitoefening van de publieke taak worden financieringen aangetrokken;
- financiering met externe financieringsmiddelen wordt zoveel mogelijk beperkt door primair de beschikbare interne financieringsmiddelen te gebruiken om het renteresultaat te optimaliseren;
- toegestane instrumenten bij het aantrekken van financieringen zijn onderhandse geldleningen, commercial paper (CP) en medium term notes (MTN).

Met betrekking tot het saldo- en liquiditeitenbeheer worden de in het treasurystatuut 2011 opgenomen richtlijnen strikt nageleefd.

Kasbeheer
Om de kosten voor het geldstroomverkeer te kunnen beperken, wordt de gehanteerde beleidslijn voortgezet. Dit betekent dat het liquiditeitsgebruik beperkt wordt door de geldstromen op waterschapsniveau op elkaar af te stemmen, het betalingsverkeer door één bank (NWB) elektronisch te laten uitvoeren en de betalingsopdrachten uitsluitend centraal door financiën te laten verwerken.

5.6 Het weerstandsvermogen

Weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden waarover de organisatie beschikt of kan beschikken om risico's die niet op enige andere manier zijn afgedekt binnen de begroting op te kunnen vangen. Bij de bepaling van de weerstandcapaciteit worden de reserves (vooral de algemene reserves), de post onvoorzien, de belastingcapaciteit en bezuinigingsmogelijkheden betrokken.
De relatie tussen de omvang van de financiële restrisico's (geïnventariseerde risico's, na het nemen van preventieve, repressieve en correctieve maatregelen) en de weerstandscapaciteit wordt aangeduid als weerstandsvermogen.

Schematisch kan het weerstandsvermogen als volgt worden weergegeven:

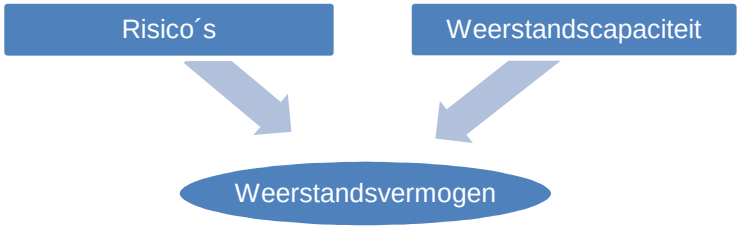

Indien weerstandsvermogen aanwezig is, wordt voorkomen dat elke financiële tegenvaller dwingt tot directe begrotingsmaatregelen zoals bezuinigingen of inkomstenverhogende maatregelen. Hierdoor wordt voorkomen dat de door het bestuur vastgestelde kaders en de programmadoelstellingen schoksgewijs dienen te worden aangepast.

Risico's
Op grond van de BBVW dient het waterschap jaarlijks in de begroting en jaarrekening een afzonderlijke paragraaf op te nemen waarin wordt ingegaan op het weerstandsvermogen waarbij een relatie dient te worden gelegd tussen risico's en weerstandscapaciteit.

Samengevat kunnen de risico's en het weerstandsvermogen als volgt schematisch met elkaar in verband worden gebracht.

Risicomanagement
Het in beeld brengen van risico's en getroffen beheersmaatregelen vormt een belangrijk onderdeel van risicomanagement. Op 29 september 2009 is de 'Kadernota Risicomanagement' vastgesteld. De methodiek voor het identificeren en kwantificeren van risico's is hierin beschreven en drukt het risico uit in:

- kans op optreden van een gebeurtenis; en
- het gevolg van deze gebeurtenis.

Risico inventarisatie 2012 / 2013
Omdat de bepaling van het benodigde weerstandsvermogen een jaarlijks terugkomende actie is wordt eind 2013 de risico inventarisatie 2012 geactualiseerd naar de situatie per ultimo 2013.
De benodigde weerstandscapaciteit is gelijk aan de som van de financiële restrisico's. Gelet op de 'risico inventarisatie 2012' (meest recent) is de minimale hoogte van de algemene reserve bepaald op het bedrag van de geïnventariseerd risico's (bij een veronderstelde kans van optreden van 15% voor de categorie middelgrote risico's).
De minimale stand van de algemene reserve is dan € 1.857.500. De maximale stand bedraagt 5% van het begrotingstotaal.

De stand van de 'algemene reserve watersysteembeheer en zuiveringsbeheer' per 1 januari 2014 is € 4.025.570.

In de risico inventarisatie ultimo 2012 zijn 42 risico's opgenomen: 18 strategische risico's, 10 compliance risico's en 14 operationele risico's.
Onderstaand zijn de belangrijkste financiële risico's nader toegelicht.

Opbrengst watersysteemheffing
Aangezien de berekening van de tarieven watersysteemheffing, naast de 'prognose opbrengst waterschapsheffingen' die jaarlijks voor de begroting door de BsGW wordt afgegeven, gebaseerd is op prognosegegevens kan dit in de realisatie (lees belastingoplegging) afwijken.

Opbrengst zuiveringsheffing
Voor de heffing van de opbrengst zuiveringsheffing is het aantal vervuilingseenheden in ons beheersgebied de basis. Dit aantal is gebaseerd op de 'prognose opbrengst waterschapsheffingen' die jaarlijks ten behoeve van de begroting door de BsGW wordt afgegeven. Omdat de afwikkeling van de zuiveringsheffing een periode van vijf jaar omvat en hierbij sprake is van voorlopige en definitieve aanslagen, kan de daadwerkelijke realisatie over de hele periode afwijken.

Oninbaar / kwijtschelding
Voor oninbaarheid is in het verslagjaar een percentage gehanteerd van 0,5% van de opbrengst waterschapslasten. Het effect van oninbaarheid is echter, gelet op het heffing- en invorderingstraject, pas na enkele jaren duidelijk. Ook niet beïnvloedbare factoren kunnen een effect hebben op de oninbaarheid, zoals de gevolgen van de economische situatie en hogere aanslagen. Dit is ook van toepassing op de kwijtschelding, waarbij de economische situatie eveneens een belangrijke rol speelt.

Renterisico's
Renterisico's spelen bij de beoordeling van financieringsvraagstukken een belangrijke rol.

Aangezien de rentepercentages van de geldleningportefeuille voor de restantlooptijd van de geldleningen vastliggen, is bij het renterisico sprake van een kort termijnrisico. Plotselinge rentestijgingen kunnen tot een incidenteel tekort leiden op de begrootte rekeningcourantrente. Door het (eventueel) afsluiten van nieuwe langlopende geldleningen neemt het risico enigszins toe. De rentelasten worden verantwoord op de hulpkostenplaats kapitaallasten en verdisconteerd in het rente-omslagpercentage. Een stijging van de marktrente betekent een verhoging van de renteomslag en leidt tot een extra budgettaire last voor het waterschap. Voor het opvangen van mogelijke renteschommelingen is geen voorziening gevormd.

Uitzetting bij Landsbanki Island
Het waterschap heeft op 30 mei 2008 een deposito van € 5.000.000 geplaatst bij Landsbanki Island. De rating van de bank voldeed op het moment van plaatsing aan de Wet Fido. De looptijd van het deposito (15 december 2008) is verstreken en Landsbanki heeft niet aan de financiële verplichtingen kunnen voldoen. Na een langdurig juridisch proces heeft de Hoge Raad van IJsland op 28 oktober 2011 de claim van de Noord-Hollandgroep, waar het waterschap deel van uit maakt, als preferent erkend.
De preferente claim voor Roer en Overmaas is vastgesteld op € 5.234.012.
In de jaarrekening 2009 is op basis van een door de Deloitte accountants opgestelde recoverynotitie de vordering van Landsbanki verlaagd met € 1.300.000 (recoverypercentage van 74%) tot € 3.679.113 (inclusief de uitkering uit het depositogarantiestelsel ad € 20.887).
In de jaarrekening 2011 is gelet op de positieve ontwikkeling van de boedelwaardering van Landsbanki en de accountantsrichtlijnen het recoverypercentage verhoogd naar 95%. Dit heeft er dan ook in geresulteerd dat de vordering is opgewaardeerd met € 1.050.000 tot € 4.729.113.
Eind 2012 hebben de niet preferente crediteuren een rechtszaak opgestart tegen de vaste wisselkoersen. Alle betalingen vanuit de boedel van Landsbanki gebeuren op basis van de vaste wisselkoersen van 22 april 2009. De niet preferente crediteuren eisen dat de uitbetaling plaatsvindt tegen de (lagere) offshore koers (verkoopkoers). Ook kan zich nog een koersrisico voordoen op de uitbetaling van het financieel instrument indien dit gedeeltelijk wordt uitbetaald in IJslandse kronen, hoewel de afspraken gemaakt zijn in dollars, euro's en ponden.
Voor de jaarrekening 2012 is door adviesbureau Rinlandt een second opinion opgesteld voor de waardering van de vordering ten behoeve van de Noord-Holland groep. Hieruit blijkt dat voor de waardering van de claim een recoverypercentage van 90% tot 95% opportuun is. Hierdoor is de vordering in de jaarrekening 2012 gehandhaafd op het niveau van 2011 (recoverypercentage 95%). De overige 5% worden beschouwd als een restrisico. Van een restrisico is sprake als de activa van Landsbanki onvoldoende ten gelden wordt gemaakt en/of koersverschillen veroorzaakt, omdat de uitbetaling van de vordering in buitenlandse valuta plaatsvindt. Veder kan nog worden vermeld dat in 2012 op de openstaande vordering drie betalingen zijn ontvangen voor een totaalbedrag van € 2.667.511.

Waterschapsbedrijf Limburg / Belastingsamenwerking Gemeenten en Waterschappen
Het waterschap staat garant voor eventuele tekorten van WBL en BsGW voor zover dit de reservepositie (lees weerstandsvermogen) van deze partijen, die tot stand is gekomen op basis van een risico-inventarisatie, overschrijdt. De netto risico's bij het WBL en de BsGW zijn op basis van een risico-inventarisatie per ultimo 2012 becijferd op respectievelijk € 2.700.000 en € 385.000 en vormen de basis voor de hoogte van de algemene reserve.

Wet Houdbare Overheidsfinanciën (Wet Hof)
Voor een nadere toelichting zie hoofdstuk 5.9 EMU saldo.

Risico inventarisatie 2014-2018
Ook voor de periode van de meerjarenraming blijft de beschreven systematiek van het risico inventarisatie gehandhaafd. Jaarlijks wordt een nieuwe risico inventarisatie opgesteld, geactualiseerd naar de situatie per ultimo van het betreffende dienstjaar.

Risico's niet meegenomen in risico inventarisatie

Lijst Geldelijke Regeling landelijk gebied
De landinrichting Centraal Plateau wordt afgesloten met de vaststelling van de Lijst Geldelijke Regelingen (LGR) door de rechtbank. In het kader van de procedure van de LGR kunnen belanghebbenden binnen deze herinrichting claims indienen die mogelijk bij het waterschap verhaald kunnen worden. Indien deze claims inclusief verrekening ten laste van het waterschap door de rechtbank worden toegewezen is deze uitspraak bindend. Omdat tijdens de procedure van de LGR pas duidelijk wordt of, en zo ja welke, claims door derden ten laste van het waterschap worden ingediend, blijft een zeker risico in de eindafrekening van de herinrichting bestaan waar pas na vaststelling van de LGR door de rechtbank duidelijkheid in komt. Om deze reden is in de (landinrich-tings)begroting bij het Rijk respectievelijk waterschap geen rekening gehouden met financiële gevolgen voor partijen in de afrekening met deze partijen.

5.7 Verbonden partijen

Waterschapsbedrijf Limburg (WBL)
Het WBL is een volledige dochter van de beide Limburgse waterschappen. Het is een gemeenschappelijke uitvoeringsorganisatie waarvan de wettelijk kaders vastliggen in de 'Gemeenschappelijke Regeling Waterschapsbedrijf Limburg'. Voor een uitgebreide toelichting op de relatie met het WBL wordt verwezen naar hoofdstuk 6.

Belastingsamenwerking Gemeenten en Waterschappen (BsGW)
De BsGW is een gemeenschappelijke uitvoeringsorganisatie waarvan de kaders vastliggen in de ‘Gemeenschappelijke Regeling Belastingsamenwerking Gemeenten en Waterschappen’. Voor een uitgebreide toelichting op de relatie met de BsGW wordt verwezen naar hoofdstuk 7.

Nederlandse Waterschapsbank NV (NWB-bank)
Waterschap Roer en Overmaas is één van de partijen die aandelen heeft in de NWB-bank. De bank richt haar diensten exclusief op de overheidssector. De NWB-bank financiert provincies, gemeenten en waterschappen en verstrekt langlopende kredieten aan instellingen voor de volkshuisvesting, de gezondheidszorg en het onderwijs. Verder financiert de bank overheidsbedrijven die werkzaam zijn op het gebied van water en milieu. Voor de waterschappen is de bank huisbankier met diensten als betalingsverkeer, electronic banking en consultancy.
De vennootschap wordt bestuurd door een directie die bestaat uit twee of meer directeuren. De raad van commissarissen bestaat uit minimaal zeven en maximaal elf leden en houdt onder meer toezicht op de directe. In de algemene vergadering van aandeelhouders heeft elk aandeel A één stem en een aandeel B vier stemmen. Het waterschap heeft 535 aandelen A en 146 aandelen B.

Het Waterschapshuis (HWH)
Waterschap Roer en Overmaas is één van de 25 deelnemende waterschappen die participeert in de Gemeenschappelijke Regeling. ‘HWH’ fungeert als ondersteunende organisatie en aankoopcentrale voor de waterschappen en levert zodoende een bijdrage aan het verbeteren van de informatie- en de bedrijfsprocessen van de waterschappen ter bevordering van de kwaliteit en efficiëntie van de taakuitvoering door de waterschappen.

5.8 Bedrijfsvoering

Onder bedrijfsvoering wordt verstaan het geheel van interne organisatieonderdelen en processen die ondersteunend zijn ten behoeve van de primaire processen. Voor een toelichting op de bedrijfsvoering wordt verwezen naar paragraaf 2.7.

5.9 EMU-saldo

Achtergrond EMU-problematiek

In het kader van een verantwoorde ontwikkeling van de economie en het monetaire stelsel binnen de landen die deelnemen aan de EMU (Economische en Monetaire Unie), is in het Verdrag van Maastricht een aantal afspraken gemaakt. Een voor de overheden belangrijke afspraak is dat het EMU-tekort (lees overheidstekort) van een lidstaat niet hoger is dan 3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP). Het EMU-saldo is opgebouwd uit het totaal van het Rijk, de sociale fondsen, gemeenschappelijke regelingen en de decentrale overheden. Indien de overheden in een jaar meer uitgeven dan ontvangen (op kasbasis) is sprake van een negatieve bijdrage aan het EMU-saldo.
Op basis van de huidige afspraken mogen de waterschappen maximaal 0,05% van het Bruto Binnenlands Product (BBP) bijdragen in het maximale toegestane EMU-tekort van Nederland, zijnde 3%. De EMU-grens voor medeoverheden wordt de macroreferentiewaarde genoemd.

Schematisch kan de macroreferentiewaarde onderverdeeld die voor 2013 gelde naar bestuurslaag als volgt worden weergegeven.

Macroreferentiewaarde per bestuurslaag	2014
Macroreferentiewaarde	**0,50%**
waarvan gemeenten	0,38%
waarvan provincies	0,07%
waarvan waterschappen	0,05%

In het Financieel Akkoord, afgesloten tussen het Rijk en de decentrale overheden is bepaald dat de decentrale overheden in 2014 en 2015 een ruimte van maximaal 0,5% in het EMU-tekort mogen invullen. Deze ‘macronorm’ is echter niet nader onderverdeeld. Dit betekent dan ook dat het voor 2013 vastgestelde aandeel van 0,05% voor de waterschappen niet geldt voor 2014 en volgende jaren.
De verwachting is dat het Rijk eind 2013 de individuele referentiewaarden zal vaststellen.

Wet Hof

Om de eurocrisis te beteugelen zijn de Europese afspraken over het beheersen van de EMU-saldi (voor begrotingstekort en schuld van de overheid) aangescherpt. Deze hebben tot gevolg dat het Kabinet afspraken maakt met medeoverheden (provincies, gemeenten en waterschappen) met het oog op het Nederlandse EMU-saldo en deze in regelgeving vastlegt. Deze afspraken zijn in de Wet Houdbare Overheidsfinanciën (Wet Hof) vormgegeven en bevat regels over de begrotingsdiscipline van Rijk en decentrale overheden.

- Het Rijk zal alleen sturen op het EMU-tekort voor alle decentrale overheden gezamenlijk (Provincies, Gemeenten en Waterschappen). Dit heeft tot voordeel dat hogere EMU-tekorten van ene groep decentrale overheden in een bepaald jaar gecompenseerd kunnen worden door lagere tekorten of overschotten van andere groepen.
- Tot en met 2015 wordt de EMU-ruimte voor de decentrale overheden niet minder dan 0,5%. De ruimte wordt later pas minder als een evaluatie in 2015 uitwijst dat dit verantwoord kan.
- Tot en met 2017 zullen geen sancties worden toegepast.

- De kern van de wet is bestuurlijk overleg waardoor een flexibel mechanisme is ontstaan. Alles is bespreekbaar in bestuurlijk overleg en de minister gaat ervan uit dat daarin altijd overeenstemming wordt bereikt. Pas als veelvuldig bestuurlijk overleg niet tot overeenstemming leidt zal de minister een voorgenomen besluit nemen die aan de Tweede Kamer worden voorgelegd.

Bij sturing op het EMU-saldo zijn voorbeelden van maatregelen voor de waterschappen onder meer.

- Terugbrengen investeringsniveau.
- Activering bijdrage HWBP beëindigen en bijdrage opnemen in de exploitatie of activeringstermijn verkorten (9 waterschappen hebben bijdrage HWBP in de exploitatie verwerkt de overige activeren de bijdrage).
- Vervroegd inzetten van egalisatiereserves voor tariefsegalisatie.
- Combinatie van genoemde maatregelen.

De Wet Hof die op 23 april 2013 door de Tweede Kamer is vastgesteld zal voor het einde van 2013 door de Eerste Kamer worden behandeld en treedt naar verwachting per 1 januari 2014 in werking.

EMU-saldo 2014

In de begroting dient een specificatie van het eigen EMU-saldo te worden opgenomen volgens de begroting van het begrotingsjaar als de begroting van het vorige begrotingsjaar. De moeilijkheid bij de bepaling van het EMU-saldo is dat waterschappen, net als andere decentrale overheden, een ander boekhoudstelsel gebruiken dan waarop het EMU-saldo is gebaseerd. De waterschappen hanteren het baten- en lastenstelsel, terwijl het EMU-saldo is gebaseerd op transactiestelsel (lees kasbasis). De informatie ten behoeve van het EMU-saldo moet dan ook een vertaalslag ondergaan. Verder geldt dat bij de waterschappen de investeringen grote invloed op het EMU-saldo hebben, zeker omdat zij gemiddeld over alle waterschappen gezien een factor 3 groter zijn dan de jaarlijkse afschrijvingen.
Omdat het investeringsvolume van de waterschappen aanzienlijk is, en de verwachting is dat dit als gevolg van het Nationaal Bestuursakkoord Water nog wel enige tijd zo blijft, hebben de waterschappen per definitie een EMU-tekort.

Naast het eigen EMU-tekort zijn de waterschappen ook verantwoordelijk voor de EMU-saldo's van de gemeenschappelijke regelingen waarin wordt deelgenomen. In het geval van ons waterschap zijn dit het WBL en de BsGW.
Bij ons waterschap is over 2014 sprake van EMU-tekort van € 8.007.000. Het integrale EMU-tekort waarbij rekening is gehouden met ons aandeel in de gemeenschappelijk regelingen bedraagt € 9.572.000. Dit is niet verontrustend omdat dit onder de referentiewaarde (€ 13.300.000) van ons waterschap blijft.

De berekening van het EMU-saldo is opgenomen in bijlage J.

De zuivering wordt uitgevoerd door het Waterschaps-bedrijf Limburg.

6 Waterschapsbedrijf Limburg

6.1 Relatie

Het Waterschap Roer en Overmaas maakt voor de uitvoering van het zuiveringsbeheer gebruik van de diensten van het Waterschapsbedrijf Limburg (WBL). Het WBL is een gemeenschappelijke uitvoeringsorganisatie waarvan de wettelijk kaders vastliggen in de 'Gemeenschappelijke Regeling Waterschapsbedrijf Limburg'.

Voor de verhouding waterschappen ten opzichte van de gemeenschappelijke regeling geldt de hoofdregel dat het beleid voor de aan de regeling opgedragen taken een bevoegdheid blijft van de waterschapsbesturen. Het bestuur van de gemeenschappelijke regeling heeft een uitvoerings- en voorbereidingsbevoegdheid. Daarmee is de regeling een vorm van afgeleid bestuur. In de regeling zelf is aangegeven welke uitvoerende taken aan het WBL worden overgedragen. De beoogde bevoegdheidstoekenning aan het bestuur van de regeling wordt ingevuld via delegatie en mandaat. De verhouding tussen waterschappen en regeling betekent in dit verband dat:

- de reikwijdte van de gedelegeerde/gemandateerde bevoegdheid exact is omschreven;
- de waterschapsbesturen beleidsregels vaststellen voor de toepassing van bevoegdheden;
- bij mandaten de bevoegdheid tot het verlenen van ondermandaat is opgenomen;
- per delegatie en mandaat rapportageverplichtingen over het gebruik worden afgesproken.

Voor de relatie met het WBL worden een aantal randvoorwaarden gehanteerd om te komen tot een goed functionerende uitvoeringsorganisatie:

- een helder waterschapsbeleid waarbinnen en waarmee het WBL aan de slag kan;
- een goede onderlinge informatievoorziening tussen de organisaties waardoor een vaste opdracht- en verantwoordingscyclus kan groeien en past bij de beleidsverantwoordelijkheid van de waterschappen en de uitvoeringsorganisatie.
- een open en soepele samenwerkingshouding tussen de ambtelijke organisaties onderling vanwege de vele interacties in het dagelijkse werk tussen het systeem- en het ketenbeheer.
- heldere werkafspraken over een praktische invulling van advies- en voorbereidingstaken van het bedrijf ten behoeve van de besluitvorming door de waterschapsbesturen.
- integrale productverantwoordelijkheid als één van de belangrijkste organisatorische uitgangspunten.

Aan de relatie met het WBL wordt de nodige aandacht besteed. Onderdelen die aandacht verdienen zijn de begroting, de begrotingswijzigingen en de tussentijdse rapportages. Gelet op het belang van de begroting wordt dit onderdeel naast de ontwikkelingen betreffende het zuiveringsbeheer in de volgende paragrafen nader uitgewerkt.

6.2 Ontwikkelingen

Door de oprichting van de BsGW voert het WBL alleen nog maar het zuiveringsbeheer uit. Als gevolg van deze ontwikkelingen is bij de waterschappen Peel en Maasvallei en Roer en Overmaas een verkennend onderzoek gestart naar de toekomst van het zuiveringsbeheer. De resultaten hiervan zullen aan beide besturen van de waterschappen Roer en Overmaas en Peel en Maasvallei worden voorgelegd.

6.3 Begroting

In artikel 19 van de Gemeenschappelijke Regeling Waterschapsbedrijf Limburg is de procedure met betrekking tot de begroting van het WBL beschreven.
De begrotingsprocedure geeft aan dat het dagelijks bestuur van het WBL de ontwerpbegroting zes weken voordat deze aan het algemeen bestuur van het WBL wordt aangeboden, toezendt aan de algemene besturen van de waterschappen. Deze kunnen dan hun zienswijze kenbaar maken. Op grond van artikel 19, lid 3, dient het algemeen bestuur van het WBL bij de vaststelling van de begroting rekening te houden met de zienswijzen van de waterschappen. De begroting van het WBL dient na de vaststelling, doch in ieder geval vóór 1 augustus, aan Gedeputeerde Staten te worden toegezonden. De waterschappen kunnen desgewenst bij die gelegenheid hun zienswijze over de vastgestelde begroting bij Gedeputeerde Staten kenbaar maken.

In 2014 beoordelen wij de ontwerpbegroting van het WBL over 2015 en geeft het algemeen bestuur een zienswijze hierover af. Deze beoordeling is naast een terugblik (lees follow-up) op de zienswijze van vorig jaar opgebouwd uit drie componenten, te weten een procedurele, een algemene en een financiële beoordeling:

- Bij de procedurele beoordeling wordt getoetst of de ontwerpbegroting tijdig, te weten binnen de daarvoor gestelde termijn, is aangeboden aan het bestuur van ons waterschap.
- Bij de algemene beoordeling wordt getoetst of de begroting voldoet aan de eis om te kunnen komen tot een verantwoord bestuurlijk oordeel. Zijn de bestuurlijke marges zichtbaar gemaakt en wordt voldoende gelegenheid geboden om keuzes te maken.
- Bij de financiële beoordeling worden de financiële aspecten getoetst. Voldoet men aan de financiële uitgangspunten en de meerjarenraming van vorig dienstjaar. Doen zich afwijkingen in positieve of negatieve zin voor en welke verklaring ligt hieraan ten grondslag.

Op basis van de bevindingen van deze beoordeling komt de zienswijze tot stand die het bestuur in staat stelt een standpunt over de ontwerpbegroting in te nemen.

Na vaststelling van de begroting van het WBL door het algemeen bestuur van het WBL is het aandeel van de beide waterschappen een verplichte bijdrage.
Op basis van de begrotingsbijdrage van ons waterschap van € 43.749.289 (bijlage G) wordt maandelijks € 3.645.774 betaalbaar gesteld, de totale bijdrage gedeeld door 12 maanden.

De belastingheffing wordt uitgevoerd door de Belasting-samenwerking Gemeenten en Waterschappen waarvan WRO deelnemer is.

7 Belastingsamenwerking Gemeenten en Waterschappen

7.1 Relatie

Het Waterschap Roer en Overmaas maakt, sinds de oprichting van de Belastingsamenwerking Gemeenten en Waterschappen (BsGW) per 1 april 2011, voor de uitvoering van de belastingheffing gebruik van de diensten van de BsGW.
De BsGW is een gemeenschappelijke uitvoeringsorganisatie waarvan de wettelijk kaders vastliggen in de 'Gemeenschappelijke Regeling Belastingsamenwerking Gemeenten en Waterschappen' (GR BsGW).

De BsGW behartigt als uitvoeringsorganisatie van de deelnemers (gemeenten en waterschappen) de zorg voor het volledig, tijdig, rechtmatig, juist en doelmatig heffen en innen van de lokale belastingen. De oprichters en eerste deelnemers in de BsGW zijn Waterschap Roer en Overmaas, Waterschap Peel en Maasvallei en de Gemeente Venlo, de zogenaamde 'founding fathers'. Per 1 januari 2012 zijn de gemeente Bergen en Nederweert als deelnemers toegetreden. Per 1 januari 2013 de gemeente Roermond, Beek, Leudal, Nuth, Maasgouw, Echt-Susteren, Roerdalen en Peel en Maas en per 1 januari 2014 de gemeente Stein, Maastricht, Sittard-Geleen, Heerlen, Brunssum, Landgraaf, Onderbanken, Simpelveld en Voerendaal.

Voor de verhouding deelnemers ten opzichte van de gemeenschappelijke regeling geldt ook hier de hoofdregel dat het beleid voor de aan de regeling opgedragen taken een bevoegdheid blijft van de deelnemers. Het bestuur van de gemeenschappelijke regeling heeft een uitvoerings- en voorbereidingsbevoegdheid. Daarmee is de regeling een vorm van afgeleid bestuur.

Ook aan de relatie met de BsGW wordt de nodige aandacht besteed. Onderdelen die aandacht verdienen zijn de begroting, de begrotingswijzigingen, de tussentijdse rapportages en de geldstroom van en naar de BsGW. Gelet op het belang hiervan zijn deze onderdelen naast de ontwikkelingen in de volgende paragrafen nader uitgewerkt.

7.2 Ontwikkelingen

De BsGW werkt aan een verdere optimalisering van het maatschappelijk rendement door in te zetten op minimaliseren van de uitvoeringskosten, optimaliseren van de belastingopbrengst, kwaliteit van de dienstverlening en risicospreiding van de bedrijfsvoering. Een van de onderdelen waardoor dit bereikt kan worden is de uitbreiding van de deelnemers in de BsGW.

Met ingang van 1 januari 2014 treden de gemeenten Stein, Maastricht, Sittard-Geleen en de Belastingsamenwerking Gemeenschappelijke Belasting- en RegistratieDienst (GBRD) toe als deelnemer van de BsGW. De GBRD is een samenwerkingsverband van zes gemeenten uit Parkstad Limburg: Brunssum, Heerlen, Landgraaf, Onderbanken, Simpelveld en Voerendaal. Het totaal aantal deelnemers komt hiermee op 22.

Van deze toetreders wordt goodwill ontvangen voor de in het verleden gedane investeringen van de 'founding fathers'. Bij het onderdeel 'geldstroom BsGW naar waterschap' wordt dit nader toegelicht.

7.3 Begroting

In artikel 24 van de GR BsGW is de procedure met betrekking tot de begroting beschreven. Deze geeft aan dat het dagelijks bestuur van de regeling jaarlijks voor 1 maart de ontwerpbegroting opstelt en deze, zes weken voordat deze aan het algemeen bestuur van de BsGW wordt aangeboden, toezendt aan de algemene besturen van de deelnemers (gemeenten en waterschappen). Deze kunnen dan hun zienswijze kenbaar maken. Op grond van artikel 24 lid 4, dient het algemeen bestuur van de BsGW bij de vaststelling van de begroting, uiterlijk 30 juni, rekening te houden met de zienswijzen van de deelnemers. De begroting van de BsGW dient na de vaststelling, in ieder geval vóór 15 juli, aan Gedeputeerde Staten te worden toegezonden. De deelnemers kunnen bij die gelegenheid hun zienswijze over de vastgestelde begroting bij Gedeputeerde Staten kenbaar maken.

In 2014 beoordelen wij de ontwerpbegroting van de BsGW over 2015 en geeft het algemeen bestuur een zienswijze hierover af. Deze beoordeling is naast een terugblik (lees follow-up) op de zienswijze van vorig jaar opgebouwd uit drie componenten, te weten een procedurele, een algemene en een financiële beoordeling:

- Bij de procedurele beoordeling wordt getoetst of de ontwerpbegroting tijdig, te weten binnen de daarvoor gestelde termijn, is aangeboden aan het bestuur van ons waterschap.
- Bij de algemene beoordeling wordt getoetst of de begroting voldoet aan de eis om te kunnen komen tot een verantwoord bestuurlijk oordeel. Zijn de bestuurlijke marges zichtbaar gemaakt en wordt voldoende gelegenheid geboden om keuzes te maken.
- Bij de financiële beoordeling worden de financiële aspecten getoetst. Worden de financiële uitgangspunten en de meerjarenraming van vorig dienstjaar gehanteerd. Doen zich afwijkingen in positieve of negatieve zin voor en welke verklaring ligt hieraan ten grondslag.

Op basis van de bevindingen van deze beoordeling komt de zienswijze tot stand die het bestuur in staat stelt een standpunt over de ontwerpbegroting in te nemen.

Tot slot kan nog worden opgemerkt dat met de BsGW is afgesproken dat de kosteninflatie van gemiddeld 2% per jaar voor een periode van 5 jaar (2012 tot en met 2016) niet wordt doorberekend aan de deelnemers, maar wordt opgevangen door een taakstellende kostenreductie.

7.4 Geldstroom

De geldstroom bestaat uit twee stromingen, te weten de stroom van de het waterschap naar de BsGW en vice versa.

Waterschap Roer en Overmaas naar BsGW

Vertrekpunt van deze geldstroom is de vastgestelde begroting van de BsGW. Na vaststelling van de begroting is het aandeel van de deelnemers een verplichte uitgave. Van de bijdrage 2014 van € 2.976.325 (bijlage G) wordt maandelijks € 248.027 betaalbaar gesteld, de totale bijdrage gedeeld door 12 maanden.

BsGW naar Waterschap Roer en Overmaas
Deze geldstroom bestaat uit de onderdelen ‘aanslagoplegging en invordering’ en ‘goodwill en frictiekosten’.

Aanslagoplegging en invordering
De door de BsGW geïncasseerde belastinggelden, de rechtstreekse inkomstenbron voor het waterschap, komt meteen ter beschikking aan het waterschap. Het gevolg hiervan is dat het hieraan verbonden liquiditeitsrisico en het hieruit vloeiende renterisico bij het waterschap ligt. De afspraak is dan ook dat de ontvangsten van de belastingaanslag rechtstreeks ten goede komt aan het waterschap, behoudens € 100.000 voor corrigeren-de effecten op de aanslag.

De aanslag 2014 wordt evenals voorgaande jaren gespreid opgelegd in het 1e kwartaal. Voor ons waterschap wordt € 79.219.935 belasting opgelegd. Dit dient echter gecorrigeerd te worden met een bedrag voor kwijtschelding en oninbaarverklaringen van € 2.801.522 waardoor een netto-opbrengst resteert van € 76.418.413.

Onderstaand wordt het verwachte ontvangstenpatroon, op basis van ervaringscijfers, weergegeven:

Ontvangstenpatroon belastingaanslag 2014	Procentueel	
	Periode	Cumulatief
2014		
februari	0,8%	0,8%
maart	12,2%	13,0%
april	20,2%	33,2%
mei	16,1%	49,3%
juni	14,3%	63,6%
juli	8,2%	71,8%
augustus	6,0%	77,8%
september	5,4%	83,2%
oktober	5,2%	88,4%
november	5,2%	93,6%
december	5,2%	98,8%
2015		
januari tm december	1,2%	100,0%

Grafisch kan de belastingontvangst van de aanslag 2014 als volgt worden weergegeven.

Verloop belastingontvangsten aanslag 2014

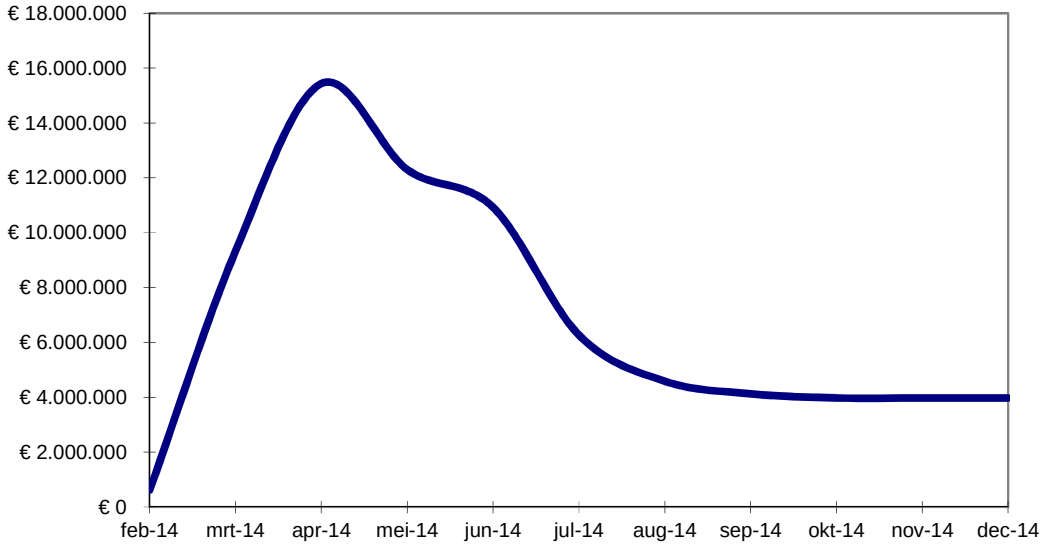

Goodwill en frictiekosten

De founding fathers van BsGW worden door nieuwe toetreders in de BsGW gecompenseerd voor gedane investeringen door middel van een goodwillvergoeding van de betreffende toetreder (€ 12,50 per inwoner). Deze vergoeding wordt op basis van het aandeel in de totaal gedane investering verdeeld:

Founding father	Gedane investering	
	Absoluut	Relatief
Waterschap Roer en Overmaas	8.254.000	55,85%
Waterschap Peel en Maasvallei	4.444.000	30,07%
Gemeente Venlo	2.080.000	14,08%
Totaal	14.778.000	100,00%

In principe wordt deze goodwill in 6 jaarlijkse termijnen betaald. In 2014 wordt € 1.039.099 goodwill ontvangen. De LiBel gemeenten, te weten de gemeente Maastricht, Sittard-Geleen en de Belastingsamenwerking Gemeenschappelijke Belasting- en RegistratieDienst (GBRD) voldoen de goodwill in 4 jaarlijkse termijnen.

Gemeente	Toetredingsjaar	Goodwill totaal	2014
Bergen *	2012	93.205	-
Nederweert	2012	116.440	19.407
Roermond	2013	392.125	65.354
Beek	2013	114.987	19.165
Leudal	2013	254.565	42.428
Nuth	2013	109.221	18.204
Maasgouw	2013	168.223	28.037
Echt-Susteren	2013	224.565	37.428
Roerdalen	2013	147.257	24.543
Peel en Maas	2013	302.103	50.351
Stein	2014	178.908	29.818
Maastricht	2014	621.069	155.267
Sittard-Geleen	2014	988.246	247.062
Belastingsamenwerking Gemeenschappelijke Belasting- en RegistratieDienst (GBRD) **	2014	1.208.141	302.035
Goodwill totaal		**4.919.055**	**1.039.099**

* De gemeente Bergen heeft de goodwill in één keer betaald

** GBRD is een samenwerkingsverband van zes gemeenten uit Parkstad Limburg: Brunssum, Heerlen, Landgraaf, Onderbanken, Simpelveld en Voerendaal)

In verband met de toetreding van de LiBel gemeenten per 1 januari 2014 tot de BsGW wordt voor de vermindering van de frictiekosten van deze gemeenten door de founding fathers van de BsGW een additionele storting gedaan van € 2.522.194.
De bijdrage in de frictiekosten bedraagt voor ons waterschap in 2014 € 352.182.

Gemeente	Toetredingsjaar	Bijdrage totaal	2014
Maastricht	2014	310.535	77.634
Sittard-Geleen	2014	494.123	123.531
Belastingsamenwerking Gemeenschappelijke Belasting- en RegistratieDienst (GBRD)	2014	604.071	151.018
Bijdrage in de frictiekosten BsGW		**1.408.728**	**352.182**

De belastingtarieven vormen de basis voor de aanslag waterschapslasten.

8 De tarieven

De financieringsstructuur bestaat uit twee heffingen: een watersysteemheffing en een zuiveringsheffing (indirecte lozingen). Beiden zijn geregeld in de Waterschapswet. Daarnaast is de verontreinigingsheffing (directe lozingen op oppervlaktewater) op grond van de Wet verontreiniging oppervlaktewater (Wvo) blijven bestaan.

De kosten van de waterkwantiteit, de waterkering en het zogenoemde passieve kwaliteitsbeheer (zoals o.a. integraal waterbeheer, monitoring en sanering van verontreinigde waterbodems), worden gefinancierd uit de watersysteemheffing. Deze wordt opgebracht door inwoners en de eigenaren van gebouwde, ongebouwde onroerende zaken en natuurterreinen. De zuiveringsheffing is toegespitst op de kosten van de zuivering, het transport van afvalwater en de verwerking van het zuiveringsslib.

In verband met de verruiming van de tariefdifferentiatie wegen naar 400% heeft het algemeen bestuur op 27 november 2012 de ‘Kostentoedelingsverordening Watersysteembeheer 2013’ vastgesteld die de basis vormt voor de berekening van de tarieven van het watersysteembeheer. De kostentoedeling dient eenmaal op de 5 jaar opnieuw te worden vastgesteld.

Door een gedeeltelijke inzet van de ‘egalisatiereserve ontwikkeling waterschapslasten watersysteemheffing’ en een toevoeging aan de ‘egalisatiereserve ontwikkeling waterschapslasten zuiveringsheffing’ blijft de opbrengstontwikkeling waterschapslasten 2014 voor het gemiddelde van beide taken met -0,30% ruim onder de nullijn zoals aangegeven in de meerjarenraming 2014-2018.

Indien de opbrengstontwikkeling per taak inzichtelijk wordt gemaakt is bij de watersysteemheffing voor 2014 sprake van een stijgingspercentage met 0,77% terwijl bij de zuiveringsheffing sprake is van een daling met 0,92%.

De belastingopbrengst kan als volgt worden weergegeven.

Belastingopbrengst	Begroting 2014
Watersysteemheffing	29.056.690
Zuiveringsheffing	49.447.670
Verontreinigingsheffing	715.575
Totaal	**79.219.935**

Voor de berekening van de tarieven 2014 zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- De geraamde opbrengst waterschapslasten op basis van de begroting 2013 aangepast met het stijgingspercentage van de watersysteemheffing (0,77%) en het dalingspercentage van de zuiveringsheffing (-0,92%).
- De voor het belastingjaar 2013 gehanteerde belastingmaatstaven, de aannames van de nog op te leggen aanslagen en de ervaringsgegevens ten aanzien van de jaarlijkse ontwikkelingen daarin. De vertaling hiervan is verwoord in de notitie 'prognose opbrengst waterschapsheffingen 2014' van de BsGW die als uitgangspunt bij de berekening is gehanteerd.

Watersysteemheffing
Naast de verhoging van de opbrengsten hebben bij de watersysteemheffing nog zes elementen invloed op de vast te stellen tarieven:

1. De kostentoedelingsverordening 2013 betreffende het watersysteembeheer.

Watersysteembeheer	Kostentoedelingsverordening 2014
Ingezetenen	40,00%
Zakelijk gerechtigden gebouwd	52,02%
Zakelijk gerechtigden ongebouwd	7,90%
Zakelijk gerechtigden natuurterreinen	0,08%
Totaal	**100,00%**

2. De tariefdifferentiatie voor verharde wegen waarbij een gedifferentieerd tarief wordt gehanteerd dat 400% hoger is dan het tarief voor het 'overig ongebouwd' (verhouding 1:5).
3. De rechtstreekse toedeling van categorie gebonden kosten aan de betreffende categorieën, te weten de perceptiekosten, de kosten van de wet WOZ en de kosten van verkiezingen.
4. Het reguliere accres en het effect van de hertaxatie bij het gebouwd als gevolg van de jaarlijkse herwaardering van de wet WOZ. Op basis van de voorlopige inzichten is uitgegaan van een waardedaling in ons beheersgebied van 4,85% (te weten accres +0,15% en hertaxatie -5,0%).
5. De doorvertaling van de belastingbestanden op perceelniveau voor de categorie natuur en ongebouwd.
6. De ontwikkeling van het aantal ingezetenen.

Een direct gevolg van deze onderdelen is dat dit een complexe berekening van de tarieven tot gevolg heeft.

Bij de berekening van de belastingtarieven wordt volgens het beginsel van kostenveroorzaking het toerekenen van categorie gebonden kosten toegepast. Hierdoor worden o.a. de kapitaallasten van de vangnetregeling wet WOZ en de verkiezingen rechtstreeks toegerekend aan de categorie gebouwd en ingezetenen. Dit voordat wordt verdeeld naar de diverse categorieën op basis van het (algemeen) aandeel uit de kostentoedelingsverordening.
Bij een vrijval van de genoemde kapitaallasten, waar geen vervangingsinvestering tegen overstaan en de financiële ruimte wordt ingevuld door niet categorie gebonden kosten, worden de kosten toegerekend op basis van het aandeel uit de kostentoedelingsverordening. Hierdoor vindt een verschuiving plaats van categorie- naar taak gebonden kosten wat een verhogend effect heeft op de tarieven van de overige categorieën binnen het watersysteem. Dit betekent dan ook dat de vrijval van kosten die rechtstreeks toegerekend worden aan een belastingcategorie, zonder dat hier een vervanging tegen overstaat, een verhogend effect heeft de op de tarieven van de andere categorieën.

Met de beschreven situatie worden we in 2014 geconfronteerd. Door de vrijval van de kapitaallasten wet WOZ ad € 256.320 (2013 toegerekend aan gebouwd) en de kapitaallasten verkiezingen ad € 7.228 (2013 toegerekend aan ingezetenen) vindt in het begrotingsjaar een verschuiving plaats van categorie- naar taakgebonden kosten ter grootte van € 263.548. Dit heeft voor dit onderdeel dan ook in 2014 een verhogend effect

op de tarieven van de categorieën ongebouwd, natuurterreinen en ingezetenen en een verlagend effect op de categorie gebouwd.

Voor het **gebouwd** is de tariefs- c.q. heffingsmaatstaf een percentage van de WOZ-waarde met een percentage van vier decimalen achter de komma:

$$\frac{\text{Opbrengst categorie gebouwd}}{\text{Totale WOZ-waarde in het waterschapsgebied}}$$

In verband met de jaarlijkse herwaardering van de WOZ is de waardepeildatum één jaar voor het begin van het kalenderjaar, waarvoor de WOZ-waarde geldt. De waardepeildatum voor het belastingjaar 2014 is dus 2013. Omdat de definitieve cijfers voor de ontwikkeling van de WOZ-waarde per individuele gemeente nog niet voorhanden zijn is uitgegaan van de door de Waarderingskamer en gemeenten in ons beheersgebied ontvangen indicatieve cijfers. Voor de effecten van de hertaxatie die gehanteerd zijn voor het belastingjaar 2014 is voor de ontwikkeling van de WOZ-waarde uitgegaan van een waardedaling in ons beheersgebied van 4,85% (zie ook punt 4).

Voor het tarief van het **ongebouwd** en **natuur** geldt de volgende berekening**:**

$$\frac{\text{Opbrengst ongebouwd / natuur}}{\text{Aantal hectares ongebouwd / natuur}}$$

Bij de bepaling van het aantal hectares worden de waterschapseigendommen niet meegeteld. Deze zijn vrijgesteld van belastingheffing, wat vooral een verhogend effect heeft op de categorie ongebouwd omdat deze eigendommen grotendeels uit ongebouwde percelen bestaan.
Verder wordt in 2014 rekening gehouden met een afname van het aantal hectares ongebouwd als gevolg van de aanwas van het gebouwd.

Voor wat betreft de **ingezetenen** kan nog worden vermeld dat het aantal ingezetenen (huishoudens) in 2014 voor ons waterschap wordt geprognosticeerd op 318.942 en tot stand is gekomen op basis van de realisatiegegevens over 2012 en 2013. Ten opzichte van de maatstaven 2013 is bij de ingezetenen sprake van een toename met 442 ingezetenen ofwel 0,13%.

Zuiveringsheffing
De zuiveringsheffing wordt geheven op basis van het aantal vervuilingswaarden, geproduceerd door woningen en bedrijven. Deze waarden worden uitgedrukt in vervuilingseenheden (ve's). De ve's voor woningen worden toegerekend op basis van een forfaitaire heffing (één- en meerpersoonshuishoudens). De ve's van bedrijven zijn voor 90% afhankelijk van variabele factoren en (jaarlijks) gebaseerd op de werkelijke vervuiling. Verder kan nog worden vermeld dat de zuurstofnorm met ingang van 1 januari 2009 54,8 kg per vervuilingseenheid per jaar is.

Het tarief van de zuiveringsheffing wordt als volgt bepaald:

$$\frac{\text{Opbrengst zuiveringsbeheer}}{\text{Aantal ve's indirecte lozingen}}$$

Het aantal indirecte lozingen 2014 wordt geraamd op 1.002.000 (2013 was 1.003.500).

In 2014 wordt op basis van de realisatiegegevens van de afgelopen jaren en een nauwkeurigere prognose rekening gehouden met een afname van het aantal vervuilings-eenheden met 1.500 ve's.
Ondanks dat het aantal inwoners binnen het beheergebied licht afneemt neemt het aantal woningen nog altijd toe. De toename van de woningvoorraad is het gevolg van een positief saldo van woningtoevoegingen (nieuwbouw, woonruimtesplitsing, bestemmings-wijziging) en woningonttrekkingen (sloop, woonruimtesamenvoeging, bestemmings-wijziging). Uit de praktijk blijkt verder dat het aantal eenpersoonshuishoudens (1 ve) is ons beheersgebied nog altijd toeneemt ten opzichte van de meerpersoonshuishoudens (3 ve's), en aanmerkelijk hoger is dan in het gebied van WPM. In combinatie met de leegstand wordt hiermee het positieve effect van de toename van het aantal woningen teniet gedaan.
Bij leegstand doet zich de situatie voor dat indien een woning die bij het begin van het heffingsjaar leeg staat en pas in de loop van het jaar wordt bewoond een aanslag naar tijdsevenredigheid krijgt opgelegd. Hierdoor heeft 'leegstand' niet een één op één effect op de afname van het aantal ve's. Hoe langer de gemiddelde periode van leegstand hoe hoger het negatieve effect op het aantal ve's. Voor de woningen wordt uitgegaan van een afname met 1.000 ve's
Ondanks het economisch klimaat en het feit dat bedrijven saneringsmaatregelen, optimalisatie van bedrijfsprocessen en verbetering aan eigen zuiveringsinstallaties hebben doorgevoerd zijn de vervuilingswaarden de afgelopen 2 jaar redelijk constant gebleven. Voor de bedrijven is dan ook de verwachting dat het aantal ve's slechts beperkt afneemt met 500.

Zoals al aangegeven is het aantal ve's ten opzichte van 2014 afgenomen met 1.500.
Bij de zuiveringsheffing is sprake is van een opbrengstdaling (0,92%), dat bij een gelijk aantal ve's tot een daling van het tarief zou leiden. De afname van het aantal ve's (lees teller/noemer effect) heeft echter een verhogend effect op het tarief. Doordat de afname van het aantal ve's ten opzichte van de opbrengstdaling beperkt is, is per saldo sprake van een daling van het tarief.

Verontreinigingsheffing
De verontreinigingsheffing blijft bestaan voor directe lozingen. Het tarief voor de verontreinigingsheffing is gelijk aan het tarief van de zuiveringsheffing en wordt - evenals de zuiveringsheffing - geheven op basis van het aantal vervuilingswaarde die directe lozers (woningen en bedrijven) produceren. Het aantal ve's van de directe lozingen in 2014 is 14.500. Dit aantal is gebaseerd op de realisatiegegevens en de wijziging van de Waterwet die naar verwachting per 1 januari 2014 in werking treedt waardoor de zware metalen uit de grondslag van de verontreinigingsheffing worden gehaald. Hierdoor is ten opzichte van vorig jaar sprake van een daling met 1.500 ve's. De opbrengst van deze heffing wordt in mindering wordt gebracht op de kosten van het watersysteembeheer en heeft hierop een positief effect.

Tarievenoverzicht
Onderstaand zijn de tarieven weergegeven voor het watersysteembeheer en het zuiveringsbeheer. Tevens is het tarief van de verontreinigingsheffing (directe lozingen) weergegeven.

Tevens zijn de tarieven afgezet tegen die van 2013 en 2012.

Categorie	2012 Jaarrekening	2013 Begroting	2014 Begroting
Watersysteembeheer			
Ongebouwd (per hectare):			
Openbare landwegen	64,26	123,40	125,60
Overig ongebouwd	32,13	24,68	25,12
Natuur (per hectare)	2,34	2,36	2,43
Gebouwd (percentage van WOZ-waarde)	0,0204%	0,0201%	0,0209%
Ingezetenen (per wooneenheid)	35,95	35,68	36,21
Zuiveringsbeheer			
Zuiveringsheffing (per heffingseenheid)	49,73	49,73	49,35
Verontreinigingsheffing			
Verontreinigingsheffing (per heffingseenheid)	49,73	49,73	49,35

9 Voorstellen

Het algemeen bestuur van het Waterschap Roer en Overmaas;

Gezien de programmabegroting 2014 en de hierin gepresenteerde voorstellen;

Gelet op het bepaalde in de artikelen 77, 100 en 101 van de Waterschapswet;

Gezien het voorstel van het dagelijks bestuur van 10 oktober 2013;

BESLUIT:

1. de programmabegroting 2014 vast te stellen;
2. per programma voor 2014 een krediet te voteren conform onderstaand overzicht

Programma	Netto krediet
Plannen	-
Watersysteem	
• Herinrichting oppervlaktewateren landelijk gebied	€ 6.385.000
• Herinrichting stedelijk gebied	€ 250.000
• Vismigratie	€ 1.160.000
• Wateroverlast	€ 961.000
Totaal Watersysteem	**€ 8.756.000**
Veiligheid	**€ 5.412.000**
Instrumenten	**€ 1.075.000**
Bestuur, externe communicatie en belastingen	**-**
Bedrijfsvoering	**€ 1.215.000**
Totaal programma's	**€ 16.458.000**

3. om een sluitende begroting 2014 te presenteren, € 1.420.000 te onttrekken aan de 'egalisatiereserve ontwikkeling waterschapslasten watersysteemheffing' en € 825.000 toe te voegen aan de 'egalisatiereserve ontwikkeling waterschapslasten zuiverings-heffing';
4. de tarieven 2014 voor de watersysteemheffing, de zuiveringsheffing en de verontreinigingsheffing als volgt vast te stellen:

I	**Watersysteembeheer:**	
	Ongebouwd	
	• openbare landwegen	€ 125,60 per ha
	• overig ongebouwd	€ 25,12 per ha
	Natuur	€ 2,43 per ha
	Gebouwd	0,0209% van de WOZ-waarde
	Ingezetenen	€ 36,21 per wooneenheid
II	**Zuiveringsbeheer:**	
	Zuiveringsheffing	€ 49,35 per vervuilingseenheid
III	**Verontreinigingsheffing:**	
	Verontreinigingsheffing	€ 49,35 per vervuilingseenheid

Aldus besloten in de openbare vergadering van 26 november 2013.

De secretaris/directeur, De voorzitter,

ing. J.M.G. In den Kleef dr. J.J. Schrijen

Bijlagen

Omschrijving	Stand 31-12-2013			Mutaties 2014				Stand 31-12-2014			Rente
	Aanschafprijs	Cumulatieve afschrijvingen	Boekwaarde	Vermeerderingen		Verminderingen	Afschrijving	Aanschafprijs	Cumulatieve afschrijvingen	Boekwaarde	
				Extern	Intern						
Financiële vaste activa											
* aandelen	106.405	-	106.405	-	-	-	-	106.405	-	106.405	-
Totaal financiële vaste activa	**106.405**	**-**	**106.405**	**-**	**-**	**-**	**-**	**106.405**	**-**	**106.405**	**-**
Immateriële vaste activa											
* afsluiten geldleningen	1.713.928	1.404.041	309.887	-	-	-	97.654	1.713.928	1.501.695	212.233	-
* onderzoek en ontwikkeling	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
* overige immateriële activa	10.401.727	8.991.791	1.409.935	325.000	-	-	546.773	10.726.727	9.538.564	1.188.163	33.285
* bijdragen aan activa in eigendom van:											
- overheden	66.600	66.245	355	-	-	-	355	66.600	66.600	-	5
- overigen	144.317	97.189	47.128	-	-	-	14.432	144.317	111.621	32.696	1.023
Totaal immateriële vaste activa	**12.326.571**	**10.559.267**	**1.767.304**	**325.000**	**-**	**-**	**659.213**	**12.651.571**	**11.218.479**	**1.433.092**	**34.312**
Materiële vaste activa											
Werken in exploitatie											
* bedrijfsgebouwen	6.619.873	3.822.410	2.797.463	-	-	-	216.434	6.619.873	4.038.844	2.581.028	68.905
* gronden	5.879.838	3.340.735	2.539.103	-	-	-	188.972	5.879.838	3.529.707	2.350.132	62.637
* waterbouwkundige werken	111.023.978	62.272.745	48.751.233	-	-	-	3.542.186	111.023.978	65.814.931	45.209.046	1.203.739
* overige bedrijfsmiddelen	2.622.582	2.262.175	360.407	-	-	-	201.236	2.622.582	2.463.412	159.170	6.656
* machines, apparaten en werktuigen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
* waterkeringen	3.059.386	813.016	2.246.371	-	-	-	101.328	3.059.386	914.344	2.145.043	56.259
Totaal werken in exploitatie	*129.205.657*	*72.511.081*	*56.694.576*	-	-	-	*4.250.157*	*129.205.657*	*76.761.238*	*52.444.419*	*1.398.196*
Onderhanden werken											
* bedrijfsgebouwen	3.011.885	138.028	2.873.857	-	-	-	122.897	3.011.885	260.925	2.750.960	72.060
* gronden	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
* waterbouwkundige werken	43.176.878	5.571.507	37.605.370	12.663.000	-	4.273.000	1.593.050	51.566.878	7.164.557	44.402.321	1.050.613
* overige bedrijfsmiddelen	1.453.849	772.379	681.470	600.000	-	-	256.232	2.053.849	1.028.611	1.025.238	21.865
* machines, apparaten en werktuigen	157.495	130.036	27.459	-	-	-	4.225	157.495	134.260	23.235	649
* waterkeringen	10.159.489	504.742	9.654.747	8.412.000	-	3.000.000	428.893	15.571.489	933.634	14.637.855	311.216
Totaal onderhanden werken	*57.959.596*	*7.116.692*	*50.842.904*	*21.675.000*	-	*7.273.000*	*2.405.296*	*72.361.596*	*9.521.988*	*62.839.609*	*1.456.404*
Totaal materiële vaste activa	**187.165.253**	**79.627.773**	**107.537.480**	**21.675.000**	**-**	**7.273.000**	**6.655.453**	**201.567.253**	**86.283.226**	**115.284.028**	**2.854.600**
TOTAAL VASTE ACTIVA	**199.598.229**	**90.187.040**	**109.411.190**	**22.000.000**	**-**	**7.273.000**	**7.314.665**	**214.325.229**	**97.501.705**	**116.823.524**	**2.888.912**

Omschrijving	Stand 31-12-2013	Mutaties in 2014					Stand 31-12-2014	Rentetoerekening 2014	
		Vermeerderingen			Verminderingen				
		Interne		Externe	Interne	Externe		Bedrag	Rente%
		Rente	Overige						
Eigen vermogen									
Algemene reserves									
* Algemene reserve watersysteem- en zuiveringsbeheer	4.025.570						4.025.570	30.192	0,75
Totaal Algemene reserves	4.025.570	-	-	-	-	-	4.025.570	30.192	
Bestemmingsreserves tariefsegalisatie									
* Egalisatiereserve ontwikkeling waterschaps-lasten watersysteemheffing	7.135.131				1.420.000		5.715.131	48.188	0,75
* Egalisatiereserve ontwikkeling waterschaps-lasten zuiveringsheffing	9.166.122		3.923.006				13.089.128	83.638	0,75
Totaal Bestemmingsreserve tariefsegalisatie	16.301.253	-	3.923.006	-	1.420.000	-	18.804.259	131.826	
Bestemmingsreserves									
* Calamiteiten watersysteembeheer	2.000.000						2.000.000	15.000	0,75
* Afkoppelen verhard oppervlak	-						-	-	0,75
* Niet kerende grondbewerking	-						-	-	0,75
* Riooloverstorten	300.000						300.000	2.250	0,75
Totaal Bestemmingsreserves	2.300.000	-	-	-	-	-	2.300.000	17.250	
TOTAAL EIGEN VERMOGEN	**22.626.823**	**-**	**3.923.006**	**-**	**1.420.000**	**-**	**25.129.829**	**179.268**	
Voorzieningen									
* Pensioen / uitkeringsverplichtingen	826.627						826.627	6.200	0,75
* Onderhoud Kantoorgebouw	37.147		*86.000*			18.150	104.997	533	0,75
Totaal voorzieningen	**863.774**	**-**	**86.000**	**-**	**-**	**18.150**	**931.624**	**6.733**	
Resultaat									
* Exploitatiesaldo	-						-	-	0,75
Totaal resultaat	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	

Omschrijving	Stand 31-12-2013	Mutaties in 2014			Stand 31-12-2014	Rente ten laste van 2014	Gemiddelden	
		Vermeerderingen	Verminderingen				Rentevoet	Restant looptijd
			Gewone aflossingen	Extra aflossingen				
Vaste schulden								
** leningen opgenomen bij:*								
- Nederlandse Waterschapsbank	48.653.024		3.967.177		44.685.847	2.046.500	4,71	12 jr
- Rabobank Nederland	476.470		381.175		95.295	14.402	4,70	1 jr
- SWAP / Rabobank International						36.052-	5,74	
- Bank voor Nederlandse Gemeenten	3.970.576		567.225		3.403.351	207.576	5,85	6 jr
- A.S.N. Bank N.V.	8.160.000		480.000		7.680.000	299.831	3,87	16 jr
TOTAAL VASTE SCHULDEN	**61.260.070**	**-**	**5.395.577**	**-**	**55.864.493**	**2.532.257**		

Organisatie eenheid	Aantal fte			Begroting 2014			Totaal personeelslasten	
	Begroting 2014	Begroting 2013	Rekening 2012	Salarissen	Sociale lasten	Totaal personeelslasten	Begroting 2013	Rekening 2012
Bestuur	-	-	-	423.675	20.000	443.675	428.300	404.726
Directie	2,73	1,88	1,88	274.405	51.185	325.590	246.000	244.490
Planning en Control	1,00	1,00	1,00	91.029	18.080	109.109	103.900	143.947
Bestuur en Communicatie	14,54	5,97	5,97	981.085	191.273	1.172.358	392.000	447.054
Strategie en beleid	1,00	2,00	2	103.859	20.246	124.105	208.500	209.044
Personeel en Organisatie	3,72	2,72	2,72	245.291	47.589	292.880	204.200	217.940
Beleid, Onderzoek en Advies	20,34	20,35	19,34	1.356.971	263.486	1.620.457	1.607.000	1.437.973
Nieuwe Werken en Onderhoud	35,26	41,78	40,76	1.886.398	359.279	2.245.677	2.602.300	2.500.682
Beheer	30,44	33,99	32,98	1.861.928	357.251	2.219.179	2.354.100	2.275.215
Middelen	22,36	25,96	23,56	1.259.722	238.177	1.497.899	1.735.700	1.352.291
Overig	5,54	1,32	-	528.771	86.293	615.064	282.400	49.702
TOTAAL PERSONEELSLASTEN	**136,93**	**136,97**	**130,21**	**9.013.134**	**1.652.859**	**10.665.993**	**10.164.400**	**9.283.064**

Het rente-omslagpercentage wordt berekend door de totale lasten van het waterschap die samenhangen met de aangegane geldleningen te delen door de totale boekwaarde van de vaste activa

De totale lasten bestaan uit de volgende componenten:
1 de over vaste geldleningen de te betalen rente;
2 de betaalde rente die verband houdt met kortlopende geldleningen (inclusief rekening-courant) die zijn aangegaan om vaste activa te financieren (in de begroting kan dit percentage worden geraamd door het financieringstekort te vermenigvuldigen met het percentage dat naar verwachting gedurende het begrotingsjaar voor kortlopende geldleningen verschuldigd zal zijn);
3 de bespaarde rente in verband met de eigen financieringsmiddelen van het waterschap (reserves en voorzieningen);
4 de afschrijvingen van de kosten van de geldleningen.

In de berekening dient worden uitgegaan van de gemiddelde boekwaarde van de activa, de gemiddelde stand van de geldleningen en de gemiddelde stand van de eigen financieringsmiddelen.

De berekening van het rente-omslagpercentage is als volgt:

1 **Rente vaste geldleningen:**
ten laste van 2013 volgens bijlage C van de vaste schulden € 2.532.257

2 **Rente financieringsmiddelen:**

Gemiddelde financieringspositie:

	31/12/13	31/12/14	Gemiddeld
Boekwaarde vaste activa			
Totaal boekwaarde vaste activa	109.411.190	116.823.524	1.131.147.357
Totaal lang vreemd vermogen	66.903.411	61.260.070	64.081.741
Totaal eigen financieringsmiddelen	21.010.392	23.490.597	22.250.495
Financieringsoverschot cq -tekort	-21.497.387	-32.072.857	-26.785.122

Betaalde rente die verband houdt met financieringstekort - 73.000

3 **Bespaarde rente** - 186.001

4 **Afschrijvingen van de kosten van de geldleningen** - 97.654

Totale lasten die samenhangen met de aangegane geldleningen **€ 2.888.912**

Gemiddelde boekwaarde vaste activa na correctie

	31/12/13	31/12/14	Gemiddeld
Totaal boekwaarde vaste activa	109.411.190	116.823.524	113.117.357
Totaal buiten de rente-omslag houden	416.292	318.638	367.465
Gemid.boekwaarde vaste activa na correctie	108.994.898	116.504.886	112.749.892

Het rente-omslagpercentage bedraagt:

Lasten samenhangend met aangegane geldleningen	2.888.912		
Gemiddelde boekwaarde vaste activa na correctie	112.749.892		
		afgerond	**2,56%**

Programma's	Netto kosten voor doorbelasting	Doorbelasting						Totaal, inclusief doorbelasting
		Rente	Afschrijvingen	Huisvesting en kosten GIV en I&A	Indirecte kosten	Werkmaterieel NWO	Overige ondersteunende producten	
Plannen	**735.803**	**8.297**	**138.808**	**-**	**2.059.197**	**-**	**832.236**	**3.774.341**
01 Eigen plannen	284.272	8.297	138.808		1.278.570		487.177	2.197.124
02 Plannen van derden	420.500				775.648		343.327	1.539.475
27 Rioleringsplannen en subsidies lozingen	31.031				4.979		1.732	37.742
Watersystemen	**3.461.527**	**2.248.324**	**5.050.910**	**-**	**2.200.005**	**262.459**	**1.542.261**	**14.765.486**
07 Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen	3.116.427	2.248.324	5.050.910		2.101.984	253.086	1.463.756	14.234.487
08 Baggeren van waterlopen en saneren van waterbodems	340.100				98.021	9.373	77.939	525.433
28 Aanpak diffuse emissies derden	5.000						566	5.566
Veiligheid	**230.780**	**367.475**	**530.221**	**-**	**529.101**	**187.471**	**261.913**	**2.106.961**
04 Aanleg en onderhoud waterkeringen	197.280	367.475	530.221		149.642	46.868	130.140	1.421.626
05 Dijkbewaking en calamiteitenbestrijding	30.000				340.224	93.735	116.999	580.958
10 Calamiteitenbestrijding watersystemen	3.500				39.235	46.868	14.774	104.377
Zuiveren	**43.036.550**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**43.036.550**
12 Getransporteerd afvalwater	7.877.755							7.877.755
13 Gezuiverd afvalwater	23.925.342							23.925.342
14 Verwerkt slib	11.233.453							11.233.453
Instrumenten	**550.333**	**86.988**	**554.974**	**-**	**4.004.610**	**18.747**	**1.683.284**	**6.898.936**
03 Beheersinstrumenten en waterkeringen		8.989	154.497		246.341		91.374	501.201
06 Beheersinstrumenten watersystemen		936	12.580		59.661		22.172	95.349
09 Beheer hoeveelheid water	109.750	39.846	240.952		253.374	18.747	145.121	807.790
11 Monitoring watersystemen	406.000	37.217	146.945		1.294.920		529.801	2.414.883
22 Keur					458.324		190.628	648.952
23 Vergunningen	7.500				533.543		221.532	762.575
24 Handhaving	35.000				62.054		29.775	126.829
25 Meldingen	22.166				585.556		243.546	851.268
26 Toezicht WHVBZ/advies WABO	30.083-				368.632		151.307	489.856
33 Vergunningverlening grondwaterbeheer					16.431		5.716	22.147
34 Handhaving grondwaterbeheer					125.774		52.312	178.086
Bestuur en externe communicatie en belastingen	**5.594.115**	**974**	**44.645**	**-**	**755.879**	**-**	**427.641**	**6.823.254**
29 Belastingheffing	3.295.422	974	44.645					3.341.041
30 Invordering	823.903							823.903
31 Bestuur	1.297.890				457.167		275.216	2.030.273
32 Externe communicatie	176.900				298.712		152.425	628.037
Bedrijfsvoering	**23.796.420**	**-2.712.058**	**-6.319.558**	**-**	**-9.548.792**	**-468.677**	**-4.747.335**	**-**
51 Indirect hulpprodukt kapitaallasten	10.105.923	-2.888.911	-7.217.012					-
52 Indirecte afdelingen	10.662.131			4.812.501	-15.474.632			-
53 Verdeling werkmaterieel	334.150	1.385	5.592		127.550	-468.677		-
90 Ondersteunende produkten	2.694.216	175.468	891.862	-4.812.501	5.798.290		-4.747.335	-
TOTAAL	**77.405.528**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**77.405.528**

Doorbelasting kapitaallasten (51)

De kapitaallasten worden per project procentueel verdeeld over een of meerdere beleidsproducten.

Doorbelasting Huisvesting (913), Geografische informatievoorziening (912) en Informatie en automatisering (911)

De grondslagen van de doorbelasting kunnen als volgt worden weergegeven:
* Huisvesting kantoor: verdeling naar afdelingen, gebaseerd op aantal m2
* Huisvesting loodsen: verdeling volledig naar afdeling 'Nieuwe werken en onderhoud' buitendienst
* GIV: verdeling naar afdelingen, gebaseerd op begrote urenbesteding
* I&A: verdeling naar afdelingen, gebaseerd op het aantal werkplekken

Doorbelasting indirecte kosten (52)

De indirecte kosten worden verdeeld naar de directe en ondersteunende beheerproducten, gebaseerd op de begrote urenbesteding vermenigvuldigd met het bijbehorende tarief
Per organisatieeenheid worden de volgende tarieven gehanteerd:

Organisatie eenheid	Basistarief	Opslag				Totaal
		Huisvesting kantoor	Huisvesting loods	GIV	I&A	
Directie	184,69	33,21			16,23	234,13
Planning en Control	102,39	18,75			12,66	133,80
Bestuur en communicatie	68,70	8,21		8,15	11,83	96,89
Strategie en Beleid	56,53	8,54			11,52	76,59
Personeel & organisatie	76,30	6,24			10,53	93,07
Beleid, Onderzoek en advies	81,33	9,38		19,17	14,59	124,47
Nieuwe werken en onderhoud, binnendienst	73,44	9,52		30,43	23,62	137,01
Nieuwe werken en onderhoud, buitendienst	48,54		12,11		7,93	68,58
Beheer	71,05	4,33		15,47	13,27	104,12
Middelen	55,13	6,35		2,80	17,43	81,71

Doorbelasting werkmaterieel NWO (53)

De kosten van het werkmaterieel worden procentueel verdeeld over meerdere beleidsproducten.

Doorbelasting van overige ondersteunende producten

De overige ondersteunende producten worden als volgt verdeeld:

Ondersteunend product	Obv. Tijdsbesteding per beheerproduct	Obv. Eerstvastgelegde bruto kosten per beheerproduct	Procentueel over calamiteitenbestrijding waterkeringen en -systemen
901, Centraal management	x		
902, Organisatiebeleid en -beheer	x		
903, Personeelsbeleid en -beheer	x		
904, KAM	x		
905, Interne communicatie	x		
906, Bestuurlijke en juridische ondersteuning	x		
907, Concerncontrol en financieel beleid		x	
908, Meerjarenraming en begroting		x	
909, Management- en bestuursrapportages		x	
910, Comptabiliteit		x	
914, Interne faciliteiten	x		
916, Beheer calamiteitenorganisatie			x

Programma's en beleidsproducten Waterschapsbedrijf Limburg	2014			Aandeel		Aandeel WRO	
	Bruto kosten	Overige opbrengsten	Netto kosten	Zuiveringsbeheer 1.571.500	Watersysteem	Zuiveringsbeheer 1.002.000	Watersysteem 65%
Eigen plannen	257.638		257.638	257.638		164.272	
Rioleringsplannen en subsidies lozingen	48.669		48.669	48.669		31.031	
Plannen	**306.307**	**-**	**306.307**	**306.307**	**-**	**195.303**	**-**
Getransporteerd afvalwater	12.985.703	630.520	12.355.183	12.355.183		7.877.755	
Gezuiverd afvalwater	37.699.386	175.760	37.523.626	37.523.626		23.925.342	
Verwerkt slib	17.715.133	97.000	17.618.133	17.618.133		11.233.453	
Zuiveren	**68.400.222**	**903.280**	**67.496.942**	**67.496.942**	**-**	**43.036.550**	**-**
Monitoring watersystemen							
Vergunningen en meldingen	34.764		34.764	34.764		22.166	
Handhaving							
Instrumenten	**34.764**	**-**	**34.764**	**34.764**	**-**	**22.166**	**-**
Bestuur	574.763	80.000	494.763	494.763		315.465	
Externe communicatie							
Bestuur, Externe communicatie en belastingen	**574.763**	**80.000**	**494.763**	**494.763**	**-**	**315.465**	**-**
Programmatotaal	**69.316.056**	**983.280**	**68.332.776**	**68.332.776**	**-**	**43.569.484**	**-**
Onvoorzien	282.000		282.000	282.000		179.805	
Mutaties 'algemene' reserves							
Totaal netto kosten	**69.598.056**	**983.280**	**68.614.776**	**68.614.776**	**-**	**43.749.289**	**-**
Geactiveerde lasten bouwprojecten	1.858.580	1.858.580					
Geactiveerde lasten	**1.858.580**	**1.858.580**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**
Door baten gecompenseerde kosten van ondersteunende beheerproducten (reeds toegerekend)	**547.760**	**547.760**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**
WATERSCHAPSBEDRIJF LIMBURG	**72.004.396**	**3.389.620**	**68.614.776**	**68.614.776**	**-**	**43.749.289**	**-**

Programma's en beleidsproducten BsGW	2013			Aandeel		Aandeel WRO	
	Bruto kosten	Overige opbrengsten	Netto kosten	Zuiveringsbeheer	Watersysteem	Zuiveringsbeheer	Watersysteem
Belastingheffing	3.372.287		3.372.287	1.048.187	2.324.100	661.224	1.491.198
Invordering	1.294.989		1.294.989	647.622	647.367	408.538	415.365
Bestuur, Externe communicatie en belastingen	**4.667.276**	**-**	**4.667.276**	**1.695.809**	**2.971.467**	**1.069.762**	**1.906.563**
Belastingsamenwerking Gemeenten en Waterschappen	**4.667.276**	**-**	**4.667.276**	**1.695.809**	**2.971.467**	**1.069.762**	**1.906.563**

Programma's en beleidsproducten 2014	Kostendrager		Totaal
	Watersysteem beheer	Zuiverings beheer	
Eigen plannen	2.032.852	164.272	2.197.124
Plannen van derden	1.539.475	-	1.539.475
Rioleringsplannen en subsidies lozingen	6.711	31.031	37.742
Plannen	**3.579.038**	**195.303**	**3.774.341**
Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen	14.234.487	-	14.234.487
Baggeren en saneren van waterlopen	525.433	-	525.433
Aanpak difusse emissies derden	5.566	-	5.566
Watersysteem	**14.765.486**	-	**14.765.486**
Calamiteitenbestrijding watersystemen	104.377	-	104.377
Aanleg en onderhoud waterkeringen	1.421.626	-	1.421.626
Dijkbewaking en calamiteitenbestrijding	580.958	-	580.958
Veiligheid	**2.106.961**	**-**	**2.106.961**
Getransporteerd afvalwater	-	7.877.755	7.877.755
Gezuiverd afvalwater	-	23.925.342	23.925.342
Verwerkt slib	-	11.233.453	11.233.453
Zuiveren	**-**	**43.036.550**	**43.036.550**
Beheersinstrumenten waterkeringen	501.201	-	501.201
Beheersinstrumenten watersystemen	95.349	-	95.349
Beheer hoeveelheid water	807.790	-	807.790
Monitoring watersystemen	2.414.883	-	2.414.883
Keur	648.952	-	648.952
Vergunningen	381.288	381.287	762.575
Handhaving	63.415	63.414	126.829
Meldingen	414.551	436.717	851.268
ToezichtWHVBZ/advies WABO	244.928	244.928	489.856
Vergunningverlening grondwaterbeheer	22.147	-	22.147
Handhaving grondwaterbeheer	178.086	-	178.086
Instrumenten	**5.772.590**	**1.126.346**	**6.898.936**
Belastingheffing	2.679.816	661.225	3.341.041
Invordering	415.365	408.538	823.903
Bestuur	1.114.625	915.648	2.030.273
Externe communicatie	345.420	282.617	628.037
Bestuur, externe communicatie en belastingen	**4.555.226**	**2.268.028**	**6.823.254**
Programmatotaal	**30.779.301**	**46.626.227**	**77.405.528**
Onvoorzien Waterschap Roer en Overmaas	115.000	-	115.000
Onvoorzien Waterschapsbedrijf Limburg	-	179.805	179.805
Frictiekosten BsGW	225.747	126.433	352.180
Dividend en overige algemene opbrengsten	666.063-	373.037-	1.039.100-
Totaal netto kosten	**30.453.985**	**46.559.428**	**77.013.413**
Opbrengst waterschapsbelasting	29.772.265	49.447.670	79.219.935
Correctie kwijtschelding	593.000-	1.816.000-	2.409.000-
Correctie oninbaarverklaringen	145.280-	247.242-	392.522-
Toevoeging reserves	-	825.000-	825.000-
Onttrekking reserves	1.420.000	-	1.420.000
Dekkingsmiddelen	**30.453.985**	**46.559.428**	**77.013.413**

2014 versus 2013
Onderstaand worden de kosten en de dekkingsmiddelen van het **watersysteembeheer** van de begroting 2014 naast de gewijzigde begroting 2013 weergegeven. Indien sprake is van een aanmerkelijk verschil wordt dit kort toegelicht (zie paragraaf 3.2 Kostendrager en 3.3 Dekkingsmiddelen).

Programma's watersysteembeheer	**2012 Jaarrekening**	**2013 Gewijzigde begroting**	**2014 Begroting**
Plannen	2.867.809	3.536.576	3.579.038
Watersysteem	14.073.407	14.385.705	14.765.486
Veiligheid	1.827.046	1.877.190	2.106.961
Zuiveren	-	-	-
Instrumenten	5.843.679	5.671.119	5.772.590
Bestuur, externe communicatie en belastingen	5.226.705	4.737.656	4.555.226
Bedrijfsvoering	-	18.524-	-
Programmatotaal	**29.838.646**	**30.189.722**	**30.779.301**
Onvoorzien Waterschap Roer en Overmaas	-	342.925	115.000
Frictiekosten BsGW	-	-	225.747
Dividend en overige algemene opbrengsten	72.187	195.441	666.063
Onttrekking voorziening TAX-i	46.793	-	-
Totaal netto kosten	**29.719.666**	**30.337.206**	**30.453.985**
Opbrengst waterschapsbelasting	30.304.164	28.834.020	29.056.690
Opbrengst verontreinigingsheffing	983.000	795.680	715.575
Correctie kwijtschelding	697.200-	552.000-	593.000-
Correctie oninbaarverklaringen	151.173-	144.174-	145.280-
Onttrekking egalisatiereserve ontwikkeling waterschapslasten watersysteemheffing	-	1.403.680	1.420.000
Dekkingsmiddelen	**30.438.791**	**30.337.206**	**30.453.985**
Exploitatieresultaat	**719.125**	**-**	**-**

Programma's
De kosten van het programma **plannen** nemen toe door de verdere vormgeving van de samenwerking met gemeenten in de afvalwaterketen. De toename van de kosten van het programma **watersysteem** wordt volledig veroorzaakt door de kapitaallasten die gemoeid zij met het investeringsniveau 2014. De kosten van het programma **veiligheid** nemen toe als gevolg van de hogere kapitaallasten in verband met de bijdrage aan het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP). De toename van de kosten van de programma **instrumenten** wordt veroorzaakt door het vervallen van de éénmalige bijdrage die in 2013 ontvangen is voor de implementatie van de Europese Zwemwater richtlijn alsmede door een hogere doorberekening van personeelskosten.
De kosten van het programma **bestuur, externe communicatie en belastingen** nemen af door de gedeeltelijke vrijval van de kapitaallasten van de vangnetregeling wet WOZ, de vrijval van de kapitaallasten van verkiezingen alsmede door de daling van de bijdrage aan de BsGW in verband met de 9 nieuwe toetreders per 1 januari 2014. De kosten van het programma **bedrijfsvoering** worden op begrotingsbasis doorberekend naar de overige programma's. Aangezien het overgrote deel van de kosten van dit programma eenmaal per jaar worden doorberekend is hiermee in de gewijzigde begroting 2013 geen rekening gehouden.

De netto kosten nemen verder af door een verlaging van de post onvoorzien met bijna € 228.000. In de gewijzigde begroting 2013 is rekening gehouden met een positief resultaat dat zich heeft voorgedaan in de eerste 4 maanden van 2013 volgens de vastgestelde voorjaarsrapportage 2013.

Ook is door de toetreding van 9 gemeenten tot de BsGW per 1 januari 2014 de (netto) goodwillvergoeding (goodwill minus frictiekosten) toegenomen.

Dekkingsmiddelen
De toename van de dekkingsmiddelen wordt volledig veroorzaakt door de hogere opbrengst waterschapslasten.

2014 versus 2013
Onderstaand worden de kosten en de dekkingsmiddelen van het **zuiveringsbeheer** van de begroting 2014 naast de gewijzigde begroting 2013 weergegeven. Indien sprake is van een aanmerkelijk verschil wordt dit kort toegelicht (zie paragraaf 3.2 Kostendrager en 3.3 Dekkingsmiddelen).

Programma's zuiveringsbeheer	**2012 Jaarrekening**	**2013 Gewijzigde begroting**	**2014 Begroting**
Plannen	153.716	199.811	195.303
Watersysteem	-	-	-
Veiligheid	-	-	-
Zuiveren	44.933.557	41.438.510	43.036.550
Instrumenten	966.033	1.083.864	1.126.346
Bestuur, externe communicatie en belastingen	2.418.287	2.270.143	2.268.028
Programmatotaal	**48.471.593**	**44.992.328**	**46.626.227**
Onvoorzien Waterschapsbedrijf Limburg	186.544	179.134	179.805
Frictiekosten BsGW	-	-	126.433
Resultaat 2011 WBL	2.904.020	-	-
Dividend en overige algemene opbrengsten	40.425	109.459	373.037
Onttrekking voorziening TAX-i	26.207	-	
Totaal netto kosten	**45.687.485**	**45.062.003**	**46.559.428**
Opbrengst waterschapsbelasting	49.749.000	49.908.895	49.447.670
Correctie kwijtschelding	1.805.699-	1.677.000-	1.816.000-
Correctie oninbaarverklaringen	257.000-	250.697-	247.242-
Onttrekking/toevoeging egalisatiereserve ontwikkeling waterschapslasten zuiveringsheffing	-	2.919.195-	825.000-
Dekkingsmiddelen	**47.686.301**	**45.062.003**	**46.559.428**
Exploitatieresultaat	**1.998.816**	**-**	**-**

Programma's
De toename van de kosten op het programma **zuiveren** wordt volledig veroorzaakt door de hogere kosten van het WBL. De toename van de kosten op het **programma instrumenten** is een gevolg van een hogere doorberekening van personeelslasten.

Dekkingsmiddelen
De toename van de dekkingsmiddelen wordt volledig veroorzaakt door de lagere toevoeging aan de egalisatiereserve waterschapslasten zuiveringsheffing om meerjarig de nullijn te kunnen realiseren.

KASGELDLIMIET (X € 1.000)	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Begrotingstotaal	78.945	78.945	78.945	78.945
Percentage	23%	23%	23%	23%
Kasgeldlimiet	18.157	18.157	18.157	18.157
Financieringstekort (-) / overschot (+)	23.265-	11.295-	6.613-	19.963-
Ruimte (+) / overschrijding (-)	**5.108-**	**6.862**	**11.544**	**1.806-**

	TOETS RENTERISICONORM (x € 1.000)	2014	2015	2016	2017	2018
	Renterisico op vaste schulden					
1a	Renteherziening vaste schulden o/g	15.640	14.960	14.280	13.600	12.920
1b	Renteherziening vaste schulden u/g					
1	Netto herziening vaste schulden (1a - 1b)	15.640	14.960	14.280	13.600	12.920
2	Betaalde aflossingen	5.396	5.110	5.014	4.729	4.269
3	*Renterisico op vaste schuld (1+2)*	*21.036*	*20.070*	*19.294*	*18.329*	*17.189*
	Renterisiconorm					
4.a	Begrotingstotaal	78.945	81.569	83.142	84.589	85.527
4.b	Het bij ministeriële regeling vastgestelde percentage	30%	30%	30%	30%	30%
4	*Renterisiconorm (4ax4b)*	*23.684*	*24.471*	*24.943*	*25.377*	*25.658*
	Toets renterisiconorm					
4	Renterisiconorm	23.684	24.471	24.943	25.377	25.658
3	Renterisico op vaste schuld	21.036	20.070	19.294	18.329	17.189
5	**Ruimte (+) / Overschrijding (-) (4-3)**	**2.648**	**4.401**	**5.649**	**7.048**	**8.469**

Onderdeel	2013 bedrag x € 1.000		2014 bedrag x € 1.000	
1. EMU-exploitatiesaldo	+	1.750	-	595
2. Invloed investeringen				
- bruto-investeringsuitgaven	-	15.486	-	22.000
+ investeringssubsidies	+	2.125	+	7.273
+ verkoop materiële en immateriële vast activa	+	-	+	-
+ afschrijvingen	+	7.235	+	7.315
3. Invloed voorzieningen				
+ toevoegingen aan voorzieningen ten laste van de exploitatie	+	-	+	-
- onttrekkingen aan voorzieningen t.b.v. de exploitatie	-	-	-	-
- betalingen rechtstreeks uit voorzieningen	-	-	-	-
4. Deelnemingen en aandelen				
- boekwinst	-	-	-	-
+ boekverlies	+	-	+	-
EMU-saldo volgens begroting (+ overschot / - tekort)	-	**4.376**	-	**8.007**

Aandeel EMU-tekort gemeenschappelijke regelingen	2013 bedrag x € 1.000		2014 bedrag x € 1.000	
- BsGW	-	61	+	11
- WBL	-	4.600	-	1.576
EMU-saldo gemeenschappelijke regelingen (+ overschot / - tekort)	-	**4.661**	-	**1.565**

INTEGRAAL EMU-TEKORT WRO	-	**9.037**	-	**9.572**

INVESTERINGSOBJECT PER PROGRAMMA															
PROJECT-NUMMER	AT	OMSCHRIJVING	AK	UITGAVEN				INKOMSTEN				GEVOTEERD KREDIET 16-7-2013		Te voteren in 2014
				Realisatie tm 2012	2013	2014	Totaal	Realisatie tm 2012	2013	2014	Totaal	UITG	INK	
P2110203	4	Onderzoeken in het kader van WBP 2004-2007		360	37	-	397	48	11	-	59	355	-	-
P2110502	5	Actueel Grond- en Oppervlaktewater Regime (AGOR)		273	90	-	363	78	95	-	173	700	350	-
PROGRAMMA PLANNEN				**634**	**127**	**-**	**761**	**126**	**106**	**-**	**232**	**1.055**	**350**	**-**
P0100104	30	Herstel Maasmeanders	**	36-	7	30	1	-	5	-	5	-	-	235
P0100106	30	Herinrichting brongebied Maasnielderbeek	**	0	100	351	451	-	3	137	140	-	-	375
P0200110	30	Herinrichting van oude Roermeanders	**	164	70	70	304	-	185	-	185	-	-	3.025
P0200111	30	Herinrichting en herstel oevers Roer	**	23	35	9	67	-	18	-	18	-	-	-
P0300111	30	Herinrichting Vlootbeek Montfort Aerwinkel	**	444	444-	-	0-	-	-	-	-	-	-	-
P0300112	30	Herindeling Vlootbeek Aerwinkel - grens Nederland-Duitsland		452	300	1.450	2.202	-	427	335	762	3.083	1.497	-
P0304005	30	Herinrichting Vulensbeek, fase 2	**	215	40	100	355	13	-	-	13	-	-	-
P0400102	30	Herinrichting Middelsgraaf		1.302	175	500	1.977	248	467	135	850	2.256	485	-
P0400103	30	Herinrichting Middelsgraaf, fase 2	**	473	132	500	1.105	-	467	135	602	-	-	-
P0500108	30	Herinrichting Rode Beek, Jabeek Schinveld		358	50	883	1.291	144	146	90	380	3.500	-	-
P0500110	30	Rode Beek Susteren - Oud Roosteren	**	252	70	20	342	-	127	-	127	-	-	1.250
P0500112	30	Ontkluizing Rode Beek Brunssum	**	71	50	100	221	-	28	4	32	-	-	-
P0500901	30	Herinrichting Ruischerbeekje / Schinveldse Es		74	15	50	139	17	-	-	17	446	65	-
P0600128	30	Herinrichting Geleenbeek Corio Glana algemeen	**	1.427	655	1.777	3.859	-	833	797	1.630	-	-	-
P0600136	30	Herinrichting Geleenbeek Echt - Beekmonding + Sifon	**	68	75	100	243	-	-	-	-	-	-	-
P0600140	30	Beekdalen Geleen	**	133	140	185	458	-	19	64	83	-	-	-
P0600141	30	Herinrichting Geleenbeek Millen - Nieuwstadt	**	190	25	25	240	-	-	-	-	-	-	-
P0600144	30	Herinrichting Geleenbeek Oud-Roosteren A2	**	340	75	50	465	-	-	-	-	-	-	-
P0600145	30	Herinrichting Geleenbeek Katsbek Nieuwstadt - Oud Roosteren	**	435	200	50	685	-	-	-	-	-	-	-
P0602001	30	Herinrichting gedeelte Caumerbeek nabij Aambos	**	264	88	15	367	4	55	-	59	-	-	1.100
P0608105	30	Kunstwerken Vloedgraaf gemeente Susteren (Reminder)		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
P1000118	30	Aansluiten oude Geulmeanders, Gulpen	**	33	25	10	68	4	-	-	4	-	-	-
P1000122	30	Herinrichting Geul benedenstrooms kern Valkenburg fase 2 (Leeuw brouwerij)	**	10	50	25	85	-	-	-	-	-	-	-
P1000130	30	Herinrichting Geul Valkenburg - Julianakanaal Maastricht		-	20	10	30	-	-	-	-	-	-	400
P1006501	30	Herinrichting Kanjel en Gelei, gemeenten Meerssen en Maastricht	**	228	70	10	308	11	-	-	11	-	-	-
P1006502	30	Herinrichting deeltraject Kanjel en vernieuwing waterinlaat Ijzeren Molen Rothem		276	900	50	1.226	-	-	-	-	1.485	-	-
P2000101	30	Herinrichting Centraal Plateau		5.606	300	500	6.406	623	-	-	623	8.193	417	-
P2000201	30	Herinrichting Mergelland-Oost		6.686	1.600	500	8.786	815	-	-	815	10.785	732	-
P2000301	30	Herinrichting Beek	**	13	100	70	183	9	-	-	9	-	-	-
P2130106	30	Waterstaatkundige projecten		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
P2130113	30	Te activeren uren Waterstaatkundige Werken		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
P2130114	30	Kleine investeringswerken fase 2		46	400	100	546	-	-	-	-	1.430	-	-
P2130118	30	Kleine investeringswerken fase 3		-	-	10	10	-	-	-	-	-	-	-
P2130301	30	Grondverwerving meandering waterlopen		433	250	250	933	-	-	-	-	3.005	-	-
Watersyteem - Herinrichting landelijk gebied				**19.980**	**5.573**	**7.800**	**33.353**	**1.889**	**2.780**	**1.697**	**6.366**	**34.183**	**3.196**	**6.385**
P0500106	30	Opheffen overkluizing Rode Beek Schinveld		4.913	200	-	5.113	1.223	-	-	1.223	5.151	-	-
P0602003	30	Opheffen overkluizing Caumerbeek, fase 1		714	100	39	853	-	-	-	-	853	-	-
P0602004	30	Opheffen overkluizing Caumerbeek, fase 2		-	23	-	23	-	-	-	-	-	-	-
P0602005	30	Opheffen overkluizing Caumerbeek, fase 3		-	300	200	500	-	-	-	-	1.050	-	-
P0602006	30	Herinrichting Middenloop Caumerbeek		-	10	-	10	-	-	-	-	-	-	-
P0602007	30	Opheffen overkluizing Caumerbeek, fase 4		-	24	50	74	-	-	-	-	-	-	250
P0602008	30	Opheffen overkluizing Caumerbeek, fase 5		-	7	10	17	-	-	-	-	-	-	-

INVESTERINGSOBJECT PER PROGRAMMA

PROJECT-NUMMER	AT	OMSCHRIJVING	AK	UITGAVEN				INKOMSTEN				GEVOTEERD KREDIET 16-7-2013		Te voteren in 2014
				Realisatie tm 2012	2013	2014	Totaal	Realisatie tm 2012	2013	2014	Totaal	UITG	INK	
P0605406	30	Herinrichting Keutelbeek, kern Beek inclusief OAS		784	200	200	1.184	-	155	23	178	4.831	-	-
P0606503	30	Herinrichting Sittardse Keutelbeek	**	82	-	-	82	-	-	-	-	-	-	-
P0606504	30	Ontkluizing Keutelbeek Sittard, fase 1		7	30	10	47	-	-	-	-	1.035	-	-
P1000123	30	Reconstructie kademuren Geultak Emmalaan-Walramstuw		9.110	100	-	9.210	4.279	-	-	4.279	10.387	4.340	-
P1000124	30	Aanpassen molens en realisatie ecologische verbindingszone		1.114	665	-	1.779	-	-	-	-	2.103	875	-
P1600104	30	Verbetering stedelijke (noordelijke tak) Jeker, Maastricht	**	9	-	-	9	-	-	-	-	-	-	-
P1600105	30	Herstel lossluizen en voetbrug Molen Lombok, Maastricht		689	10	-	699	138	-	-	138	795	138	-
Watersysteem - Herinrichting stedelijk gebied				**17.422**	**1.669**	**509**	**19.600**	**5.640**	**155**	**23**	**5.818**	**26.205**	**5.353**	**250**
P1006301	30	Sanering en herinrichting Oude Kanjel en Kanjel benedenstrooms Kanaal	**	233	100	137	470	-	13	90	103	-	-	-
Watersysteem - Sanering vervuilde waterbodems				**233**	**100**	**137**	**470**	**-**	**13**	**90**	**103**	**-**	**-**	**-**
P0200115	30	Monitoringsconstructie hambeek en roer	**	12	20	255	287	-	-	-	-	-	-	300
P1000131	30	Vispassage Epermolen Aquadra	**	8	10	50	68	-	-	-	-	-	-	-
P1000132	30	Vispassage Volmolen		29	-	-	29	-	-	-	-	890	209	-
P1000133	30	Herstel kademuren en vispassage Commandeursmolen	**	7	500	-	507	-	-	-	-	-	-	-
P1200113	30	Vispassage Wittemermolen Wittem	**	49	80	590	719	-	45	137	182	-	-	735
P1800102	30	Vispassage Baalsbruggermolen Kerkrade	**	3	10	125	138	-	5	26	31	-	-	125
P2130116	5	Acht vismigratieknelpunten	**	64	2	-	66	-	-	-	-	-	-	-
Watersysteem - Vismigratie				**171**	**622**	**1.020**	**1.813**	**-**	**50**	**163**	**213**	**890**	**209**	**1.160**
P0100105	30	Verbetering waterverdeling Maasnielderbeek - Vijverpartijen Roermond		95	60	550	705	-	-	-	-	1.360	-	-
P0200116	30	Maatregelen wateroverlast Roer	**	15	80	100	195	-	-	100	100	-	-	-
P0500403	30	Regenwaterbuffer aan de Grub, Merkelbeek	**	130	100	300	530	-	-	-	-	-	-	-
P0501802	30	Steegweg in Jabeek	**	11	25	175	211	-	-	-	-	-	-	260
P0502101	30	Wateroverlast Kollenberg Noord	**	56	80	50	186	-	-	-	-	-	-	-
P0602902	30	Regenwaterbuffers Aalbeek	**	4	60	190	254	-	-	-	-	-	-	270
P0602903	30	Aanleg regenwaterbuffer Nieuwhuis, Grijzegrubben te Nuth	**	11	30	259	300	-	-	-	-	-	-	-
P0606803	30	Regenwaterbuffer Rijstraat, Guttecoven	**	67-	-	-	67-	-	-	-	-	-	-	-
P0607601	30	Regenwaterbuffer Spaans Vonderen		-	-	80	80	-	-	-	-	-	-	350
P0800101	30	Wateroverlast stroomgebied Ur, Stein		138	395	12	545	-	135	-	135	545	140	-
P1000134	30	Herinrichting Geul Aquadra		7	293	-	300	-	150	-	150	300	222	-
P1006701	30	Regenwaterbuffer Fontein en Tapgraaf	**	2	1	1	4	-	-	-	-	-	-	-
P1300110	30	Regenwaterbuffer Bunderweg Beutenaken	**	48	3	30	81	-	-	-	-	-	-	81
P2130111	30	Vergroten buffers fase 1		2.252	100	-	2.352	55	-	-	55	2.700	-	-
P2130115	30	Vergroten buffers fase 2		1.012	1.700	100	2.812	-	-	1.000	1.000	3.995	1.500	-
P2130117	30	Vergroten buffers fase 3	**	101	50	100	251	-	-	-	-	-	-	-
P2130202	30	Erosiemaatregelen Mergelland-West		1.378	-	-	1.378	54	487	-	541	2.150	451	-
												-	-	
Watersysteem - Wateroverlast				**5.192**	**2.977**	**1.947**	**10.116**	**109**	**772**	**1.100**	**1.981**	**11.050**	**2.313**	**961**
												-	-	
P2110206	5	Onderzoeken watersysteem in het kader van WBP 2010-2015		45	60	-	105	-	-	-	-	107	-	-
P2110210	5	Watersysteemtoets		-	250	75	325	-	-	-	-	325	-	-
P2130101	30	Algemeen Krediet planvoorberiding en grondaankopen		-	-	-	-	-	-	-	-	5.700	-	-
P2130119	0	Te verkopen gronden		-	600	1.200	1.800	-	600	1.200	1.800	-	-	-
Watersysteem - Algemeen				**45**	**910**	**1.275**	**2.230**	**-**	**600**	**1.200**	**1.800**	**6.132**	**-**	**-**

INVESTERINGSOBJECT PER PROGRAMMA														
PROJECT-NUMMER	AT	OMSCHRIJVING	AK	UITGAVEN				INKOMSTEN				GEVOTEERD KREDIET 16-7-2013		Te voteren in 2014
				Realisatie tm 2012	2013	2014	Totaal	Realisatie tm 2012	2013	2014	Totaal	UITG	INK	
PROGRAMMA WATERSYSTEEM				**43.042**	**11.851**	**12.688**	**67.581**	**7.638**	**4.370**	**4.273**	**16.281**	**78.460**	**11.071**	**8.756**
P5090005	30	Bijdrage kosten Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP)		6.693	3.346	5.412	15.451	-	-	-	-	6.693	-	5.412
P5090006	30	Bestuursovereenkomst Sluitstukkaden Maas		524	2.000	2.000	4.524	524	2.000	2.000	4.524	23.000	23.000	-
P5090008	30	Alexanderhaven Roermond	**	21	100	1.000	1.121	-	-	1.000	1.000	-	-	-
PROGRAMMA VEILIGHEID				**7.237**	**5.446**	**8.412**	**21.095**	**524**	**2.000**	**3.000**	**5.524**	**29.693**	**23.000**	**5.412**
P2110209	5	ondrzkn progr instrumenten wbp 10-15		40	30	-	70	-	-	-	-	73	-	-
P2130501	15	Uitvoering kwantiteitsmeetplan 2007		771	25	-	796	-	-	-	-	1.195	-	-
P2130502	15	Optimalisatie en modernisering meetnet		-	-	50	50	-	-	-	-	-	-	300
P5090004	5	Veiligheidstoetsing verlengde 3e ronde		18	182	-	200	-	-	-	-	200	-	25
P5090007	5	Gegevensverzameling primaire waterkeringen		-	-	250	250	-	-	-	-	-	-	750
PROGRAMMA INSTRUMENTEN				**828**	**237**	**300**	**1.365**	**-**	**-**	**-**	**-**	**1.468**	**-**	**1.075**
P2300705	4	Verkiezingen 2015		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
PROGRAMMA BESTUUR, EXTERNE COMMUNIATIE EN BELASTINGEN				**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**
P2200106	12	Kantoorgebouw		41	409	-	450	-	-	-	-	580	-	-
P2200208	30	Steunpunt buitendienst		2.442	367	-	2.809	247	-	-	247	2.910	247	-
P2300418	5	Implementatie van IRIS		787	100	100	987	-	-	-	-	1.355	-	-
P2300419	5	Beleids & Activiteitenplan informatievoorziening en automatisering 2011 - 2014; ICT projecten		92	-	-	92	-	-	-	-	250	-	-
P2300424	5	Geodata op orde		299	88	-	387	-	-	-	-	420	-	-
P2300425	5	Activiteiten informatievoorziening		-	200	150	350	-	-	-	-	-	-	600
P2300426	5	Activiteiten automatisering		75	170	200	445	-	-	-	-	300	-	400
P2300427	5	Implementatie BGT		-	30	50	80	-	-	-	-	-	-	-
P2300428	5	Implementatie E-HRM systeem		-	-	100	100	-	-	-	-	-	-	215
PROGRAMMA BEDRIJFSVOERING				**3.735**	**1.364**	**600**	**5.699**	**247**	**-**	**-**	**247**	**5.815**	**247**	**1.215**
TOTAAL PROGRAMMA'S				**55.476**	**19.025**	**22.000**	**96.501**	**8.534**	**6.476**	**7.273**	**22.283**	**116.490**	**34.667**	**16.458**

** Projecten gefinancierd uit het Algemeen krediet planvoorbereiding en grondaankopen (P21/301/01)